

גמרא סדורה מסכת יבמות

פרק רביעי - "החולק ליבמתו"

לימוד פרק זה לרפואת אוהב ה' תורתו עמו וארצו
המסור כולו בעבודת ה' בחסד תורה ובפעילות למען בית ה'
האוהב את כולם ואהוב על כל

הרב יהודה יהושע בן איטה ברנדה גליק
שהקב"ה יחזירו לאיתנו הראשון ויוסיף עליו כהנה וכהנה

מהדורה מנוקדת, מפוסקת,
מחולקת לסוגיות ולפסקאות

עם רש"י

חשון תשע"ה

בהצלחה - יגיעת ומצאת - תאמין!!!

להארות והערות
דניאל ברק ווינט
טל' - 0526071122
דוא"ל vinetdb81@gmail.com
עתניאל ד.ג. הר חברון 90407

©

כל הזכויות על הטקסט, ניקוד ופיסוק
שמורות למכון הישראלי לפרסומים תלמודיים.
כל הזכויות על החלוקה לסוגיות ופסקאות
שמורות לעמותת "וכל בניין לימודי ה'" ולדניאל ברק ווינט.

ניתן לצלם ולהדפיס לשם לימוד לצורך אישי וללא מטרת רווח.

מסכת יבמות פרק ד' - "החולץ ליבמתו"

1. לה, ב -

רס"י

משנה

החולץ ליבמתו ונמצאת מעוברת, וילדה, בזמן שהולד של קיימא: הוא מותר בקרובותיה, והיא מותרת בקרוביו. ולא פסלה מן הכהונה. אין הולד של קיימא: הוא אסור בקרובותיה, והיא אסורה בקרוביו. ופסלה מן הכהונה.

מתני'
החולץ הוא מותר בקרובותיה. דלאו חליצה היא דהא לא בעיא:
קרובותיה וקרוביו. מפרש לקמן במתני' הנך דנאסרות על האיש מחמת אשתו וקרוביו שנאסרים על האשה מחמת בעלה:
אם אין הולד של קיימא. שהיה נפל:
וחייבין בקרבן. שבעל אשת אח שלא במקום מצוה:
הולד כשר. ממה נפשך:

הכונס את יבמתו ונמצאת מעוברת, וילדה, בזמן שהולד של קיימא: יוציא, וחיוביו בקרבן. ואם אין הולד של קיימא: יקיים.

גמ'
אינה צריכה חליצה מן האחין. דהך חליצה מעלייתא היא:
שמה חליצה. היכא דהפילה דאיגלאי מילתא דבת חליצה הואי:
מדרבנן ולחומרא. דלמא אתי למישרי חלוצה לכהונה דלא ידעי דהואי מעוברת:
ויינו דקתני פסולה ולחומרא. ולא קתני בהדיא אין צריכה חליצה מן האחין:

ספק בן תשעה לראשון, ספק בן שבעה לאחרון: יוציא, והולד כשר. וחיוביו באשם תלוי.

גמרא

איתמר:
החולץ למעוברת והפילה. רבי יוחנן אמר:
אינה צריכה חליצה מן האחין. ריש לקיש אמר:
צריכה חליצה מן האחין.

"רבי יוחנן אמר: אינה צריכה חליצה מן האחין" - חליצת מעוברת שמה חליצה וביאת מעוברת שמה ביאה. "וריש לקיש אמר: צריכה חליצה מן האחין" - חליצת מעוברת לא שמה חליצה, וביאת מעוברת לא שמה ביאה.

במאי קמיפלגי?

איבעית אימא: קרא,
ואיבעית אימא: סברא.

"איבעית אימא: סברא."
רבי יוחנן סבר: אם בא אליהו ויאמר דהא דאיבערא מפולי מפלה, מי לאו בת חליצה ויבום היא!?
השתא נמי תגלי מילתא למפרע.
וריש לקיש אמר: תגלי מילתא למפרע לא אמרינו.

"ואיבעית אימא: קרא."
רבי יוחנן סבר: "ובן אין לו" (דברים כה, ה) אמר רחמנא, והא לית ליה.
וריש לקיש סבר: "ובן אין לו" עיין עליו.

איתביה רבי יוחנן לריש לקיש:
"אין הולד של קיימא - הוא אסור בקרובותיה, והיא אסורה בקרוביו ופסלה מן הכהונה."
בשלמא לדידי דאמינא: חליצת מעוברת שמה חליצה, משום הכי פסלה,
אלא לדידך דאמרת: חליצת מעוברת לא שמה חליצה, אמאי פסלה מן הכהונה?

רס"י

אלא לדידך. דאמרת חליצה מעלייתא היא לישמענין הא דאינה צריכה חליצה ואנא ידענא דאסורה בקרוביו ופסלה מן הכהונה:

ואידי דתנא רישא לא פסלה. ולא תנא חליצה דהתם לא מצי למימר וצריכה חליצה תנא נמי סיפא פסלה ולא איירי בחליצה: **אין הולד של קיימא יקיים**. הכונס יבמתו ונמצאת מעוברת: **היינו דקתני יקיים**. דלא מצריך ביאה לאחר שהפילה ואם בא לגרשה בגט מגרשה דאיפטרה לה בביאה קמייתא וביאת מעוברת שמה ביאה דקס"ד יקיים דקתני מתניי' לאו חובה היא אלא התירא משום דתנא רישא אם הולד של קיימא יוציא:

דלא סגי בלא"ה. דלא מיפטרה בלא ביאה לאחר שהפילה דאם לא יחזור ויבעול לא מצי למפטרה בגט דאין אדם יכול להוציא את יבמתו בגט א"כ כנסה תחלה וביאת מעוברת לאו שמה ביאה ובחליצה נמי לא אפשר למפטרה הואיל ומ"מ בא עליה:

רצה יוציא. בגט רצה יקיים מיבעי ליה:

אלא שמא לא יהא ולד של קיימא. ונמצאת זקוקה ליבם וביאת מעוברת לא שמה ביאה:

אמר ליה: מדרבנן, ולחומרא בעלמא.

איכא דאמרי:

איתיביה ריש לקיש לרבי יוחנן:

"אין הולד של קיימא:

הוא אסור בקרובותיה,

והיא אסורה בקרוביו,

ופסלה מן הכהונה".

בשלמא לדידי דאמינא: חליצת מעוברת - לא שמה חליצה, היינו דקתני: **"פסלה מן הכהונה"** לחומרא, ולא קתני: 'אינה צריכה חליצה מן האחין'. אלא לדידך, 'אינה צריכה חליצה מן האחין' מיבעי ליה!

אמר ליה:

אין הכי נמי.

ואידי דתנא רישא **"לא פסלה"**,

תנא סיפא: **"פסלה"**.

איתיביה רבי יוחנן לריש לקיש:

"אין הולד של קיימא - יקיים".

בשלמא לדידי דאמינא: **"חליצת מעוברת - שמה חליצה, וביאת מעוברת שמה ביאה"**, משום הכי קתני: **"יקיים"**.

אלא לדידך דאמרת: **"חליצת מעוברת - לא שמה חליצה, וביאת מעוברת - לא שמה ביאה"**, יחזור ויבעול ויקיים' מיבעי ליה!

מאי **"יקיים"**? יחזור ויבעול ויקיים, דלא סגי.

איכא דאמרי:

איתיביה ריש לקיש לרבי יוחנן:

"אין הולד של קיימא - יקיים".

בשלמא לדידי דאמינא:

"חליצת מעוברת - לא שמה חליצה, וביאת מעוברת - לא שמה ביאה",

היינו דקתני: **"יקיים"** - יחזור ויבעול ויקיים, דלא סגי בלאו הכי.

אלא לדידך, 'רצה - יוציא, רצה - יקיים' מיבעי ליה!

אין הכי נמי.

אידי דתנא רישא: **"יוציא"**,

תנא נמי סיפא: **"יקיים"**.

מיתיבי:

"הכונס את יבמתו ונמצאת מעוברת -

הרי זו לא תנשא צרתה,

שמה יהא ולד בו קיימא".

אדרבה, כי הוי הולד בן קיימא, מיפטר צרתה!

אלא אמאי: שמה לא יהא הולד בן קיימא.

ואי סלקא דעתך: ביאת מעוברת - שמה ביאה,

אמאי לא תנשא צרתה? תיפטר בבאה של חבירתה!

אמר אביי:

בביאה כולי עלמא לא פליגי - דלא פטרה,

כי פליגי - בחליצה.

רבי יוחנן סבר: חליצת מעוברת - שמה חליצה, ביאת מעוברת - לא שמה ביאה.

ריש לקיש סבר: ביאת מעוברת - לא שמה ביאה, וחליצת מעוברת - לא שמה חליצה.

אמר ליה רבא:

מה נפשך,

אי "ביאת מעוברת - שמה ביאה" - חליצת מעוברת שמה חליצה!

ואי "ביאת מעוברת לא שמה ביאה" - חליצת מעוברת נמי לא שמה חליצה!

דהא קיימא לן:

לוא, כל העולה ליבום - עולה לחליצה,

וכל שאין עולה ליבום - אינו עולה לחליצה!

אלא אמר רבא:

הכי קאמר:

הכונס יבמתו ונמצאת מעוברת - הרי זו לא תנשא צרתה, שמה יהא ולד בן קיימא.

וביאת מעוברת - לא שמה ביאה,

וחליצת מעוברת - לא שמה חליצה.

והולד אינו פוטר עד שיצא לאויר העולם.

תניא כוותיה דרבא:

"הכונס יבמתו ונמצאת מעוברת - הרי זו לא תנשא צרתה,

שמה יהא ולד בן קיימא,

ואין ביאה וחליצה פוטרת,

אלא ולד פוטר.

והולד אין פוטר עד שיצא לאויר העולם."

טעמא: "שמה יהא ולד בן קיימא הוא,

הא לא הוי ולד בן קיימא - מיפטר צרתה,

לימא תיהוי תיובתא דריש לקיש!

אמר לך ריש לקיש:

הכי קתני:

"הכונס יבמתו ונמצאת מעוברת -

הרי זו לא תנשא צרתה,

שמה לא יהא הולד בן קיימא,

וחליצת מעוברת - לא שמה חליצה,

וביאת מעוברת - לא שמה ביאה.

ואם תאמר: הלך אחר רוב נשים, ורוב נשים ולד מעליא ילדו,

ולד אין פוטר עד שיצא לאויר העולם.

אמר רבי אלעזר:

אפשר איתא להא דריש לקיש ולא תנו לה במתניתין?

נפק, דק ואשכח,

דתנו:

"האשה שהלך בעלה וצרתה למדינת הים,

ובאו ואמרו לה "מת בעליך" - הרי זו לא תנשא,

ולא תתיבם, עד שתדע שמה מעוברת היא צרתה" (יבמות ק"ט).

בשלמא יבומי לא - שמה יהא ולד בן קיימא, ויפגע באיסור אשת אב דאורייתא.

אלא 'לא תחלוץ' אמאי?

בשלמא תחלוץ בתוך תשעה ותנשא בתוך תשעה - לא,

היינו ספק.

אלא תחלוץ בתוך תשעה, ותנשא לאחר תשעה!

ולטעמיה

תחלוץ ותנשא לאחר תשעה!

רפ"י

דכל העולה ליבום כו'. דביאתה פוטרתה:

עולה לחליצה. דכתיב (דברים כה) אם לא יחפוץ האיש לקחת יבמתו וחלצה וכו'.

שמה יהא הולד של קיימא וביאת מעוברת. בולד של קיימא לדברי הכל לא שמה ביאה דטעמא דרבי יוחנן משום שמה יבא אליה ויאמר נפל הואי והכא ליכא למימר הכי והולד אין פוטר עד שיצא לאויר העולם:

הא לא יהא ולד של קיימא. דלמפרע בת יבום היא הוה מיפטר צרתה ואין צריך לחזור ולבעול לאחר שהפילה: אמר לך ר"ל הכי קתני. כלומר לא קתני שמה יהא אלא שמה לא יהא והאי דקתני סיפא ולד אינו פוטר כו' דמשמע דבשל קיימא מיייר הכי קאמר וא"ת הלך אחר רוב נשים ורוב נשים ולד מעליא ילדו ונהי דביאתה לא פטרה מיהו פטורה משום הולד הולד אין פוטר עד שיצא לאויר העולם:

שהלך בעלה. ואין לו בנים:

לא תנשא. קס"ד אפילו ע"י חליצה קאמר דלא תנשא לשוק לעולם:

היא צרתה. אותה צרתה שהלכה עמו אבל אי שמעה עליה שאינה מעוברת תתיבם ולא חישוין שמה נשא בעלה אחרת במדינת הים ולהכי תנו היא צרתה והכי מפרש בפי האשה:

אלא לא תחלוץ. ותנשא לשוק:

אמאי. אי חליצת מעוברת שמה חליצה תחלוץ ממה נפשך דבין צרתה מעוברת ובין אינה מעוברת הרי חליצה פוטרתה:

בשלמא תחלוץ בתוך ג' ותנשא בתוך ג'. שמת לא: אפשר דהיינו ספק דבן ט' לראשון או בן ז' לאחרון דאפילו נשאת ב' ימים בתוך ג' חדשים וילדה בסוף ט' לבעל הראשון אכתי איכא למימר שמה בן ז' לאחרון הוא ואע"פ שאין אלא ו' חדשים ובי ימים דק"ל (ר"ה דף יא.) יולדת לז' יולדת למקוטעין ואע"ג דהיא לאו ודאי מעוברת דהא מדקתני שמה מעוברת צרתה מכלל דאחר זמן מרובה שהלך בעלה למדינת הים קמייירי לא פלוג רבנן בנשים אלא כולן צריכות להמתין:

אלא תחלוץ בתוך ג' ותנשא לאחר כו'. וקשה לי היכי מצי לאותובי הכי נהי נמי דחליצת מעוברת שמה חליצה הני מילי בנפל אבל הכא הא איכא למיחש שמה צרתה מעוברת בולד בן קיימא ואין ביאה וחליצה פוטרת בה לדברי הכל אלא ולד והולד אין פוטר עד שיצא לאויר העולם ונראה בעיני דה"ג בשלמא תחלוץ בתוך ט' ותנשא בתוך ט' לא דהיינו ספק שמה יהא ולד צרתה בן קיימא ואין ביאה וחליצה פוטרת אלא ולד והולד אין פוטר עד שיצא לאויר העולם ול"ג אי בן ט' לראשון ופירושו היה בספרים משובשים אלא תחלוץ בתוך ט' ותנשא לאחר ט' ממה נפשך אי מיעברא צרתה והפילה או לאו מעוברת הואי הרי חלצה זו ואי ולד של קיימא הוה הרי יצא לאויר העולם אלא לאו משום שמה מעוברת צרתה היתה בשעת חליצה ואין הולד של קיימא וההיא חליצה לא פטרה כ"ל הואיל ואחת מהן מעוברת לא שייכא חליצה ההיא שעתא דאמרינן עיין עליו: ולטעמיה. אי טעמא דלא תחלוץ משום ספק מעוברת צרתה בשעת חליצה היא תחלוץ לאחר ט' דהשתא ודאי לאו מעוברת היא ותנשא ומ"ט קתני עד שתדע ואפי' לסוף כמה שנים:

רַש"י

אלא בר מינה דההיא. כלומר מההיא לא תידוק סייעתא לר"ל דהא דקתני לא תחלוץ בתוך ט' ותנשא לאחר ט' התם טעמא לאו משום ספק יבמה לשוק הוא אלא כדאביי בר אבין כו':
שמה יהא ולד. צרתה:

בן קיימא. ונמצא חליצתה שלא לצורך וכשרה לכהונה ומי שראה בחליצה מחזיקה כפסולה לכהונה ואתה צריך להכריז דעו שזו לא פסלתה חליצתה:

[א"ל] אביי מידי לא תחלוץ ולא תתייבם קתני. דתידוק מינה סייעתא לר"ל:

לא תנשא קתני. דלא תנשא לשוק בלא חליצה לסמוך ולומר צרתי ילדה לבעלי אע"פ שרוב נשים יולדות אבל אי חלצה אפ"י בתוך ט' ה"נ דמשתריא לאחר ט' דביאת מעוברת וחליצתה שמה ביאה וחליצה:

על פיו. אחרי דברי פיו ולא בסתם ירושה בשתיקה:

אָלָא, בַּר מִינָה דְהֵיא, דְּאֲבִי בַר אָפָא וְרַב חִינְנָא בַר אֲבִי דְאֲמָרִי תְרוּנִיָּהוּ: שְׂמָא יְהֵא וְלֵד בֶּן קֵימָא, וְנִמְצָא אֶתָּה מְצַרִּיכָה פְּרוּז לְכַהוּנָה.

וְלִצְרָכָה!

דְּלָמָא אִיכָא אִינִישׁ דְּהוּי בְּחֻלְיָה וְלֹא הוּי בְּהַכְרֻזָּה וְאֶתִי לְמִימַר: קִשְׁרֵי חֻלְיָה לְכַהוּן.

אָמַר לִיה אֲבִי:

מִיָּדִי 'לֹא תִחְלוּץ וְלֹא תִתְיַבֵּם' קְתַנִּי?!
"לֹא תִנְשָׂא וְלֹא תִתְיַבֵּם" קְתַנִּי - בְּלֹא חֻלְיָה,
אֲבֵל אִי חֻלִּין לָהּ - הֲכִי נִמְי דְשָׂרְיָא.

תְּנִיָּא כְּוֹתִיָּה דְרִישׁ לְקִישׁ:

"הַחֹלֵץ לְמַעוּבָרַת וְהַפִּילָה - צְרִיכָה חֻלְיָה מִן הָאֲחִיו".

2. לו, א-ב

רפ"י

ריבה לאחד ומיעט לאחד או שהשוה לו את הבכור דבריו קיימים. דלכולן נתן בחייו ואין כאן ירושה ליטול בכורה ולא הפשוטים ליטול בשוה אלא מה שריבה ריבה ומה שמיעט מיעט:

ואם אמר משום ירושה. פלוני יירש שדה פלונית ופלוני שדה פלונית:

לא אמר כלום. שהתנה על מה שכתוב בתורה ותנאו בטל הואיל ולא חילק לפשוטים בשוה ולבכור פי שנים:

בתחלה. תנתן שדה פלונית לפלוני וירשנה:

באמצע. ירשה ותנתן לו וירשה: **בסוף.** ירשה ותנתן לו:

לעולם לא קנה כו'. לא אמתניתין פליג אלא התם ביש נוחלין פליגי אמוראי בדיוקא דמתניי דכי אתא רבין אמר ירש פלוני שדה פלוני ותנתן שדה פלוני לפלוני רבי יוחנן אמר קנה אפילו האי דירושא דמדאדכר לשון מתנה בהאי שטר צואה לחד מינייהו כולהו נמי מתנה נינהו ור"ל אמר לעולם לא קנה ההוא דירושא דאמרינן להאי הוה מתנה ולהאי ירושה עד שיאמר כו' דתיקו לשון מתנה אתרוייהו:

לאחר מותו. שכתב מהיום ולאחר מיתה ואין לאב בהן אלא אכילת פירות בחייו:

מכר האב מכורין. לאכול הלוקח פירות כל ימי חיי האב שזכה בזכות שהיה לו לזה בהן:

ומת הבן בחיי האב רבי יוחנן אמר לא קנה לוקח. אפילו לכשימות האב דקנין פירות שהיה לו לאב בנכסים הללו

כקנין הגוף דמי ואין מכירת הבן מכירה ומתניתין דקתני אין ללוקח בהן כלום עד שימות האב האב הוא כשימות האב יש לו התם דמית האב בחיי הבן ונתקיימה המתנה ומה מכר ראשון לשני כל זכות שתבא לידו אבל מת הבן לא בא זכות לידו:

אמר רבא:

הלכתא פותיה דריש לקיש בהני תלת: חדא - הא דאמרן.

אידיד, דתנן:

"המחלק נכסיו על פיו,

ריבה לאחד,

ומיעט לאחד,

והשוה להם את הבכור -

דבריו קיימין.

ואם אמר משום ירושה: לא אמר כלום.

כתב: בין בתחלה בין בסוף בין באמצע משום 'מתנה' - דבריו קיימין (בבא בתרא קכו:).

לוב, ואמר ריש לקיש:

לעולם לא קנה עד שיאמר:

"פלוני ופלוני ירשו שדה פלונית ופלונית שנתתים להם במתנה וירשום".

ואידיד, דתנן:

"הפותב על נכסיו לבנו לאחר מותו.

האב אינו יכול למכור - מפני שנתנו לבו,

והבן אינו יכול למכור - מפני שהן ברשות האב.

מכר האב - מכורין עד שימות הוא.

מכר הבן - אין ללוקח כלום עד שימות האב" (בבא בתרא קלו:).

ואיתמר:

מכר הבן בחיי האב,

ומת הבן בחיי האב:

רבי יוחנן אמר: לא קנה לוקח.

וריש לקיש אמר: קנה לוקח.

"רבי יוחנן אמר: לא קנה לוקח" - קנין פירות כקנין הגוף דמי.

"וריש לקיש אמר: קנה לוקח" - קנין פירות לאו כקנין הגוף דמי.

3. לו, ב

רש"י

תנא משום ר"א כו'. ר' אליעזר פליג אסיפא דמתנני' וקאי אין הולד של קיימא יקיים וקאמר איהו אע"פ שאין הולד של קיימא קנסינן ליה דיוציא בגט משום דנכנס לספק איסור אשת אח ואע"ג דהשתא איגלאי מילתא דייבוס מעליא הואי ומיהו בגט בלא חליצה סגי: **דבר אחד.** דר"מ נמי קניס את הנושא מעוברת חברו ומינקת חברו לגרשה אשה שמת בעלה והיא מעוברת או מניקה אסורה להנשא עד עשרים וארבעה חדש שכן תינוק יונק: **ולכשיגיע זמנו לכנוס.** לסוף כ"ד חדש יכנוס: **באיסור אשת אח.** כלומר שהיקל להכנס לספק אשת אח שיש לו בנים דדלמא הוי ולד של קיימא הלכך קנסינן ליה: **אלא [משום] דרבנן.** דמעוברת חברו מדרבנן היא וקא מזלולי בה ומשום הכי קנסוהו דלא ליתי אחרינא למיעבד הכי: **אבל הכא.** יבמה מעוברת דאורייתא היא ובדילי מינה ולא בעי למיקנסיה להאי אטו אחריני: **ולדברי חכמים.** דאמרי לכשיגיע זמנו לכנוס יכנוס מיהו עד שיגיע הזמן יוציא בגט ולא סגי ליה בהפרשה בעלמא: **דקתני יוציא.** וחכמים אומרים יוציא:

["הכונס את יבמתו ונמצאת מעוברת, וילדה"]
אין הולד של קיימא [- יקיים].

תנא:

"משום רבי אליעזר אמרו: יוציא בגט".

אמר רבא:

רבי מאיר ורבי אליעזר אמרו דבר אחד, רבי אליעזר - הוא דאמרן.

רבי מאיר - דתניא:

"לא ישא אדם מעוברת חבירו, מינקת חבירו, ואם נשא יוציא ולא יחזיר עולמית, דברי רבי מאיר.

וחכמים אומרים:

יוציא, וכשיגיע זמנו לכנוס, יכנוס".

אמר ליה אב"י:

ממאי?

דלמא לא היא,

עד כאן לא קאמר רבי אליעזר הכא אלא משום דקפגע באיסור אשת אח דאורייתא, אבל התם דרבנן - קרבנן סבירא ליה!

אי נמי,

עד כאן לא קאמר רבי מאיר התם אלא משום דרבנן, וחכמים עשו חיזוק לדבריהם יותר משל תורה, אבל הכא מדאורייתא, מפרש פרישי מינה.

אמר רבא:

ולדברי חכמים - יוציאה בגט.

אמר מר זוטרא:

דיקא נמי, דקתני: **"יוציא"** - ולא קתני 'פריש'.

שמע מינה.

4. לו, ב - לז, א

אמר ליה רב אשי לרב הושעיא בריה דרב אידי:
התם תנן⁶⁴:

"רבן שמעון בן גמליאל אומר:

כל ששאה באדם שלשים יום - אינו נפל.

הא לא ש'הא - ספיקא הוי.

ואיתמר:

מת בתוך שלשים יום, ועמדה ונתקדשה:

רבינא משמיה דרבא אומר:

אם אשת ישראל היא - חולצת.

אם אשת כהן היא - אינה חולצת.

רב משרשיא משמיה דרבא אומר:

אחת זו ואחת זו - חולצת.

אמר ליה רבינא לרב משרשיא:

לז, א באורתא אמר רבא הכי,

ובצפרא הדר ביה.

אמר ליה:

שריתו?! יהא רעוא דתשתרו אף תרבא!

הכא גבי "מעוברת חבירו ומינקה חבירו" הגשוואה לכהן - מאי?

מי עבוד רבנן תקנתא לכהן, או לא?

אמר ליה:

הכי השתא!?

בש'למא התם, פיון דאיכא רבנן דפליגי עליה דרבן שמעון בן גמליאל,

דאמרי: אף על גב דלא ש'הא, ולד מעליא הוי, גבי אשת כהן, פיון דלא אפשר, עבדינן כרבנן,

אבל הכא, כמאן נעביד?

אי כרבי מאיר - הא אומר: יוציא ולא יחזיר עולמית!

ואי כרבנן - האמרי בגט!

רז"י

התם תנן וכו'. משום דקבעי
למבעי הכא מאי:

כל ששהה שלשים יום. משנולד
חי שלשים יום:

באדם אין נפל. להכי נקט באדם
דתני סיפא ובבהמה ח' ימים:

אינו נפל. ופוסט את אמו מן
החליצה:

ספיקא הוא. וחולצת ולא
מתייבמת ודוקא אי מספקא לן

אי כלו לו חדשיו אי לא אבל אי
קים לן דכלו לו חדשיו תנן

במסכת נדה (דף מג): תינוק בן
יומו פוסט מן הייבום:

מת בתוך שלשים. בן היבמה
ונתקדשה לשוק בחזקת

שפטורה משום בנה:
אם אשת ישראל היא. אם זה

שקדשה ישראל הוא שאם
תחלוץ מן היבם לאחר קדושין

לא תיאסר על בעלה חולצת:
ואם זה שקדשה כהן הוא. שאם

תחלוץ תיאסר עליו אינה
חולצת וסמכינן אולד:

באורתא אמר רבא הכי.
כדקאמרת:

לצפרא הדר ביה. ושמעתי מפיו
שאינה חולצת:

הכא מאי. לרי יהושע בריה דרב
אידי קבעי לה:

מי עביד רבנן תקנתא לכהן.
דאעייג דלישראל בעינן יוציא

בגט עד שיגיע זמנו התם הוא
דלכשיגיע זמנו מצי לאהדורה

אבל הכא דאי מגרש לה לא מצי
מהדר לה תסגי בהפרשה

בעלמא:
עבדינן כרבנן. וסמכינן אולד:

⁶⁴ מסורת הש"ס גורס תניא. ואמרנו ע"פ תוד"ה תנן התם בחולין (זף): שיש מקרים שהגמרא מתייחסת לברייתא בשם 'תנן'.

5. לז, א

רס"י

קדשה בתוך שלשה. שום
 אלמנה או גרושה:
 עירוקיה מסתייה. לא בעי
 למיכפיה דלכתוב גט דגלי
 דעתיה דלא בעי לכנוס עד זמנו:

איתמר:

קדשה בתוך שלשה, וברח,
 פליגי בה רב אחא ורפרם,
 חד אמר: משמתינן ליה,
 וחד אמר: עירוקיה מסתייה.

הוה עיבדא ואמר להו רפרם:
 עירוקיה מסתייה.

רפ"י

ורוב נשים לט' ילדן. ולייתי
 חטאת דודאי בר קמא הוא
 ואשת אח בת בניס בעל:
 וזו הואיל ולא הוכר עוברה
 לשליש ימיה. דאי הוכר לא
 הוה מספקא לן:
 לשליש ימיה. דכתיב ויהי
 כמשלש חדשים (בראשית לח):
 איתרע לה רובא. דלא תשדייה
 בתר רוב נשים אלא ספק בתר
 מיעוט ספק בתר רוב:

.6. לז, א

"ספק בן תשע [לראשון, ספק בן שבועה לאחרון:
 יוציא,
 והולד בנשר.
 וחיוביו באשם תלויו"].

אמר ליה רבא לרב נהמון:
 לימא: הלך אחר רוב נשים,
 ורוב נשים לתשעה ילדן!

אמר ליה:
 נשי דידן, לשבועה ילדן.

אמר ליה:
 נשי דידכו הוו רובא דעלמא!?

אמר ליה:
 הכי קאמינא: רוב נשים ילדן לתשעה, ומיעוט לשבועה,
 וכל היולדת לתשעה עוברה ניכר לשליש ימיה,
 וזו, הואיל ולא הוכר עוברה לשליש ימיה איתרע ליה רובא.

אי כל היולדת לתשעה עוברה ניכר לשליש ימיה,
 הא מדלא הוכר לשליש ימיה, עוברה ודאי בר שבועה לבתראה הוא!

אלא אימא: רוב היולדות לתשעה עוברה ניכר לשליש ימיה,
 והאי מדלא הוכר לשליש ימיה איתרע ליה רובא.

7. לז, א-ב

ר"י

ראשון. דספק הוה ראוי להיות כהן גדול ממה נפשך: **והשני.** אם קיימה עד שילדה לו בן ודאי ממזר מספק שמא ראשון בן המת הוה וקאי עליה בכרת ואישתכח האי שני ולד חייבי כריתות וממזר: **מאי קאמר.** ר"א בן יעקב היכי מצוי לאפוקי מספק ממזר: **אמר אביי כו' ספק ממזר הוי.** ואסור בממזרת ובכשרה: **ר"א אומר אין ממזר מספק.** אלא כודאי ממזר הוי ומותר בממזרת דקסבר ספיקן בודאן מותר: **ושני ממזר ודאי הוי מספק.** כלומר מתוך ספק זה נעשה כודאי ממזר ומותר בממזרת: **וקמיפלגי.** אביי ורבא דמר מוקי רבי אליעזר בן יעקב להיתירא ומר מוקי ליה לאיסורא פליגי בדרבי אליעזר: **ודאן בספיקן אסור.** שמא הספק כשר הוא ונמצא בא ממזר בקהל וכן ספק ממזר בספק ממזרת דשמא זה פסול וזה כשר: **שתוקי.** שקורא אביו ואמו משתקתו: **אסופי.** שנאסף מן השוק ובכולהו איכא למיחש שמא מפסול נתעברה: **כותי.** אין מקפיד על קידושי כסף ושטר דלית ליה גזירה שוה דקיחה קיחה וכי מקדש חד מנסבא לאידך לפיכך כולן ספק ממזרים הם שמא נתקדשה אמו לאחר: **כי אמריתה.** רב יהודה מסיים למילתיה ואזיל כי אמריתה להא שמעתא דרב אמר הלכה כר"א קמיה דשמואל אמר לי כו': **וכלן מותרין לבא זה בזה.** אי אמרת ספיקן בודאן מותר וכ"ש ספיקן בספיקן היינו דמשכחת ליה כולן מותרין זה בזה כהנים לויים וישראלים מותרין זה בזה לויי וישראלי חללי גירי וחרורי עבדים משוחררים מותרים זה בזה גירי חרורי ממזרי ונתיני שתוקי ואסופי מותרים זה בזה דקהל גרים לא איקרי קהל לפיכך ממזרים מותרים בהן וכסדר הזה שנויים בקדושין (דף סט.): **ואת אמרת הלכה כר"א.** שאין ממזר מותר בשתוקי ולא שתוקי בשתוקי ולא שתוקי באסופי (אי"כ לא משכחת לה כולהו מעורבים):

["ספק בן תשע לראשון, ספק בן שבועה לאחורן:]

יוציא,

והולד בשר.

וחייבין באשם תלוי"].

תנו רבנן:

"ראשון - ראוי להיות כהן גדול.

ושני - ממזר מספק.

רבי אליעזר בן יעקב אומר:

אין ממזר מספק."

מאי קאמר?

אמר אביי:

הכי קאמר:

ראשון - ראוי להיות כהן גדול,

ושני - ספק ממזר, ואסור בממזרת.

רבי אליעזר אומר: אינו ספק ממזר, אלא ודאי ממזר, ומותר בממזרת.

רבא אמר:

הכי קאמר:

ראשון - ראוי להיות כהן גדול,

ושני - ממזר ודאי, מספק, ומותר בממזרת.

ורבי אליעזר בן יעקב אומר: אין ודאי ממזר מספק.

אלא ספק ממזר - ואסור בממזרת.

וקמיפלגי בדרבי אלעזר.

דתנן:

"רבי אלעזר אומר:

ודאן בודאן - מותר,

ודאן בספקו, וספקו בודאן, וספקו בספקו - אסור.

ואלו הו ספקו:

שתוקי,

ואסופי,

ונתיני" (קידושין עד.).

ואמר רב יהודה אמר רב:

הלכה כרבי אלעזר.

כי אמריתה קמיה דשמואל,

אמר לי: הלל שנה:

"עשרה יוחסין עלו מבבל:

כהני,

לויי,

וישראלי,

חללי,

גירי,

חרורי,

ממזרי,

נתיני,

שתוקי,

ואסופי.

וכלן מותרין לבא זה בזה."

ואת אמרת הלכה כרבי אלעזר!?

רש"י

נתיני. גבעונים שנתגיירו בימי יהושע בערמה ויש בהן צד עבדות דכתיב (יהושע ט) ויתנם יהושע חוטבי עצים ושואבי מים לעדה:
הלכתא אהלכתא. דקיימא לן משנת ר"א ב"י קב ונקי במסכת גיטין (דף סו.):
קבלה. נתעברה:
ונתמלא כל העולם כולו ממזרים. מספק קרו להו ממזרים:
זו מה היא. לשון ספק:
יתר על כן. דאפי' הכא דע"י נישואין הוה והדבר מפורסם גזר ר"א בן יעקב:
מאן הויא ליומי. מי חפצה לינשא לימים שאתעכב כאן:
דפקיעי. כ"ע בשמיהו וקוראין לבתו על שמו ואם יבא בנו ממקום אחר ישמע שהיא בת אביו ויפרוש:
שבעה נקיים. שמא מחמת חימוד פרסה נדה בשעה שנתפייסה:
שלוחיהו הוו משדרי. שבעה יומי קודם ביאתן:

אב"י סבר לה כשמואל דאמר: הלכה כהלל, ומוקי לה רבי אליעזר בן יעקב אליבא דהלכתא, כי היכי דלא תקשי הלכתא אהלכתא. רבא סבר לה כרב, דאמר: הלכה כרבי אלעזר. ומוקי לה לרבי אליעזר בן יעקב אליבא דהלכתא, כי היכי דלא תקשי אהלכתא אהלכתא. לזב,

אמר אב"י:

מנא אמינא לה דכל ספיקא לרבי אליעזר בן יעקב כודאי משווי ליה?
 דתניא:

"רבי אליעזר בן יעקב אומר:

הרי שבא על נשים הרבה,

ואין יודע על איזהו מהו בא,

וכן היא, שבאו עליה אנשים הרבה,

ואינה יודעת מאיזה מהו קבלה,

נמצא אב נושא את בתו,

אח נושא את אחותו,

ונתמלא כל העולם כולו ממזרין.

ועל זה נאמר: "ומלאה הארץ זמה" (ויקרא יט, כט).

ורבא?

אמר לך:

הכי קאמר: זו מה היא.

"יתר על כן אמר רבי אליעזר בן יעקב,

לא ישא אדם אשה במדינה זו וילד וישא אשה במדינה אחרת,

שמא ידווגו זה לזה, ונמצא אח נושא את אחותו.

איני?!

והא רב כי איקלע לדרדשיר,

מכריז ואמר: מאן הויא ליומא.

ורב נחמז כי איקלע לשכנציב,

מכריז ואמר: מאן הויא ליומא!

שאני רבנן דפקיע שמיהו

והאמר רבא:

תבעוה לינשא ונתפייסה צריכה לישב שבעה נקיים!

רבנן שלוחיהו הוו משדרי ומודעי להו.

ואיבעית אימא:

לרבנן, יחודי בעלמא הוא דמייחדי להו,

דאמר מר: אינו דומה מי שיש לו פת בסלו למי שאין לו פת בסלו.

תנא:

"רבי אליעזר בן יעקב אומר:

לא ישא אדם אשתו ודעתו לגרשה,

משום שנאמר: "אל תהרש על רעה רעה והוא יושב לבטח אתה" (משלי ג, כט).

8. לז, ב - לח, א

רס"י

ממון המוטל בספק. שאין זה מוחזק בזה יותר מזה דאם זה בן המת אין ליבם בהן כלום ואם בן היבם הוא אין לו בהן כלום הלכך אין כאן מוציא מחברו להטיל עליו הראיה: **ספק ובני יבם.** הספק מוחזק בהן ביותר דממה נפשך אית ליה זכיה בגווייהו אבל בני יבם שמא אין להם חלק בהם שזה בן ראשון הוא וכולה שלו ומשום הכי סבור רבנן למימר היינו מתניתין בפי נושאים על האנוסה דקתני ספק בן תשעה לראשון ספק בן שבעה לאחרון הוא לא יורש אותן לא זה ולא זה דבני ראשון מדחו ליה אצל בני אחרון ובני אחרון אצל בני ראשון והם יורשים אותו בין שניהם: **והכא אמרינן איפכא.** דהוא מוחזק יותר דהתם להכי מדחו ליה דאמרי ליה אייתי ראה דאחונא את ושקול והכא נמי אמר להו האי אייתי ראה דאחוכון אנא ושקולו: **מי דמי התם אינהו ודאי.** שהן יודעין מכח מי הן באין לירש: **אידי ואידי ספיקא נינהו.** שאפילו הספק אין טוען טענת ודאי ואינו יודע מכח מי הוא בא לירש: **בנכסי יבם גופיה.** התם מיתוקמא מתניתין דהוא לא יורש אותן דאמרי ליה אייתי ראה ושקול אבל בההיא דלעיל שניהם ספק ונראה בעיני דההיא מנתא דקמודו ליה שקיל ואיך הוי ממון המוטל בספק וחולקין הוא נוטל החצי ובין כולן החצי: **לבתר דפלג יבם.** עם ספק בנכסי מיתנא כדאמרן לעיל דחולקין: **אי אחוכון אנא הבו לי מנתא גבייכו.** ואי משום דשקלי אנא פלגא בנכסי מיתנא מהדרנא לכו ההוא פלגא ונחלוך הכל בשוה בין נכסי הראשון בין נכסי האחרון וכגון שהיו נכסי היבם מרובין ואביו מועטין: **קם דינא.** אחר שנעשה דין בנכסי המת אין זה יכול לחזור ולערער עליהם ומה שהוא שואל בנכסי היבם אמרי ליה אייתי ראה: **הדר דינא.** ומהדרי ליה פלגא דנכסי מיתנא או פלג כולהו נכסי בשוה: **ואבדה דרך שדהו.** שהיתה שדהו מוקפת משדות אחרים והיה לו דרך על אחת מן הרוחות ואבדה ששכחו על איזה מן הרוחות היתה: **ילך בקצרה.** יתנו ביניהם דרך קצרה ולקמן מפרש לה: **שפיר קאמר אדמון.** דקסלקא דעתא שהקיפו אדם אחד מכל רוחותיו דאמר אורחיה גביה הוא: **ארבעה בני אדם.** דכל חד וחד מדחי ליה:

["ספק בן תשע לראשון, ספק בן שבעה לאחרון: יוציא, והולך בשר. וחיובין באשם תלוי"].

ספק ויבם שבאו לחלוק בנכסי מיתנא, ספק אמר: אנא בר מיתנא הוא, ונכסי דידי הוא. ויבם אמר: את בראי דידי את, ולית לך ולא מידי בנכסי, הוי ממון המוטל בספק, וממון המוטל בספק - חולקין.

ספק ובני יבם שבאו לחלוק בנכסי מיתנא. ספק אמר: ההוא גברא בר מיתנא הוא ונכסי דידי הוא. בני יבם אמרי: את אחינו את ומנתא הוא דאית לך בהון. סבור רבנן קמיה דרב משרשיא למימר: מתניתין היא, דתנן:

"הוא - אינו יורש אותם.

והם - יורשין אותו" (יבמות ק:).

והכא איפכא:

התם אמרי ליה: אייתי ראה ושקול, הכא אמר להו: אייתי ראה ושקולו.

אמר להו רב משרשיא:

מי דמי?!

התם, אינהו ודאי ואיהו ספק,

הכא, אידי ואידי ספק!

אלא, אי דמיא למתניתין להא דמיא:

לספק ובני יבם שבאו לחלוק בנכסי יבם גופיה,

דהתם אמרי ליה: אייתי ראה דאחונא את ושקול.

ספק ובני יבם שבאו לחלוק בנכסי יבם, לבתר דפלג יבם בנכסי מיתנא,

בני יבם אמרי: אייתי ראה דאחונא את ושקול.

אמר להו ספק: מה נפשייכו? אי אחוכון אנא - הבו לי מנתא בהדייכו.

ואי בר מיתנא אנא - הבו לי פלגא דפלג אבוכון בהדאי.

רבי אבא אמר רב:

קם דינא.

רבי ירמיה אמר:

הדר דינא.

לימא בפלוגתא דאדמון ורבנן קמיפלגי,

דתנן:

"מי שהלך למדינת הים ואבדה לו דרך שדהו.

אדמון אמר:

ילך בקצרה.

וחקמים אומרים:

יקח לו דרך במאה מנה, או יפרח באויר" (כתובות ט:).

והוינו בה: לרבנן, שפיר קאמר אדמון!

ואמר רב יהודה אמר רב:

הכא במאי עסקינן: כגון שהקיפוה ארבעה בני אדם מארבע רוחות.

רש"י

דאתו מכח ארבעה. שארבעה אנשים מכרום לאלו: **אי שתקת שתקת.** ולא אעלה עליך בדמים יקרים: **דרכי חד אית לי גבך.** וטענת ברי הוא דידע מאי קתבע מניה: **מי איכא למימר הכי.** הא לא ידע מאי קא תבע מניה אי פלגא בנכסי מיתנא אי פלגא מנתא בנכסי יבם ומכח שתי טענות הוא בא עליהם בכל אחת ואחת אומרים לו הבא ראיה: **סבא.** אבי המת והיבם: **הוי יבם ודאי.** יורש ויודע מכח מי הוא בא ומוחזק בנכסים ולא דמי לההיא דרב משרשיא דלעיל דהתם אע"ג דספק אית ליה זכיה בנכסים ממה נפשך אפילו הכי לא חשיב ודאי דלא ידע מכח מי הוא בא לירש מכח מה הוא בא עליהן: **פלגא דקא מודה להו שקלי.** משה זהובים נוטלין שלשה: **תילתא דקא מודו ליה.** שני זהובים תילתא דכולהו נכסי: **שקיל.** דהא אמרו ליה אחונא את ואינהו הוו תרי ואיהו שלישי: **פש דנקא.** דקמינצו עליה האי אמר כולה דידי והני אמרי כולה דידן הוא נוטל חצי ובין שניהם חצי: **סבא ויבם בנכסי ספק.** סבא אמר האי בר מיתנא הוא וכיון דאין לו יורש אני קודם דתנן (ב"ב דף קטו.) האב קודם לכל יוצאי ירכו ויבם אמר בני הוא ואני יורשו דהאב קודם: **או סבא וספק בנכסי יבם.** שאין ליבם בן אחר סבא אמר את בר מיתנא ואני יורש את בני מקום שאין לו בן וספק אמר בנו אני ואני יורשו: **חולקין.** דדלמא כולהו דהאי ודלמא כולהו דהאי ואין לומר האב ודאי מוחזק דאם זה בנו אין כאן לאב כלום:

אי הכי, מאי טעמא דאדמון?

ואמר רבא:

בארבעה דאתו מכח ארבעה, ארבעה דאתו מכח חד,

כולי עלמא לא פליגי דמצו מדחי ליה.

כי פליגי:

בחד דאתי מכח ארבעה,

אדמון סבר: מצי אמר ליה: מכל מקום דרפי גבך הוא.

ורבנן סברי: דאמר ליה:

אי שתקת - שתקת, ואי לא מהדרנא שטרא למריהו ולא מצית לאשתעוויי דינא בהדייהו.

לימא: רבי אבא דאמר פרבנן,

ורבי ירמיה דאמר פאדמון.

אמר לך רבי אבא:

אנא דאמרי אפילו פאדמון.

עד כאן לא קאמר אדמון התם, אלא משום דאמר ליה:

לחא, ממה נפשך דרפי חד גבך הוא,

אבל הכא - מי איכא למימר הכי?

ורבי ירמיה אמר לך:

אנא דאמרי: אפילו לרבנן.

עד כאן לא קאמרי רבנן התם אלא משום דאמר ליה:

אי שתקת שתקת, ואי לא מהדרנא שטרא למריהו, ולא מצית לאשתעוויי דינא בהדייהו,

אבל הכא - מי איכא למימר הכי?

ספק ויבם שבאו לחלוק בנכסי סבא.

ספק אמר: ההוא גברא בר מיתנא הוא,

ופלגא דידי הוא,

יבם אמר: את, בראי דידי את,

ולית לך ולא מידי.

הוי יבם - ודאי,

וספק - ספק,

ואין ספק מוציא מידי ודאי.

ספק ובני יבם שבאו לחלוק בנכסי סבא.

ספק אמר: ההוא גברא בר מיתנא הוא, ופלגא דידי הוא,

ובני יבם אמרי: אחונא את ומנתא אית לך בהדן.

פלגא דקמודי להו - שקלי.

תילתא דקא מודו ליה - שקל.

פש להו דנקא - הוי ממון המוטל בספק וחולקין.

סבא ויבם בנכסי ספק,

או סבא וספק בנכסי יבם,

הוי ממון המוטל בספק וחולקין.

9. לח, א - לט, א

ר"י

מתני'

שומרת יבם. ממתנת ומצפה ליבם כמו עניה זו לשוא שמרה באף על פי בכתובות (דף סב:): **שנפלו לה נכסים.** מאביה וסלקא דעתן שנפלו לה כשהיא שומרת יבם:

ובנכסים הנכנסים ויוצאים עמה. היינו נכסי מלוג שהקרן שלה קיים וכשהיא נכנסת נכנסין עמה וכשהיא יוצאת יוצאין עמה:

ה"ג ב"ש אומרים יחלוקו יורשי הבעל עם יורשי האב. דספק נשואה היא וזכה היבם בחצי ירושתו מספק שהבעל יורש את אשתו וזו שספק נשואה היא אצלו זכי בפלגא אבל בכתובתה מודים ב"ש דבחזקת הבעל היא ולא פלגי בה יורשי האב וטעמא דכולה מתניתין מפרש בגמ':

גמ'

מאי שנא רישא דל"פ ומ"ש סיפא דפליגי ב"ש. מאי שנא רישא כשהיא קיימת דלא פליגי ב"ש אלא בכח דילה מחזקינן לנכסי דקאמרי מוכרת ונותנת לכתחלה ומאי שנא סיפא דפליגי כשמתה לא מוקמי נכסי מלוג בחזקת יורשיה:

ה"ג אמר עולא רישא דנפלה כשהיא ארוסה. שנפלה לייבום מאירוסין ונפלו הנכסים לה כשהיא שומרת יבם:

סיפא דנפלה. לפניו לייבום: **כשהיא נשואה.** הלכך רישא דלגבי ארוסה ממש קי"ל לבייש תמכור כדתנן לקמן כ"ש זו שאינה אלא זקוקה בעלמא ובי"ה דאמרי בארוסה ודאי לא תמכור לכתחלה אבל אם מכרה ונתנה קיים הכא משום דספק ארוסה היא דאגידא ביה ולא אשתו ממש היא מדודו ב"ה דמוכרת ונותנת לכתחלה:

סיפא. דגבי נשואה בעלמא אמרי' לקמן דברי הכל מכרה ונתנה אפי' בדיעבד הבעל מוציא מיד הלוקוחות הכא לגבי זיקת נשואה דספק היא ולא כנשואה ממש קיימי נכסי בספק הלכך לבייש חלוקה עדיפא [ולבי"ה חזקה עדיפא]:

זיקת ארוסה. זיקת יבמה שנפלה מן האירוסין ספק ארוסה ולא ודאי ארוסה ואע"ג דלגבי נכסים אין לו שום כח בהן ונמצא שזיקת ארוסה אינה כלום קרי לה ספק ארוסה דלא מצי למימר קסבר עולא זיקת ארוסה אינה כלום דהא בעיא חליצה:

מודים ב"ה נו'. בתמיה אלא ש"מ כספק ארוסה היא הלכך תמכור לכתחלה:

עושה ספק נשואה. כדפרישית לעיל דכיון דודאי נשואה הבעל מוציא מיד הלוקוחות הכא דספק נשואה היא הווי נכסים בספק ולבייש חלוקה עדיפא דאין לה בהם חזקה יותר ממנו דידו כידה ולבי"ה חזקה עדיפא דאין ידו כידה הואיל ולא נפלו לה כשהיא תחת הבעל:

משנה

שומרת יבם שנפלו לה נכסים, מודים בית שמאי ובית הלל: שמוכרת ונותנת וקיים.

מתה,

מה יעשה בכתובתה? ובנכסים הנכנסים ויוצאין עמה? בית שמאי אומרים:

יחלוקו יורשי הבעל, עם יורשי האב. ובית הלל אומרים:

נכסים בחזקתו. כתובה בחזקת יורשי הבעל נכסים הנכנסים ויוצאין עמה - בחזקת יורשי האב.

כנסה,

הרי היא באשתו לכל דבר. ובלבד, שתהא כתובה על נכסי בעלה הראשון.

גמרא

מאי שנא רישא דלא פליגי, ומאי שנא סיפא דפליגי?

אמר עולא:

רישא - דנפלה כשהיא ארוסה. וסיפא דנפלה כשהיא נשואה.

וקסבר עולא:

זיקת ארוסה - עושה ספק ארוסה, לחב, זיקת נשואה - עושה ספק נשואה.

"זיקת ארוסה - עושה ספק ארוסה",

דאי סלקא דעתך: **נדאי ארוסה,**

"מודים בית הלל: שמוכרת ונותנת וקיים?"

והתנן:

"נפלו לה נכסים משנתארסה,

בית שמאי אומרים: תמכור,

ובית הלל אומרים: לא תמכור.

אלו ואלו מודים: שאם מכרה ונתנה קיים" (כתובות עח.)!

אלא, שמע מינה:

זיקת ארוסה - עושה ספק ארוסה.

זיקת נשואה - עושה ספק נשואה.

דאי סלקא דעתך: **'נדאי נשואה',**

בית שמאי אומרים יחלוקו יורשי הבעל עם יורשי האב!?

והתנן:

"נפלו לה נכסים משנשאת,

אלו ואלו, מודים:

שאם מכרה ונתנה - שהבעל מוציא מיד הלוקוחות" (כתובות עח.)

אלא, שמע מינה:

זיקת נשואה - עושה ספק נשואה.

רפ"י

אמר ליה רבה. לעולא אי טעמא משום חלוקה עדיפא הוא אדמיפלגי בגופה של קרקע ולאחר מיתה ליפלגו בחייה ולפירות דלבי"ש פליגי יבם פירי בהדה דספק נשואה היא דאילו ודאי נשואה הואי הוה שקיל להו בעל כרחיה ולבי"ה נכסים בחזקתה ולא שקיל מידי ומדנקט מתני' מיתה בסיפא ש"מ טעמייהו דבי"ש ברישא דאלמנה לחזקה דילה משום דהיא קיימא:

אלא אמר רבה אידי ואידי דנפלה. ליבום כשהיא נשואה כו':

איהי ודאי. שהקרן שלה ממה נפשך הלכך אלימא חזקה דילה:

סיפא. הואיל ומתה הללו באים וטוענים מכח ירושה והיבם טוען מכח ירושה הלכך שניהם ספק לבי"ש דאי זיקה ככנוסה אין כאן לירשי האב כלום שהבעל יורש שלה ואי לאו ככנוסה אין כאן ליבם כלום לפיכך ספק וספק הוא ויחלוקו ולבי"ה הואיל ואלו קרובין ודאין הם והוחזקה נחלה זו כבר בחזקת משפחתן אמרינן אוקי אחזקתה אבל בחייה ולפירות אפי' ב"ש מודו דנכסים בחזקתייהו ולא שקיל בעל מידי: עליו ועל יורשיו ל"ג:

נפל הבית כו'. לו אין נכסים ולמורישים יש נכסים:

הבן מת ראשון. ולא זכה בנכסי האב ואין לבי"ח מה לגבות:

יורשי האב ודאי. מוחזקים שבאין מכח ירושה ודאית שאפי' האב מת ראשון נכסי הבן מסתמא נופלים לפני יורשין דאילו ב"ח מיחסר גוביינא עד שיחזיקוהו ב"ד בהם:

ובעל חוב ספק. דלא הוחזק שטרן עליהן וקאתי ספק ומוציא את החצי מידי ודאי: **כגבוי דמי.** כלומר גדול כח השטר וכמו שמוחזק בנכסים והרי הן קמו במקום הבן ומוחזקים בנכסים דמי הלכך ספק וספק הוא ואין כאן חזקה לזה יותר מזה אם האב מת ראשון הוחזק ב"ח מיד ולא אמרינן הא מחוסר גוביינא ואם בן מת ראשון הוחזקו יורשים:

מתו בעליהן. כל אשה שקנא לה בעלה ונסתרה ומת עד שלא שתתה נוטלת כתובתה ואע"פ ששמא זינתה ואין לה כתובה. לא שותות דבעינן והביא האיש את אשתו וליכא:

מידי ודאי. מידי יורשי הבעל שהן מוחזקין ודאי מוציאה זו כתובה מספק:

אלא. לאו ש"מ קסברי ב"ש שטר העומד לגבות כגבוי דמי וכיון שמת עמדו הנכסים מיד בחזקת האשה ויורשים קאתו לאפוקי מינה משום ספק זנאי ולא אתי ספק ומוציא מידי ודאי דאי לא כגבוי דמי וטעמא משום דאתי ספק ומוציא מידי ודאי הוא הוה להו למימר יחלוקו ונשווי ספק כודאי אבל לעלויי מינה ליכא למייד וגבי נפל הבית קאמר יחלוקו דכי נמי אמרי' כגבוי דמי לא מצינו לבי"ח לשוויי ודאי טפי מיורשין שהרי לא הוחזק בו זה בנכסים והשטר זה יוצא עליו ולא על האב הלכך ספק וספק הוא אם האב מת ראשון נמצא ב"ח ודאי דהאי שטר כגבוי דמי ויורשים אינם כלום ואם הבן מת ראשון נמצאו יורשין ודאין ובי"ח אין כלום: **ואביי.** דלא אסיק אדעתיה מעיקרא משום טעמא דשטר העומד לגבות כי אותביה לרבה מנפל הבית דתנן במי שמת בבבא בתרא בסדר ישועות:

לותביה מהא. דמתני' היא בסדר נשים דהכא נמי ספק מוציא מידי ודאי:

ואביי. להכי לא אותביה מכתובה דקסבר שאני כתובה משום חניא שיהיו נושאין חן בעיני הנשים ויתרצו להנשא לפיכך החזיקוהו מספק:

אמר ליה רבה:

אדמפלגי בגופה, ולאחר מיתה, לפלגו בחייה, ולפירות!

אלא אמר רבה:

אידי ואידי דנפלה כשהיא נשואה, וזיקת נשואה - עושה ספק נשואה.

רישא - דאיהי קיימא, הוה לה איהי ודאי, ואינהו ספק, ואין ספק מוציא מידי ודאי.

סיפא - דמתה,

הללו, באין לירש, והללו, באין לירש - ויחלוקו.

איתיביה אביי:

ולבית שמאי אין ספק מוציא מידי ודאי?!

והתנן:

"נפל הבית עליו ועל אביו,

עליו ועל מורישיו,

והיו עליו כתובת אשה ובעל חוב.

יורשי האב ואומרים: הבן מת ראשון, ואחר כך מת האב.

ובעל חוב אומר: האב מת ראשון, ואחר כך מת הבן.

בית שמאי אומרים:

יחלוקו.

ובית הלל אומרים:

נכסים בחזקתו" (בבא בתרא קנז.).

והא הכא, יורשי האב - ודאי,

ובעל חוב - ספק,

וקאתי ספק ומוציא מידי ודאי!

קסברי בית שמאי:

שטר העומד לגבות - כגבוי דמי.

ומנא תימרא?

דתנן:

"מתו בעליהן עד שלא שנתו,

בית שמאי אומרים:

נוטלות כתובתן, ואין שותות.

ובית הלל אומרים:

או שותות או לא נוטלות כתובתן" (סוטה כד.).

"או שותות"?

"והביא האיש את אשתו" (במדבר ה, טו) אמר רחמנא, וליכא!

אלא: 'מתוך שלא שותות לא נוטלות כתובתן'.

והא הכא דספק הוא,

ספק זנאי ספק לא זנאי,

וקאתי ספק ומוציא מידי ודאי!

אלא,

שמע מינה:

שטר העומד לגבות - כגבוי דמי.

ואביי, לותביה מהא!

דלמא כתובת אשה שאני,

משום חניא.

ולותביה כתובה דמתניתין!

לא פליגי.

ולא?!

והא קתני:

"מתה, מה יעשה בכתובתה? ובנכסים הנכנסים ויוצאין עמה?

בית שמאי אומרים:

יחלוקו יורשי הבעל עם יורשי האב.

ובית הלל אומרים:

נכסים בחזקתו!"

הכי קאמר:

מתה, מה יעשה בכתובתה? ושקבה.

נכסים הנכנסים והיוצאים עמה?

בית שמאי אומרים: יחלוקו יורשי הבעל עם יורשי האב,

ובית הלל אומרים: נכסים בחזקתו.

אמר רב אשי:

מתניתין נמי דיקא,

דקתני: "יחלוקו יורשי הבעל עם יורשי האב".

ולא קתני: יורשי האב עם יורשי הבעל.

שמע מינה.

אביי אמר:

רישא - דנפלו לה כשהיא שומרת יכם,

סיפא - דנפלו לה כשהיא תחתיו דבעל.

לטא, וקסבר אביי: ידו כידה.

אמר ליה רבא:

אי דנפלי לה כשהיא תחתיו דבעל,

דכולי עלמא לא פליגי דידו עדיפא מידה!

אלא, אידי ואידי,

דנפלו לה כשהיא שומרת יכם,

רישא - דלא עבד בה מאמר,

סיפא - דעבד בה מאמר.

וקסבר רבא: מאמר לבית שמאי עושה ודאי ארוסה וספק נשואה.

"ודאי ארוסה" - לדחות בצרה

"וספק נשואה" - לחלוק בנכסים.

איתמר משמיה רבי אלעזר פותיה דרבא,

ואיתמר משמיה דרבי יוסי ברבי חנינא פותיה דאביי.

ומי אמר רבי אלעזר הכי?!

והא אמר רבי אלעזר:

"מאמר לבית שמאי - אינה קונה אלא לדחות בצרה בלבד!

איפוך.

ואי בעית אימא:

רפ"י

ולותביה מכתובה דמתני'. דאמרי ב"ש יחלוקו דקס"ד השתא דב"ש נמי אכתובה אמרי יחלוקו וקאתו יורשין דידה מספק וגבו פלגא דכתובה מיבם דהוי ודאי והתם ליכא למימר משום חינא דהתם מתה וגבי יורשין לא חיישינן לחינא כדאמר באלמנה ניונות (כתובות צז:). אא"כ הוי יורשיה נקבות:

לא פליגי. דמודו ב"ש שהיא בחזקת יורשי הבעל דלא ניתנה כתובה לגבות מחיים וכל שהיא מתה בחייו של יבם לא גבו יורשים דילה כתובה דיבם במקום בעל קאי ואע"ג דשמעינן ליה לאביי בכתובות פרק האשה (דף פא.). ניתנה כתובה לגבות מחיים לב"ש הני מילי להתחייב יבם בקבורתה דאמר מינה קא ירית כתובה ולא מאחיו אבל דלישקלו יורשין דילה כתובתה לא שמעינן ליה:

דיקא נמי כו'. וטעמא לא משום דשטר העומד לגבות הוא דלא ניתנה כתובה לגבות מחיים:

יורשי הבעל עם יורשי האב. נכסי מלוג: **אביי** מהדר ארישא דשמעתין לתרוצי מאי שנא רישא דלא פליגי ומאי שנא סיפא דפליגי ותרציה לאו משום דברישא היא קיימת וסיפא משום דליתא דודאי סיפא נמי אי כשהיא שומרת יבם נפלו לה מודו ב"ש דירשי האב ודאין ונכסים בחזקתן אלא רישא דנפלו לה כשהיא שומרת יבם לפיכך מוכרת לכתחלה וה"ה אם מתה יורשיה יורשין אותה דלא מהניא זיקה למיקני נכסי דהשתא:

סיפא. דנפלו לה כשהיא תחת בעלה הראשון:

וקסבר אביי ידו כידה. מדאוקי פלוגתייהו בנפלו לה תחתיו ואפי הכי לבית הלל נכסים בחזקתן קסבר אביי נשואה ידו כידה ולא יותר הלכך כשמת ואין ליבם בה אלא זיקה ידו גריעא מידה ונכסים בחזקתה ובית שמאי פליגי ואמרי נשואה ידו עדיפא מידה וכשמת יד היבם כידה ויחלוקו ובכתובות בהכותב (דף פג.). נמי פליגי אביי ורבא דקאמר אביי ידו כידה ורבא אמר ידו עדיפא מידה ואמרינן התם נפקא מינה לשומרת יבם:

דידו עדיפא מידה. ואפילו בית הלל מודו דשקלי יורשי הבעל בנכסים: הכי גרסינן אלא אידי ואידי דנפלו לה כשהיא שומרת יבם רישא דלא עבד בה מאמר. קודם שנפלו לה הנכסים הלכך זיקה לא מהניא ולא מידי בנכסים:

וסיפא דעבד בה מאמר. ובית שמאי לטעמייהו דאמרי מאמר קני בפרק ארבעה אחין (לעיל כט.). בית שמאי אומרים אשתו עמו כו' ובי"ה לטעמייהו דאמרי לא קני: **וקסבר רבא.** קנין מאמר לב"ש קני כודאי ארוסה וכספק נשואה. כלומר אע"ג דב"ש ודאי ארוסה משוי לה לדחות בצרי אחותה משום אחות אשה כדקתני אשתו עמו מיהו לא כודאי נשואה משוי לה למיקני יבם כולה ירושה דילה אלא כספק נשואה ויחלוקו:

רש"י

כוותיה דאביי. דסיפא בדנפלו
 לה כשהיא תחת הבעל:
דקשיא מתה. לקמן מפרש:
ויוצאין מרשות הבעל כשמתה.
 אלמא דנפלו לה תחת בעלה:
אדמיפלגי בגופה. של קרקע
 ולאחר מיתה:
ליפלגו בחייה ולפירות. הואיל
 וטעמא משום דידו כידה:
ותו לא מידי. אין להשיב על כך
 דודאי דיקא כוותיה וקשיא ליה
 מתה:

לעולם לא תיפוך,
 אמר לך רבי אלעזר: כי אמרי אנא דלא סגי לה בגט,
 אלא דבעי נמי חליצה,
 לחלוק בנכסים דלא קני מי אמרי?!

אמר רב פפא:
 דיוקא דמתניתין, כוותיה דאביי,
 ואף על גב דקשיא "מתה".
דקתני: "נכסים הנכנסים ויוצאים עמה",
 מאי "נכנסין"? ומאי "יוצאין"?
 לאו "נכנסין" - לרשות הבעל,
 ו"יוצאים" - מרשות הבעל לרשות האב,
 ואף על גב דקשיא "מתה" - אדמפלגי בגופה ולאחר מיתה, לפלגו בחייה ולפירות!
 ותו לא מידי.

10. לט, א

רפ"י

שמגרשה בגט. ולא בעי חליצה:
 ומחזירה. אם רצה ולא
 מיתסרא עליה:
 ויבמה. אע"פ שלקחה קרי ליה
 ויבמה:
 ואימא הכי נמי. אכולה מילתא
 קאי:
 ולקחה לו. ויבמה מצי למכתב
 למה לי דכתיב לאשה ש"מ הרי
 היא כאשתו ויבמה אי לכדרבי
 בפ"ק (לעיל דף ח.) לאסור צרות
 ועריות אי לכדרבנן ויבמה בעל
 כרחה:

"בְּנִסְתָּה הָרִי הִיא [בְּאִשְׁתּוֹ לְכָל דְּבָר]".

לְמַאי הִלְכְתָּא?

אמר רבי יוסי בר הנינא:
 לומר, שְׁמִגְרָשָׁה בְּגֵט וּמְחִזְיָהּ.

"מְגִרְשָׁה בְּגֵט" - פְּשִׁטָּא!

סְלֵקָא דְעֵתְהָ אָמִינָא: הוֹאִיל וּכְתִיב: "וּלְקַחְהָ לּוֹ לְאִשָּׁה וְיִבְמָה" (דברים כה, ה) -
 אָמַר רַחֲמָנָא: וְעַדִּין יְבוּמֵי הָרִישוֹן עָלֶיהָ,
 בְּחִלְצָהּ - אִין,
 וּבְגֵט - לֹא,
 קָא מְשַׁמַּע לָן.

"מְחִזְיָהּ".

פְּשִׁטָּא!

סְלֵקָא דְעֵתְהָ אָמִינָא: מִצְוַה דְרַמְיָא רַחֲמָנָא עָלֶיהָ - עֲבָדָה,
 הִשְׁתָּא תִיקוּם עָלֶיהָ בְּאִסוּר אִשְׁתָּא אָח,
 קָא מְשַׁמַּע לָן.

וְאִימָא הָכִי נְמִי?

אָמַר קָרָא: "וּלְקַחְהָ לּוֹ לְאִשָּׁה" (דברים כה, ה) - כִּיּוֹן שְׁלֵקְחָהּ הָרִי הִיא כְּאִשְׁתּוֹ לְכָל דְּבָר.

רש"י

אשה הקנו לו. לייבם:
 מן השמים. ולא שיעבד נכסיו
 לכתובתה ויכול למוכרן בכל עת
 שירצה:
 ואי לית לה מראשון. דלית ליה
 נכסים:

11. לט, א

"וּבְלִבְדָּ שְׂתֵּהָא בְּתוּבְתָהּ [עַל נְכָסֵי בַעֲלָהּ הָרֵאשׁוֹן]."

מאי טעמא?

אשה הקנו לו מן השמים.

ואי לית לה מן הראשון, תקינו לה משני,
 כדי שלא תהא קלה בעיניו להוציאה.

12. לט, א-ב

רס"י

מתני'

מצוה בגדול. מוהיה הבכור (דברים כה): **לא רצה כו'**. מפרש בגמ':

תלה בקטן. קטן ממש:

ובגדול. שהיה גדול האחים במדינת הים ויש לו אח כאן הגדול מן האחין שלפנינו ותלה גדול האחין שלפנינו בו לומר המתינו לו שהוא גדול ממני שמא ייבם אותך והכי מוכח בגמ' דאמרי' תיש ובגדול עד שיבא ממדינת הים אין שומעין לו ואי ס"ד חליצת גדול עדיפא אמאי אין שומעין לו ניטר דלמא אתי וחליץ אלמא אותו שבמדינת הים גדול שבכל האחין הוא:

עליך מצוה. שאע"פ שאחיד שבמדינת הים גדול ממך כיון דאתה גדול האחין שלפנינו עליך מצוה דשהויי מצוה לא משהינן והכי מפרש בגמרא:

גמ'

ביאת קטן וחליצת גדול. גדול רוצה לחלוץ וקטן [ממנו] רוצה לייבם והאי קטן לאו קטן ממש הוא דקטן לאו בר חליצה וייבום הוא שמא ימצא סריס ואפי' מאן דלא חייש למיעוט וקטן מותר לייבם הכא ודאי סוגיא דשמעתין מוכחא דלאו קטן ממש הוא מדקפריך לקמן תלה בקטן עד שיגדיל ושני ליה שהויי מצוה לא משהינן אלמא בקטן ממש כולהו מודו:

במקום גדול ביאת קטן לאו כלום הוא. דהא מצוה אגדול רמיא:

אלא לחלוץ וקתני מהלכין על כל האחין. אולי ייבמה:

משנה

מצוה בגדול - לייבם.

לא רצה - מהלכין על כל האחין.

לא רצו - חוזרין אצל הגדול, ואומרים לו: עליך מצוה: או חלוץ או ייבם.

תלה בקטן עד שיגדיל,

או בגדול עד שיבא ממדינת הים,

או חדש או שוטה -

אין שומעין לו,

אלא אומרים לו: עליך מצוה, או חלוץ או ייבם.

גמרא

איתמר:

ביאת קטן, וחליצת גדול,

פליגי בה רבי יוחנן ורבי יהושע בן לוי:

חד אמר: ביאת קטן עדיפא,

וחד אמר: חליצת גדול עדיפא.

מאן דאמר: "ביאת קטן עדיפא" - דהא מצוה בייבום.

ומאן דאמר: "חליצת גדול עדיפא" - במקום גדול ביאת קטן לאו כלום היא.

תנן:

"לא רצה - מחזירין על כל האחין."

מאי לאו: לא רצה לייבם אלא לחלוץ,

וקתני **"מהלכין אצל האחין"**,

שמע מינה: ביאת קטן עדיפא!

לא, לא רצה לחלוץ ולא לייבם.

דכוותה גבי האחין **"לא רצו"** - לא לחלוץ ולא לייבם,

אמאי חוזרים אצל הגדול למיכפיה?

לכפיה לדידהו!

כיון מצוה עליה דידיה רמיא לדידיה כייפינו.

תנן:

"תלה בקטן עד שיגדיל - אין שומעין לו."

ואי ביאת קטן עדיפא, אמאי **"אין שומעין לו"**?

ניטר דלמא גדיל ומייבם!

ולישעמיה, **"בגדול עד שיבא ממדינת הים - אין שומעין לו"** - אמאי?

ניטר דלמא אתי וחליץ?

אלא, כל שהויי מצוה לא משהינן.

לט,ב אית דאמרי:

בביאה כולי עלמא לא פליגי דביאת קטן עדיפא.

כי פליגי בחליצת קטן.

והכי איתמר:

חליצת קטן וחליצת גדול, פליגי בה רבי יוחנן ורבי יהושע בן לוי.

חד אמר: חליצת גדול עדיפא,

וחד אמר: כי הדדי נינהו.

מאן דאמר: "חליצת גדול עדיפא" - דהא המצוה בגדול.

ואידך: כי אמרינו מצוה בגדול לעינו יבום, אכל לענו חליצה פהדי נינהו.

רש"י

ואמאי חוזרין אצל גדול. אי אמרת בשלמא דכל לא רצה ורצו דמתניתין אייבום קאי להכי חוזרין אצל גדול דכיון דכולהו בעו למיחלץ ואיהו נמי בעי למיחלץ איהו קדים אלא אי אמרת אפילו מיחלץ לא בעי אמאי חוזרין אצל גדול פשיטא דלמכפיה למיחלץ ונכפינן לדידהו ולא נטרח ב"ד כולי האי:

תנן:

"לא רצו - חוזרין אצל גדול".

מאי לאו: לא רצו לייבם, אלא לחלוץ.

וקתני: "חוזרין אצל גדול",

ושמע מינה: חליצת גדול עדיפא!

לא, "לא רצו" - לא לחלוץ ולא לייבם.

דכוותיה גבי גדול "לא רצה" - לא לחלוץ ולא לייבם,

אלא אמאי "חוזרין אצל גדול"? למכפיה?!

לכפיהו לדידהו!

כיון דמצוה עליה דידיה רמא, לדידיה כייפינן.

תא שמע:

"תלה בגדול עד שיבא ממדינת הים - אין שומעין לו".

ואי סלקא דעתך: חליצת גדול עדיפא - אמאי אין שומעין לו?

נינטר דלמא אתי וקליין!

ולטעמיד, "בקטן עד שיגדיל ... אין שומעין לו" - אמאי?

נינטר דלמא גדיל ומייבם!

אי נמי אתי איהו ומייבמה!

אלא, כל שהוי מצוה לא שהינן.

13. לט, ב

רפ"י

התם תנן. במסכת בכורות: **אמר רב אין כופין.** ואי נחא לתרוייהו לייבומי אין כופין אותו לחלוץ דנימא לאו למצוה מכווני ופגע באיסור אשת אח אלא אי בעי מייבם ומיהו היכא דהוא צבי לייבומי ואיהי אמרה לא בעינא ליה ואמרה דברים ניכרים אי מצינו לאטעויה ולומר לו חלוץ לה ע"מ שתתן לך מאתים זוז מטעינן ליה ואי לא כפינן ליה וחליץ דאמר רב ששת (לעיל ד.) מנין ליבמה שנפלה לפני מוכה שחין שאין חוסמין אותה ולא תימא מוכה שחין דוקא אלא כל אמתלא שתתן לדבריה דאמר בהמדיר (כתובות עז.) מעשה בצידן בבורסי שמת ולו אח בורסי ואמרו חכמים יכולה לקבל ולך איני יכולה לקבל ועוד פסקינן הלכתא באע"פ (שם סד.) כותבין אגרת מרד על ארוסה ואין כותבין אגרת מרד על שומרת יבם ומכל הלין טעמי כפינן ליה דחליץ ושקלה כתובה וכל הני אין כופין דהכא היכא דתרוייהו נחא להו: **איקרבת.** הקריבה: **אטלע.** צדד לה רגל ימין: **דאיתחזי לנא.** דבעינן רוק הנראה לעיני דיינין בפרק מצות חליצה (לקמן דף קו:): **ואקרינהו.** לא חפצתי לקחתה: **בעדים.** שצריך להביא שני עדים שהוא אחי המת מאביו:

תנן התם:

"מִצְוֹת יְבוּם קוֹדְמֹת לְמִצְוֹת חֲלִיצָה. בְּרֵאשׁוֹנָה, שֶׁהֵיוּ מִתְבַּוְּנִין לְשֵׁם מִצְוָה, עַבְשׂוּ שְׂאִין מִתְבַּוְּנִין לְשֵׁם מִצְוָה. אָמַר: מִצְוֹת חֲלִיצָה קוֹדְמֹת לְמִצְוֹת יְבוּם" (בכורות יג.).

אמר רב:

אין כופין.

כי אתו לקמיה דרב,

אמר להו: אי בעית חלוץ, אי בעית ייבם.

תלא רחמנא: **"ואם לא יחפץ האיש"** (דברים כה, ז),

הא - אם חפץ, אי בעי חליץ, אי בעי ייבם.

ואף רב יהודה סבר:

אין כופין.

מדאתקין רב יהודה בגיטא דחליצה:

איך פלונית בת פלוני אקרבת ית פלוני יבמה קדמנא לבי דינא,

ואשתמודעיהו דאחיה דמיתנא מאבא ניהו,

ואמרי ליה: אי צבית ליבם יבם, ואי לא - איטלע לה רגליך דימינא.

ואיטלע לה רגלא דימינא ושרת סיניה מעל רגלוהי,

וירקת באנפוהי וקא דמתחזיא לבי דינא על ארעא.

ורבי חייא בר אויא מסיים בה משמיה דרב יהודה:

ואקרינהו מה דכתוב בספר אורייתא דמשה.

"אשתמודעיהו".

פליגי בה רב אחא ורבינא:

חד אמר: בעדים,

וחד אמר: אפילו קרוב, אפילו אשה.

והלכתא:

גלוני מילתא בעלמא הוא,

ואפילו קרוב ואפילו אשה.

14. לט, ב - מ, א

"בְּרֵאשׁוֹנָה שֶׁהָיוּ מִתְבַּוְּנִין לְשֵׁם מִצְוָה - מִצְוֹת יְבוּם קוֹדֶמֶת לְמִצְוֹת חֲלִיצָה, וְעַכְשָׁיו שֶׁאֵין מִתְבַּוְּנִין לְשֵׁם מִצְוָה - אָמַר: מִצְוֹת חֲלִיצָה קוֹדֶמֶת לְמִצְוֹת יְבוּם" (בכורות יג.).

רש"י

אכשור דרי. בתמיה וכי נתכשרו הדורות:
יבמה יבא עליה מצוה. גרסינן ולא גרס הכא למצוה אלא לקמן בתירוצא דרב יצחק בר אבדימי:
שבתחלה. עד שלא קדשה אחריו:
נאסרה. כשקדשה אחריו:
וחזרה והותרה. כשמת בלא בנים:
יכול תחזור להיתירה הראשון. מפרש לקמן:
מאן תנא. ומאי קאמר:
אבא שאול היא. וה"ק יבמה יבא עליה למצוה משמע לשם מצות יבוים דכתב ויבמה:
רבא אמר אפי' תימא רבנן. ולא תיתני למצוה אלא מצוה:
יבמה יבא עליה מצוה. מצוה עליו ליבמה יותר מן החליצה:
יכול תחזור להיתירה הראשון. ותו לא דאי בעי לא כניס לה ת"ל יבמה יבא עליה מצוה:
בכדי תיפוק. בתמיה:

אמר רמי בר חמא אמר רבי יצחק: חזרו לומר: מצות יבוים קודמת למצות חליצה.

אמר ליה רב נחמן פר יצחק: אכשור דרי?!

מעיקרא סברי לה כאבא שאול, ולבסוף סברי לה כרבנן.

דתניא:

"אבא שאול אומר:

הבונס את יבמתו לשם נוי,

לשום אישות,

ולשום דבר אחר -

כאילו פוגע בערוה.

וקרוב אני בעיני להיות הנלד ממזר.

וחכמים אומרים:

"יבמה יבא עליה" (דברים כה, ה) - מבט מקום."

מאן תנא להא?

דתנו רבנן:

"יבמה יבא עליה" (דברים כה, ה) - מצוה!

שבתחלה היתה עליו בכלל היתר, נאסרה, וחזרה והותרה,

יכול תחזור להיתירה הראשון?

תלמוד לומר: "יבמה יבא עליה" - מצוה.

מאן תנא?

אמר רבי יצחק בר אבדימי:

אבא שאול היא.

והכי קאמר: **"יבמה יבא עליה" - מצוה.**

שבתחלה היתה עליו בכלל היתר,

רצה לשם נוי כונסה,

רצה לשם אישות כונסה.

נאסרה,

חזרה והותרה,

יכול תחזור להיתירה הראשון?

תלמוד לומר: **"יבמה יבא עליה" - למצוה.**

רבא אמר:

אפילו תימא רבנן,

והכי קאמר: **"יבמה יבא עליה" - מצוה.**

שבתחלה היתה בכלל היתר,

רצה כונסה, רצה אינו כונסה.

נאסרה, חזרה והותרה. יכול תחזור להיתירה הראשון - רצה כונסה, רצה אינו כונסה.

"רצה אינו כונסה?"

הא אגידא ביה! בכדי תיפוק?!

אלא אימא:

רצה כונסה, רצה חולץ לה

תלמוד לומר: **"יבמה יבא עליה" - מצוה.**

רש"י

מצות תאכל. קרא יתירא הוא דכתיב ברישא דקרא והנותרת מן המנחה יאכלו: **שבתחלה**. קודם שהוקדשה מנחה זו היתה עליו בכלל היתר:

ונאסרה. כשהוקדשה וחזרה והותרה בהקטרת הקומץ: **יכול תחזור וכו'**. כדמפרש: **בשלמא לרבא דאמר רבנן היא**. ומצוה קתני ולא קתני למצוה: **ה"ק כו' ואכלו אותם**. את הקדשים אשר כופר בהם כי היכי דתהוי כפרה שלימה: **רצה הוא**. כהן שעבד עבודתה: **אלא לרב יצחק**. דתני למצוה ואבא שאול היא:

הכא מאי תרי גוויי איכא. דקא ממעט תנא יכול תחזור להיתירה הראשון תייל דלא והא ליכא למימר תחזור להיתירה הראשון רצה לשם מצוה אוכלה רצה שלא לשם מצוה אוכלה תייל דלא דהא כל כמה דבעי ליכלה דהתם הוא כי בעיל שלא לשם מצוה פגע בערוה אבל הכא מאי קעביד ועיי' בתרי גוויי בעיא לאוקמי דומיא דרישא: **אכילה גסה מי מקריא אכילה והאמר ר"ל כו'**. וכיון דלאו אכילה היא מואכלו אהרן ובניו דרישא נפקא:

פטור. דלא עבר על אשר לא תעונה שאף זה עיניו הוא שמוזיק את עצמו: **אלא**. תרי גוויי הכי תיבעי למימר רצה מצוה אוכלה רצה חמץ אוכלה תייל מצות תאכל ולא חמץ:

לא תאפה חמץ חלקם נתתי אותה. להכי סמיך חלקם ללא תאפה חמץ לומר אפי' שירי מנחה שהם חלקם של כהנים לא תאפה חמץ ומהותם נפקא: **חלוט**. ברותחים:

רצה חלוט אוכלה. תייל מצות ולא חלוט:

אי מצה היא מצה היא. והיכי מימעטי ממשמעות דמצות תאכל:

ואי לאו מצה היא מצות אמר רחמנא. בשירי מנחת חובה דכתיב בצו את אהרן ואכלוה מצות והי' לשאר מנחות ולמה לי מצות תאכל:

אימא רישא: "מצות תאכל במקום קדש" (ויקרא ו, ט) - מצוה.

מא

שבתחלה היתה עליו בכלל היתר, נאסרה, וחזרה והותרה, יכול תחזור להיתירה הראשון?

תלמוד לומר: **"מצות תאכל במקום קדש"** (ויקרא ו, ט) מצוה.

"מצות תאכל במקום קדש" מצוה, בשלמא לרבא דאמר הא מני רבנן היא הכא, הכי קאמר: **"מצות תאכל במקום קדש" מצוה**, שבתחלה היתה עליו בכלל היתר - רצה אוכלה, רצה אינו אוכלה, נאסרה, חזרה והותרה,

יכול תחזור להיתירה הראשון - רצה אוכלה, רצה אינו אוכלה?

"רצה אינו אוכלה"!

והכתיב: **"ואכלו אתם אשר פפר בהם"** (שמות כט, לג),

מלמד שהכהנים אוכלים ובעלים מתכפרין!

אלא, רצה הוא, אוכלה,

רצה פהן אחר אוכלה,

תלמוד לומר: **"מצות תאכל במקום קדש" מצוה**.

אלא, לרב יצחק בר אבדימי, דאמר אבא שאול היא,

הכא, מאי תרי גוויי איכא?

וכי תימא: רצה לתאבון אוכלה, רצה אכילה גסה אוכלה,

אכילה גסה מי שמה אכילה?!

והאמר ריש לקיש:

האוכל אכילה גסה ביום הפורים פטור מ'**"לא תענה"**⁶⁵ (ויקרא כג, ט).

אלא, רצה מצוה אוכלה, רצה חמץ אוכלה.

והכתיב: **"לא תאפה חמץ חלקם"** (ויקרא ו, י).

ואמר ריש לקיש:

ואפילו חלקם לא תאפה חמץ!

אלא: רצה מצוה אוכלה, רצה חלוט אוכלה.

האי חלוט היכי דמי?

אי מצוה היא, הא מצוה היא,

ואי לא מצוה היא, **"מצות"** אמר רחמנא!

לא, לעולם אימא לך - מצוה היא,

וליהי תנא ביה קרא לעכב.

אלא חלוט מצוה היא דקאמרין - למאי הלכתא?

לומר שאדם יוצא בה ידי חובתו בפסח

אף על פי דחלטיה מעיקרא, כיון דהדר אפיה בתנור, "לחם עוני" קרינא ביה,

ואדם יוצא בה ידי חובתו בפסח.

15. מ, א

רש"י

מתני'
הרי הוא כאחד כו'. ולא הפסיד
 חלקו בנכסי אחיו:
זכה בנכסי האח. ואפילו גירשה
 למחר:

גמ'
פשיטא. דלא איבד זכותו:
מהו דתימא. כלומר לאו
 לאשמועינן דלא איבד זכותו
 תניא לה אלא לאשמועינן דלא
 שקיל כולהו נכסי:
אי הכי. דלגרועי אתא הוה ליה
 למיתני אינו אלא כאחד כו':
ה"ג אלא סלקא דעתך אמינא
ליקנסיה הואיל ואפסדה
מייבום. שפסלה על האחין:

משנה

החולץ ליבמתו - הרי הוא כאחד מן האחין לנחלה.

ואם יש שם אב - נכסים של אב.

הכונס את יבמתו - זכה בנכסים של אחיו.

רבי יהודה אומר:

בין כך ובין כך - אם יש שם אב נכסים של אב.

גמרא

פשיטא!

סלקא דעתך אמינא: חליצה במקום יבום קיימא, ונשקול כולהו נכסי,
 קא משמע לן.

אי הכי,

"הרי הוא כאחד מן האחים" - 'אינו אלא כאחד מן האחים' מיבעי ליה!

אלא, סלקא דעתך אמינא: הואיל ואפסדה מיבום, לקנסיה,
 קא משמע לן.

16. מ, א

"אם יש שם אב [- נכסים של אב]".

דאמר מר:

"אב קודם לכל יוצאי ירכו" (בבא בתרא קטו).

"הכונס את יבמתו [- זכה בנכסים של אחיו]".

מאי טעמא?

"יקום על שם אחיו" (דברים כה, ו) אמר רחמנא, והרי קם.

רפ"י

אף האי נמי. לאחר מיתת האב
אם מת האב לאחר יבומו של זה
מודה ר"י דנוטל זה חלקו וחלק
אחיו:

על שם אחיו כתיב. ולא על שם
אביו כתיב וכיון דבשעה שקם
על שם אחיו לא שקל תו לא
שקיל [דאי שקיל השתא לא
מנכסי אחיו שקיל אלא מנכסי
אביו דהא ירתינהו]:

היכא דאיכא אב דלא שקיל.
יבם נחלה לא תתקיים מצות
יבום:

איסמייה. לכולה מתני' דמשנה
שאינה צריכה היא:

אמר ליה לא. תסמייה דאת
הלכה כרבי יהודה אתנייך
ומשנה צריכה הואי:

ומיקשה הוא דקשיא לך. היכי
שביק רבנן ועביד כרבי יהודה
ואפכת לה ושפיר עבדת דאפכת
לה:

17. מ, א

"דבי יהודה אומר: [בין כך ובין כך - אם יש שם אב נכסים של אב]"

אמר עולא:

הלכה פרבי יהודה.

וכן אמר רבי יצחק נפחא:

הלכה פרבי יהודה.

ואמר עולא ואיתימא רבי יצחק נפחא:

מאי טעמא דרבי יהודה?

דכתיב: "והיה הבכור אשר תלד" ⁶⁶ (דברים כה, ו),

כבכור, מה בכור אין לו בחיי האב,

אף האי נמי אין לו בחיי האב.

אי: מה בכור נוטל פי שנים לאחר מיתת האב,

אף האי נוטל פי שנים לאחר מיתת האב!

מידי "יקום על שם אביו" כתיב!?

"יקום על שם אחיו" כתיב! ולא 'על שם אביו'!

אימא: היכא דליכא אב, דלשקול נחלה תתקיים מצות יבום,

היכא דאיכא אב דלא שקיל נחלה - לא תתקיים מצות יבום!

מידי יבום בנחלה תלה רחמנא!?

יבומי מיבמי,

ואי איכא נחלה - שקולי,

ואי לא - לא שקיל.

יתבי רבי חנינא קרא קמיה דרבי ינאי,

ויתבי וקאמר: הלכה פרבי יהודה.

אמר ליה: פוק קרי קרייך לברא,

אין הלכה פרבי יהודה.

תני תנא קמיה דרבי נחמן:

"אין הלכה פרבי יהודה".

אמר ליה:

אלא כמאן? פרבנן.

פשיטא! יחיד ורבים הלכה פרבים!

אמר ליה:

אסקמיה?

אמר ליה:

לא.

את הלכה אתנייך, ומוקשה הוא דאקשי לך,

ואפכת.

ולמאי דאפכת, שפיר אפכת.

⁶⁶ והיה הבכור אשר תלד יקום על שם אחיו

18. מ, א-ב

רס"י

מתני' אסור בקרובותיה. כאילו היא אשתו וכל קרובות הנאסרות מחמת אשה גמורה אסורות מדרבנן בחלוצה: הוא אסור כו'. כל הנך עריות דאורייתא נינהו באשתו וגזרינהו רבנן בחלוצתו: בזמן שהיא קיימת. אאחותה קאי ולא אשאר עריות: באביו. משום כלתו: ובאבי אביו. משום כלת בנו אע"ג דבאשתו גמורה אין אסורה לאבי אביו אלא מדברי סופרים דהא כלת בנו משניות דרבנן היא ואפילו הכי גזרה רבנן נמי בחלוצה: בבנו. משום אשת אב: בבן בנו. משום אשת אבי אביו שהיא מן השניות: באחיו. משום אשת אח: בבן אחיו. משום אשת אחי אביו: מותר אדם בקרובת צרת חלוצתו. ולא אמרינן צרה כחלוצה ואסור בקרובותיה: ואסור בצרת קרובת חלוצתו. ראובן חלץ ללאה ורחל נשואה לנכרי ולה צרה ומת הנכרי אסורה הצרה לראובן וטעמא מפרש בגמרא:

גמ'

גזרו שניות בחלוצה או לא. כגון אם אם אמה ואם אם אביה דגבי אשתו מיתסרו עליה משום שניות כדתני רבי חייא בפרק כיצד (לעיל דף כב.) רביעי שבחמיו ושבחמותו שניה הכא מאי:

בערוה דאורייתא. כלומר באשתו דאמה ואם אמה הוה ערוה דאורייתא גזרו רבנן שניות אבל בחלוצה דאפילו עריות דידה דרבנן לא גזרו שניות בהן:

או דלמא לא שניא. וממתני' לא דייק דקתני היא אסורה באבי אביו משום כלת בנו דהוי שניה הא קמייתין לה לקמן עלה דהא מילתא ומדחי ליה למימר לאו משום חולץ אלא בשביל המת שהיתה זו אשתו גמורה לפיכך אבי אביו אסור בה משום כלת בנו:

ה"א האחין מותרין. לא קאי אלא אם אם אמה דלא גזרו שניות בזיקה אבל אמה ואם אמה דהוה עריות דאורייתא לגבי אשה גמורה לא משתרו אחין דגזרו עריות בזיקה ואפי' לאחר חליצה נימא דאיהו שליחותיהו עבד משום הכי לא תנייה:

ת"ש מבן בנו מאי לאו משום חולץ דהוי ליה אשת אבי אביו. והיא מן השניות:

משנה

החולץ ליבמתו -

הוא אסור בקרובותיה,

והיא אסורה בקרוביו.

מ,ב הוא אסור - באמה,

ובאם אמה,

ובאם אביה,

ובבתה,

ובבת בתה,

ובבת בנו,

ובאחותה בזמן שהיא קיימת.

והאחין - מותרין.

והיא אסורה - באביו,

ובאבי אביו,

ובבנו,

ובבן בנו,

באחיו,

ובבן אחיו.

מותר אדם בקרובת צרת חלוצתו.

ואסור בצרת קרובת חלוצתו.

גמרא

איבעיא להו:

גזרו שניות בחלוצה?

או לא?

בערוה דאורייתא גזרו בהו רבנן שניות,

בחלוצה - לא גזרו רבנן שניות,

או דלמא: לא שניא?

תא שמע:

"הוא אסור באמה ובאם אמה",

ואילו 'אם אם אמה' לא קתני!

דלמא היינו טעמא דלא תני:

משום דקבעי למיתני סיפא: "והאחין מותרין",

ואי תנא 'אם אם אמה' הוה אמינא: "האחין מותרין" דוקא באם אם אמה,

אבל באם אמה ובאמה - לא.

וליתני 'אם אם אמה', וליתני "האחין מותרין" ככולן!"

קשיא.

תא שמע:

"היא אסורה באביו ובאבי אביו".

קתני מיהא "אבי אביו", מאי לאו משום חולץ, דהויה לה פלת בנו!

לא, משום מיתנא, דהויה לה פלת בנו.

תא שמע:

"ובבן בנו".

מאי לאו משום חולץ, דהויה לה משום אשת אבי אביו!

רפ"י

לא משום מיתנא. שהיתה זו אשתו גמורה ואסורה על בן בנו של חולץ דהויא לה אשת אחי אבי אבי אביו וקס"ד דהא נמי משניות היא:

והא אמרימר מכשר כו'. בפרק כיצד (לעיל דף כא.):

אמרימר מוקי לה. להאי בן בנו דמתני' אסבא אביהן של מת וחולץ דתנא ברישא דקתני היא אסורה באביו והדר תני ובבנו של אביו שהוא אחי המת והחולץ וקמה עליה בלא יבמה משחלץ לה האחד ולבן בנו של אביהם דהויא ליה אשת אחי אביו:

וקתני אחין מן האם. שהיה זה אחיו מן האם או בן אחיו מן האם ולא משום חולץ דא"כ הויא לה שניות בחלוצה דהא ליתא אלא אשת אחי האב מן האם והא בשניות תנינן לה אלא משום מיתנא דהוי שניה משום ערוה דאורייתא דאשתו מעלייתא הוה וכגון שהיו היבם והחולץ אחין מן האב ומן האם ולשניהם אח מן האם שלא מן האב:

דתני רבי חייא. בחלוצה: **ארבע מדברי תורה.** כלומר דלגבי אשתו הויין דאורייתא: **אב.** של חולץ אסור בה מן התורה מפני המת דהויא ליה כלתו של אב:

ובנו. של חולץ שהיה המת אחי אביו וערוה היא לגביה: **ואחיו.** של חולץ דהוה נמי אחי המת וקס ליה בלא יבנה: **ובן אחיו.** של חולץ שהיה המת אחי אביו:

אבי אביו. משום כלת בנו: **ואבי אמו.** משום כלת בתו: **ובן בנו.** קס"ד משום חולץ דהויא ליה אשת אבי אביו:

ובן בתו. דהויא ליה אשת אבי אמו וכל הנך שניות נינהו: הכי גרסינן ת"ש ובאבי אמו מאי לאו משום חולץ דהויא ליה כלת ליה כלת בתו וכגון שהיו אחין אף מן האם:

אמרימר מוקי לה. ודאי כדקאמרת משום חולץ וקסבר גזרו שניות בחלוצה אבל מאן דאסר באשת אחי אבי האב מצי לאוקמי משום מיתנא ותיבעי לך אי גזרו שניות בחלוצה או לא:

לא, משום מיתנא, והויא לה אשת אחי אבי אביו.

הא אמרימר מכשר באשת אחי אבי אביו!

אמרימר מוקי לה בכר ברא דסבא.

אי הכי, היינו אחיו וכן אחיו!

תנא אחיו מן האב,

וקתני אחיו מן האם.

תא שמע:

דתני רבי חייא:

"ארבע מדברי תורה,

וארבע מדברי סופרים:

אב ובנו,

אחיו,

ובן אחיו - מדברי תורה.

אבי אביו,

ואבי אמו,

בן בנו,

ובן בתו - מדברי סופרים."

קתני מיהא "אבי אביו", מאי לאו משום חולץ, והויא לה כלת בנו!

לא, משום מיתנא, דהויא לה כלת בנו.

תא שמע:

"אבי אמו."

מאי לאו משום חולץ, דהויא לה כלת בתו!

לא, משום מיתנא, דהויא לה כלת בתו.

תא שמע:

"בן בנו."

מאי לאו משום חולץ, דהויא לה אשת אבי אביו!

לא, משום מיתנא, דהויא לה אשת אחי אבי אביו.

והא אמרימר מכשר באשת אחי אבי אביו!

אמרימר מוקים לה משום חולץ,

וקסבר: גזרו שניות בחלוצה.

תא שמע:

"בן בתו."

מאי לאו משום חולץ, דהויא לה אשת אבי אמו!

לא, משום מיתנא, דהויא לה אשת אחי אבי אמו.

והא גבי שניות ערוה לא גזרו!

אלא, לאו משום חולץ,

ושמע מינה: גזרו שניות בחלוצה.

שמע מינה.

19. מ, ב - מא, א

רפ"י

באיסורה קיימא. חלוצה היא דקיימא בלא יבנה ותו לא אבל צרתה קיימא עליה באיסור אשת אח בכרת והולד ממזר: **אי אמרת בשלמא צרה אבראי קיימא.** באיסורא קמא ולא אמרינן חלוצה שליחותא דידה עבדא:

משום הכי שרי באחותה. דלאו אחות חלוצה היא ולגבי דידה נמי כיון דחלוצה לאו שליחות דידה עבדא לא משויא ליה בלא יבנה אלא באיסורא קמא קיימא:

אלא אי אמרת צרה כחלוצה דמיא. דחלוצה שליחותא דידה עבדא ומשוי לה בלא יבנה אייכ הויא לה צרה כחלוצה ואמאי שרי באחותה:

דר' יוחנן. בפרק קמא (לעיל י:): **ולא על צרתה כרת.** החולץ ללבמתו וחזר ובא הוא או אחד מן האחיין על צרתה:

ותסברא. דהא ראייה דרב יוסף דאיייתני ממתניתין ראייה היא וכי חלוצה גופא דאורייתא (דרבנן היא) דכי אמרינן צרה כחלוצה יאסר באחות הצרה: **והאמר ר"ל.** לקמן אמתניתין דלקמן:

כאן שנה רבי. במשנה זו למדנו רבי אחות גרושה מדברי תורה וכי ולקמן מפרש לה וכיון דאחות חלוצה גופה דרבנן בחלוצה גזור באחותה בצרה לא גזור:

מאי שנא. רישא קרובת צרת חלוצה דשריא ומאי שנא סיפא צרת קרובת חלוצתו ששתייהן נכריות היא וצרתה נשואות לנכרי וקתני אסור:

הך דאזלא בהדה לבי דינא. כשלאה חולצת מוליכה אחותה עמה לבי"ד וכ"ע לא ידעי הי מנייהו יבמתו ואיכא דסבר דלרחל חלץ וכי נסיב צרת רחל דהיינו צרת קרובת חלוצתו אמרי צרת חלוצתו נסיב דאינהו סברי שרחל וצרתה נשי אחיו הוו שהרי חלץ לרחל:

האי דלא אזלא בהדה לבי דינא. כשהיבמה חולצת אין צרתה הולכת עמה הלכך כי נסיב אחות צרה לא אמרינן אחות חלוצתו נסיב:

"מוותר אדם בקרובת צרת חלוצתו ואסור בצרת קרובת חלוצתו".

אמר רב טובי בר קיסנא אמר שמואל: **הבא על צרת חלוצה - הולד ממזר.**

מאי טעמא?

באיסורה קיימא.

אמר רב יוסף:

אף אנו נמי תנינא:

"מוותר אדם בקרובת צרת חלוצתו".

אי אמרת בשלמא: צרה אבראי, משום הכי מותר באחותה. **אלא אי אמרת:** צרה כחלוצה דמיא - אמאי מותר?

לימא תייהוי תיובתא דרבי יוחנן,

דאמר: בין הוא, בין אחין - אין חייבין לא על החלוצה כרת, ולא על צרתה כרת!

אמר לך רבי יוחנן:

ותסברא אחות חלוצה דאורייתא?!

והאמר ריש לקיש:

כאן שנה רבי:

אחות גרושה - מדברי תורה,

אחות חלוצה - מדברי סופרים.

מאי שנא האי, ומאי שנא האי?

מא, א הך דאזלא בהדה לבי דינא - גזרו בהו רבנן.

האי דלא אזלא בהדה לבי דינא - לא גזרו בהו רבנן.

20. מא, א

ר"י

מתני'
ולא מתייבמת. דהויא לה אחות חלוצתו ומיהו מחליצה לא מפטרא דמדאוריית' רמיא קמיה ואעיג דאחותה קיימת דאחות חלוצה אינה אלא מדברי סופרים:
וכן המגרש. בגמרא בעי מאי וכן:
פטורה. אף מן החליצה דיוצאה משום אחות אשה הואיל ואשתו קיימא ואחות גרושה מדברי תורה דכתיב (ויקרא יח) עליה בחייה כל שבחייה:
שומרת יבם שקדש. אחד מן האחין את אחותה לאחר שנפלה זו לפנייהם והווקקה לכולן:
המתן. מלכנוס דקא פגעת באחות זקוקה:
עד שיעשה מעשה. שיכנסו האחין את היבמה או יחלצו ותעקר זיקתה ממך:
מתה היבמה יכנוס את אשתו. דאפילו כנסה ומתה מותר באחותה:
מת היבם. ולא נותר לו אח אלא זה:
ואת אשת אחיו בחליצה. אבל יבומי לא דאחות גרושתו היא:

משנה

החולץ ליבמתו, ונשא אחיו את אחותה, ומת - חולצת ולא מתייבמת.
וכן המגרש את אשתו, ונשא אחיו את אחותה ומת - הרי זו פטורה.
שומרת יבם שקידש אחיו את אחותה:
משום רבי יהודה בן בתירא אמר:
אומרים לו: המתן עד שיעשה אחיד מעשה.
חלץ לה אחיו או כנסה - יכנוס את אשתו.
מתה היבמה - יכנוס את אשתו.
מת יבם - יוציא את אשתו בגט, ואשת אחיו בחליצה.

גמרא

מאי "וכו"?

אימא "אבל המגרש".

אמר ריש לקיש:

כאן שנה רבי:

אחות גרושה - מדברי תורה,
 אחות חלוצה - מדברי סופרים.

21. מא, א

רס"י

גמ'
הלכה כרבי יהודה. דיש זיקה
 ואלמא למיסרא עליו:
מהו ביבמתו. מי אמרינן כיון
 דמתה פקע איסור אחות אשה
 ושריא או דלמא אעיג דפקע
 איסור אחות אשה קם עליה
 באיסור אשת אח הואיל
 ונאסרה עליו שעה אחת בשעה
 שהיתה זקוקה ליבם ואין אני
 קורא בה יבמה יבא עליה הרי
 היא כאשת אח שיש לה בנים
 ואסורה עולמית עליו:
מ"ט דרב. דשרי הרי נאסרה
 עליו שעה אחת:
שהותרה. בשעת נפילתה:
נאסרה. כשקידש זה אחותה:
ואח"כ מת אחיו. הב' ונפלה
 אחותה ואסרתה לראשונה עליו
 משום אחות זקוקה ואעיג
 דעבד בה מאמר כדתנן בפי
 ארבעה אחין ב"ה אומרים אוי
 לו על אשתו ואוי לו על אשת
 אחיו:
ואח"כ מתה אשתו של שני
אחיו. ונשארה בעלת מאמר
 זו: ר' **אלעזר היא.** בפרק ב"ש
 המגרש את האשה והחזירה
 מותרת ליבם רבי אלעזר אוסר
 הואיל ועמדה עליו שעה אחת
 באיסור גרושת אח:
דבשעת נפילה לא איתחזאי.
 דמקמי נפילה איתסרא עליה:
מתה יבמתו. אמקדש אחות
 יבמתו קאי:
חולצת. כשמואל ורב אסי:
עד כאן לא פליגי רבנן עליה
דרבי אלעזר. בפרק בית שמאי
 אלא גבי מגרש אשה והחזירה
 משום דמנפילה ואילך לא
 איתסרא עליה ואיסור שבחיי
 אחיו לא מהני השתא דליכא
 למימר אין אני קורא בה בשעת
 נפילה דלאו בשעת נפילה הואי
 אבל בברייתא דמקדש אחות
 יבמתו דמנפילה ואילך איתסרא
 עליה והרי אין אני קורא בה
 בשעת זיקת יבום יבמה יבא
 עליה לא פליגי:

"שומרת יבם שקידש [אחיו את אחותה]:
 משום רבי יהודה בן בתירא אמרו:
 אומרים לו: המתן עד שיעשה אחיד מעשה".

אמר שמואל:
 הלכה כדברי רבי יהודה בן בתירא.

איבעיא להו:
 מתה אשתו - מהו ביבמתו?

רב ורבי חנינא דאמרי תרוניהו:
 מתה אשתו - מותר ביבמתו.

שמואל ורב אסי דאמרי תרוניהו:
 מתה אשתו - אסור ביבמתו.

אמר רבא:
 מאי טעמא דרב?
 משום דהואי יבמה שהותרה ונאסרה, וחזרה והותרה - תחזור להיתירה הראשון.

מתיב רב המנונא:
 "שלשה אחיו: שנים נשואין שתי אחיות, ואחד מופנה,
 מת אחד מב' אחיות ועשה בה מופנה 'מאמר',
 ואחד בן מת אחיו השני,
 ואחד בן מתה אשתו אחריו,
 אותה יבמה - חולצת ולא מתיבמת".
 ואמאי? תיהוי כ'במה שהותרה ונאסרה וחזרה והותרה - תחזור להיתירה הראשון!

אישתיק.
 לכתר דנפק אמר:
 אמאי לא אמרת ליה: רבי אלעזר היא,
 דאמר: כיון שעמדה עליו שעה אחת באיסור נאסרה עליו עולמית.
 הדר אמר: אימור דאמר רבי אלעזר היכא דלא חזיא בשעת נפילה,
 אבל היכא דחזיא בשעת נפילה, מי אמר?

הדר אמר: אין.
 והתניא:
 "רבי אלעזר אמר:
 מתה יבמתו - מותר באשתו,
 מתה אשתו - אותה יבמה חולצת ולא מתיבמת".

לימא שמואל ורב אסי דאמרי כרבי אלעזר?

אפילו תימא: כרבנן,
 עד כאן לא קמיפלגי רבנן עליה דרבי אלעזר,
 אלא, משום דמנפילה ואילך לא מיתסר עלייהו.
 אבל הכא דאיתסר, אפילו רבנן מודו.

22. מא, א-ב

רפ"י

מתני'

לא תחלוץ. מפרש טעמא בגמרא: בתולות ובעולות ארוסות ונשואות. בגמרא בעי מאי הפרש איכא בין בתולות לארוסות בין נשואות לבעולות: הנשואות יתארוסו. דטעמא משום להבחין בין זרע ראשון לזרע שני הוא שלא תלד ספק בן טי לראשון ספק בן ז' לאחרון ובאירוסין ליכא למימר הכי: והארוסות ינשאו. מיד דהא לא איעברא מן הראשון:

חוץ מארוסה שביהודה. דתנן פרק קמא דכתובות (דף יב.) ביהודה היו מייחדים החתן והכלה קודם כניסתן לחופה כדי שיהא לבו גס בה כלומר רגיל ומצחק עמה שלא יהיו בושין זה מזה בבעילת מצוה הלכך חיישין דלמא בעיל:

כל הנשים יתארוסו. רבי יוסי אנשואות קאי והכי (קא"ל ר' יהודה) כל הנשים נשואות יתארוסו כדקאמרת ולא גזרינן אירוסין אטו נשואין ומיהו בהא פליגנא עלך שלא חלקת בין אלמנה לגרושה והתרת אלמנה ליארס בתוך ימי אבלה ואנא סבירא לי אלמנה מן הנשואין לא תארס כל שלשים ימי אבלה:

מפני האיבול. אבילות והאי כל הנשים יתארוסו לאו למעוטי ארוסה לינשא דהתם כר' יהודה סבירא ליה דגבי הבחנה רבי יוסי מקיל טפי מרבי יהודה כדאמר בשלהי גמ' דארבעה אחים (לעיל דף לה.) אלא באבילות אתי לפלוגי עליה:

גמ'

אלא לא תחלוץ אמאי. ולאחר ג' אם אינה מעוברת תנשא או אם הפילה תנשא דהא חלצה:

לימא תיהוי תיובתיה דר' יוחנן. ומשום הכי לא תחלוץ שמא תפיל ותנשא בחליצה זו וחליצת מעוברת לא שמה חליצה:

ולאו מי אותביניה. בריש פירקין (דף לה.):

לימא מהא נמי תיהוי תיובתא. ונפקא מינה דאי מיתרצא קמיתא תיקום הך: גרושה מאי איכא למימר. אמאי לא תחלוץ אם היתה גרושה מאחר קודם שנשאה אחיו של זה דהא פסולה היא לכהונה וקיימא מאי איכא למימר אמאי לא תחלוץ:

משום מזוני. דאית לה כל שלשה מנכסי בעלה כדתניא בברייתא בשמעתין ואי חלצה לית לה מזוני ואיהי לא מצי מינסבא עד לאחר שלשה ומפסיד לה:

ארוסה וגרושה. גרושה שנתארסה ומת בעלה ונפלה ליבום מן האירוסין תחלוץ בתוך שלשה דהכא לאו משום מזוני איכא דארוסה לית לה מזוני מבעל ולא משום כרוז לכהונה דהא פסולה היא משום גרושין קמאי:

אלא משום דרבי יוסי. כל העולה ליבום כו' וזו הואיל ואינה עולה ליבום בתוך ג' כדאמרן לעיל שמא יפגע באשת אח אינה עולה השערה לפני הזקנים לחליצה ולרבי יוחנן לא תיקשי דאי חלצה ודאי חליצה דהאי אינה עולה לחליצה לאו חליצה פסולה משמע שהרי כמה נשים שנינו חולצות ולא מתייבמות היכא דלא אפשר אלמא חליצה היא ומיהו היכא דאפשר לאמתוני עד שתראה ליבום משהינן:

משנה

היבמה לא תחלוץ ולא תתייבם עד שיש לה שלשה חדשים.

וכן כל שאר הנשים:

לא יתארוסו.

ולא ינשאו - עד שיהו להן שלשה חדשים.

אחד בתולות, ואחד בעולות, אחד גרושות ואחד אלמנות, אחד נשואות ואחד ארוסות.

רבי יהודה אומר:

נשואות - יתארוסו.

וארוסות - ינשאו.

חוץ מן הארוסות שביהודה,

מפני שלבו גס בה.

רבי יוסי אומר:

כל הנשים יתארוסו, חוץ מן האלמנה.

מא, ב מפני האיבול.

גמרא

בשלמא לא תתייבם: שמה יהיה הולד בן קיימא, וקא פגע באיסור אשת אח דאורייתא. אלא לא תחלוץ - אמאי?

לימא תיהוי תיובתא דרבי יוחנן,

דאמר: חליצת מעוברת - שמה חליצה!

ולאו מי אותביניה לרבי יוחנן דאזמנא?!

לימא מהא נמי תיהוי תיובתא.

לא, הכא היינו טעמא: שמה יהא וולד בן קיימא, ונמצאת אתה מצריכה כרוז לכהונה.

ונצרכה!

דלמא איכא דהואי בחליצה,

ולא הוי בהכרזה,

ומפסולה מן הכהונה.

תינח אלמנה, גרושה מאי איכא למימר?

משום דמפסיד לה מזונות.

תינח נשואה,

ארוסה גרושה, מאי איכא למימר?

אלא, משום דרבי יוסי,

דתניא:

"מעשה באדם אחד שבא לפני רבי יוסי.

אמר לו: מהו לחלוץ בתוך שלשה?

אמר לו: לא תחלוץ.

ותחלוץ, ומה בכך?

קרא עליו מקרא זה: "ואם לא יחפץ"⁶⁷ (דברים כה, ז)."

הא אם חפץ - יבם.

כָּל הָעוֹלָה לְיִיבוּם - עוֹלָה לְחִלְצָה.

מְתִיב רַב הֵינָנָא:

"הִסְפָּקוֹת - חוֹלְצוֹת וְלֹא מְתִיבְמוֹת".

מֵאֵי "סְפָקוֹת"?

אֵילִימָא: סְפָק קְדוּשִׁין - אִמָּאי לֹא מְתִיבְמוֹת? תְּתִיבְבֵם, וְאִין בְּכֶךָ כְּלוּם.

אֵלֵא לָאוּ סְפָק שְׁקִידָשׁ אַחַת מְשִׁתִּי אַחִיוֹת וְאִינוּ יוֹדְעֵי אִיזוּ מְהֵן קִידָשׁ. וְקַתְנִי: "חוֹלְצוֹת!"

הֲכִי הִשְׁתָּא!?

הֵתָם: אִם יָבֵא אֱלִיהוּ וְיֹאמֵר דְּהָא קִידָשׁ - בֵּית חִלְצָה וְיִיבוּם הִיא,

הֲכָא: אִם יָבֵא אֱלִיהוּ וְיֹאמֵר דְּהָא לֹא אֵיעֲבָרָה, מִי מְשַׁגַּח בֵּיהּ, וְיִבְמִינֵן לָהּ?

הָא קְטָנָה דְּלָאוּ בֵּית אֵיעֲבוּרִי הִיא, וְאִפִּילוּ הֲכִי צְרִיכָה לְהַמְתִּין שְׁלִשָּׁה חֲדָשִׁים.

רַשִׁי

אֵילִימָא סְפָק קִידוּשִׁין. כְּגוֹן זֶרֶק לֵה אַחִיו קִידוּשִׁין סְפָק קְרוּב לֹו סְפָק קְרוּב לֵה:

אִמָּאי לֹא מְתִיבְמוֹת. תְּתִיבְבֵם מִמִּי"נ אִי הִיא יְבִמְתוּ שְׁפִיר מִיבֵם וְאִי לָאוּ קִידוּשִׁין הוּוּ נְכֵרִית בַּעֲלָמָא נְסִיב:

שְׁקִידָשׁ אַחַת מְשִׁתִּי אַחִיוֹת וְאִין יוֹדְעֵי אִיזָה מְהֵן קִידָשׁ. וּמַת שְׁתִּיהֵן חוֹלְצוֹת וְלֹא מְתִיבְמוֹת דְּלֹא מְצִי לְיִיבוּמִי דְּלָמָא פִּגַּע בְּאַחוֹת זְקוּקָה וְהָא הֲכָא דְּאִינָה עוֹלָה לְיִיבוּם וְעוֹלָה לְחִלְצָה וְלֹא אִמְרִי תַמְתִּין עַד שִׁבוּאוּ עֲדִים וְיִבְרְרוּ אֶת יְבִמְתוּ:

הֲכִי הִשְׁתָּא. הֵתָם עוֹלָה לְיִיבוּם הִיא אִי הוּוּ יוֹדְעִין לֵה אֲבַל הֲכָא אִם יָבֵא אֱלִיהוּ וְיֹאמֵר לֹא מִיעֲבָרָא מִי מְשַׁגִּיחִין בֵּיהּ וְתִתִּיבְבֵם:

הֲרִי קְטָנָה דְּלָאוּ בֵּית אֵיעֲבוּרִי הִיא מו'. הֲלֹכְךָ לֹא חִלְצָה וְכֹל הֵנֵךְ דְּאִמְרוּ רַבְנֵן חוֹלְצוֹת וְלֹא מְתִיבְמוֹת כְּגוֹן אַחוֹת חִלְצוֹתוּ וְאַחוֹת זְקוּקָתוּ וְסְפָק צֵרֶת עֵרוּהּ הֵתָם מְשוּם דְּלֹא אִפְשֵׁר הוּוּ דָאִם כֵּן לְעוֹלָם תֹּאסֵר הֲלֹכְךָ כִּיּוֹן דְּמִדְּאוּרִיתָא בֵּית יִיבוּם הִיא חִלְצָה אֲבַל הֲכָא דְּאִפְשֵׁר לְשִׁהוּי מְשַׁחִינֵן וְיֹצֵא הַדְּבַר בְּהִיתֵר:

23. מא, ב

רפ"י

שלושה חדשים הראשונים.
 שאינה יכולה להנשא מחמת
 בעלה:
נזונת משל בעלה. שכן כתב לה
 את תהא יתבא בביתי ומתזנא
 מנכסי כל יומי מיגר
 ארמלותיך:
**מכאן ואילך אינה נזונת לא
 משל בעל ולא משל יבם.** ואינה
 דומה לשאר אלמנה דהתם כל
 זמן שלא נשאת לאחר ואומרת
 מחמת פלוני בעלי שכבודו גדול
 עלי יש לה מזונות אבל הך
 אגידא ביבם לפיכך אין לה על
 נכסי בעל מזונות ולא משל יבם
 עד שתכנס לחופה:
עמד בדין. שתבעתו בדין או
 כנוס או פטור וברח:
נזונת משל יבם. דקנסינן ליה:

תנו רבנן:

**"יבמה, שלשה חדשים הראשונים - נזונת משל בעל.
 מכאן ואילך אינה נזונת לא משל בעל, ולא משל יבם.
 עמד בדין, וברח - נזונת משל יבם."**

נפלה לפני יבם קטן מאי?

מיבם - לית לה.

מבעל מאי?

פליגי בה רב אחא ורב ינאי:

חד אמר: אית לה,

וחד אמר: לית לה.

והלכתא:

לית לה, משמיא קנסויה.

24. מא, ב - מב, א

רַס"י

צריכה להמתין. עד שיהיו לה ג'
 חדשים מיום מיתה:
הוי. כלומר הוי לומד מכאן
 שלשה חדשים שאמרו כו':
ומ"ש מגט דרב אמר משעת
נתינה. ואף על גב דמשעת
 כתיבה לא נתייחד עמה דאם כן
 הוה ליה גט ישן ואפילו הכי
 משעת נתינה מניין הי"נ נמני
 משעת חליצה:
לאיסור כרת. ליבם התרת
 לאחר ג' חדשים מיד:
לאיסור לאו. לשוק לא כ"ש
 דמותרת לאחר חליצה מיד
 הואיל ועברו שלשה חדשים
 מיום מיתה:

תנו רבנן:

"יבמה שחלצו לה אחים:

בתוך שלשה - צריכה להמתין שלשה חדשים.

מב, א לאחר שלשה - אין צריכה להמתין שלשה חדשים."

הוי השלשה חדשים שאמרו - משעת מיתת הבעל, ולא משעת חליצת היבם.

מאי שנא מגט?

דרב אמר: משעת נתינה.

ושמואל אמר: משעת כתיבה?

אמר רבא:

קל וחומר: איסור כרת התרת,

איסור לאו - לא כל שכן?!

25. מב, א

רפ"י

ולזרעך אחריו. שאין השכינה שורה אלא על הוודאים שזרעו מיוחס אחריו והכי נמי קיימא לן בנדרים (דף כ:) וברותי מכם המורדים והפושעים בי אלו בני ערבוביא:

גר וגירות. גר שנתגייר ואשתו עמו צריכים להמתין ג' חדשים לפרוש זה מזה והכא מאי להבחין איכא הרי אין כאן ראשון ושני:

רבא אמר שמא ישא אחותו מאביו. אם נשאת תוך שלשה וילדה והוא בן ט' לראשון ונולד בביתו של שני וסבור שהוא בנו וישא את בת בעלה הראשון שיש לו מאשה אחרת והיא אחותו מן האב:

ומייבם אשת אחיו מאמו. שאם תלד לאחרון בן אחר וישא אשה וימות בלא בנים וייבמנה זה כסבור שהוא אחיו מאביו ונמצא מייבם אשת אחיו מאמו שלא מאביו וחייב כרת:

ויוציא את אמו לשוק. אם לא תלד אמו לשני וימות וכסבורים שזה בנו ותנשא אמו לשוק בלא חליצה:

ויפטור את יבמתו לשוק. אם יש לו אח מאביו הראשון ולא היו לו בנים ומת ואין שם אח אלא הוא והוא סבור שהוא בן האחרון ונמצאת אשת בנו של ראשון הזקוקה לו נשאת לשוק בלא חליצה וגבי גר וגירות לחדא מהני הוא דאיכא למיחש כגון לשמא ייבם אשת אחיו מאמו שמא מעוברת היתה וכשתלד סבורה היא שכן ז' הוא ובקדושה נזרע ותחזור ותלד בן אחריו וישא אשה וימות בלא בנים וייבם זה את אשתו דסבור שגם הוא נזרע בקדושה וכיון שזה נזרע שלא בקדושה וסתם עובדת כוכבים זונה היא איכא למימר שמא אינו בנו של זה ונמצא נושא אשת אחיו מאמו:

בכולן אני קורא בהן. כל נשים שאסרו חכמים להנשא או להתייבם קורא אני בהן תקנת ערוה כדי שלא יבאו לידי ערוה:

וכאן. בהמתנה של ג' חדשים שאסרו חכמים לשאר נשים אין כאן תקנת ערוה אלא תקנת הולד להבחין בן מי הוא:

ואם איתא. דחשו חכמים לשמא ישא אחותו מן אביו הא נמי תקנת ערוה היא:

דלא לפגע ולד. בערוה אבל כל שאר הנאסרות איכא תקנתא היא ובעל עצמו דלא לפגעו בערוה:

"ובן כל שאר הנשים [לא יתארסו, ולא ינשאו - עד שיהו להן שלשה חדשים]."

בשלקמא יבמה - קדאמרן.
אלא "שאר כל הנשים" - אמאי?

אמר רב נחמן אמר שמואל:
משום דאמר קרא: "להיות לך לאלהים ולזרעך אחריו" (בראשית יז, ז),
להבחין בין זרעו של ראשון לזרעו של שני.

מתיב רבא:
"לפיכך, גר וגירות צריכין להמתין שלשה חדשים".
הכא, מאי להבחין איכא?

הכא נמי, איכא להבחין בין זרע שזרע בקדושה,
לזרע שלא נזרע בקדושה.

רבא אמר:
גזירה, שמא ישא את אחותו מאביו. וייבם אשת אחיו מאמו,
ויוציא את אמו לשוק.
ויפטור את יבמתו לשוק.

מתיב רב חנניה:
בכולן, אני קורא בהן - משום תקנת ערוה,
וכאן - משום תקנת ולד.
ואם איתא, כוליהו משום תקנת ערוה!
האי "משום תקנת ולד", דלא לפגע בהו ערוה.

26. מב, א

רס"י

הא בר ז' לבתרא הוא. דאי מקמא איעברא כשמת אישתכח דבר תמניא הוא ובר תמניא לא חיי:

א"נ לתמניא ילדה כו'. תירוצא הוא:

אישתהי. לאחר שנשאה וה"ה נמי דמצוי לתרוצי אי נמי לשבעה ילדה איכא למימר בר תשעה לקמא הוא מעיקרא חדש אחד איעברא קודם מיתתו אלא הואיל ותיירץ למילתיה בחדא ואוקי דאכתי איכא ספק סגי ליה בהכי:

אפילו למ"ד. במסכת נדה בפרק בנות כותים:

ויהי לתקופות הימים. הרי ששה חדשים ובי ימים:

ותמתין משהו. שבוע או שבועים:

וכי מלו ג' חדשים. ליום מיתת בעלה שדרך עובר להיות ניכר ליבדקה בדדיה כדרך נשים ואי מיעברא ודאי בר קמא הוא דאי בר בתרא הוא אכתי לא הוה מינכר דלא מלו שלשה חדשים לנישואיה דחסר ליה ההוא משהו שהמתנה ואי לא מינכר ולבתר הכי מינכר ודאי בר בתרא הוא:

בהילוכה. מוליכין אותה בעפר תיחורח אי מעוברת היא פסיעותיה ניכרות ומעמיקות יותר משאר נשים שהולד מכבידה כך מצאתי בתשובת הגאונים:

מחפה עצמה. שלא תראה מעוברת כדי שלא יבינו שבן הראשון הוא ויירש בנכסי בעלה שני:

בש'למא תמתין שני חדשים ותנשא לא, דהיינו ספיקא: אי בר תשעה לקמא, אי בר שבועה לבתרא.

א'לא תמתין חדש אחד ותנשא,

ואי לשבעה ילדה האי בר שבועה לבתרא הוא,

ואי לתמניא ילדה האי בר תשעה לקמא הוא!

אי נמי לתמניא ילדה, איכא למימר דבתרא הוא.

ד'למא אשתהויי אשתהא חדש אחד, ואיעבר.

ותמתין שני חדשים ומחצה ותנשא:

דאי לשבעה ילדה, האי בר שבועה לבתרא הוא,

ואי לשי'תא ופלגא ילדה, האי בר תשעה לקמא הוא.

דאי בר בתרא הוא בר שי'תא ופלגא לא חיי!

אי נמי לשי'תא ופלגא ילדה, איכא למימר דבתרא הוא,

ד'אמר מר זוטרא:

א'פילו למאן ד'אמר: יולדת לתשעה אינה יולדת למקוטעין,

ילדה לשבעה יולדת למקוטעין.

ש'נאמר: **"ויהי לתקופות הימים"**⁶⁸ (שמואל א' א, כ),

מיעוט **"תקופות"** - ש'תים,

מיעוט **"ימים"** - ש'נים.

ותמתין משהו, ותנשא.

וכי מלו שלשה חדשים לבדקה!

אמר רב ספרא:

אין בודקין את הנשואות,

שלא יתגנו על בעליהן.

ונבדקה בהלוכה!

אמר רמי בר חמא:

אשה מחפה עצמה,

כדי שיירש בנה בנכסי בעלה.

⁶⁸ ויהי לתקופות הימים וטהר חנה ותלד בן

27. מב, א-ב

רז"י

היכא דקים לן כו'. הואיל וטעם המתנה משום ולד הוא שלא יהא ספק כשאנו יודעים ודאי שהיא מעוברת מראשון תנשא ומשני גזרה שמא תעשה כו': **דידיה נמי** לא ישמש עם אשתו מעוברת שמא תחזור ותתעבר וידחוק אחיו וימעך צורת פניו כסנדל הזה שאין לו צורה: **אי למ"ד במוך במוך**. פלוגתא היא בפ"ק (לעיל דף יב:): **דחסה**. שממעכו בשעת תשמיש דחסה לשון לחץ שלוחצו כדאמר לקמן (דף קג.) גבי חליצה צריך למידחסיה לכרעיה: **ה"נ חייס עילויה**. שאין אדם מתכוין להרוג הנפש: **למניקה קיימא**. כשתלד מניקתו: **ואי מינסבא דלמא מיעברא**. לאחר לידתה ומיעכר עליה חלבה וקטלה לברה ברעב: **ממסמסא ליה**. מאכילתו: **לא יהב לה בעל**. משום דלאו בריה הוא: **וליתבעיניה ליורשים**. של בעל ראשון: **אשה בושה לבא לב"ד**. ולתבוע יורשים בשביל בנה: **והורגת את בנה**. על כרחא מת בנה ברעב:

היכא דקים לן דמעוברת היא - תנשא!

אלמה תניא:

"לא ישא אדם מעוברת חברו, מיןקת חברו. ואם נשא - יוציא, ולא יחזיר עולמית!"

גזרה שקמא תעשה עוברת סנדל.

אי הכי, דידיה נמי!

אי למאן דאמר: "במוך" - במוך, ואי למאן דאמר: "מן השמים ירחמו" - מן השמים ירחמו.

הכא נמי, אי למאן דאמר: "במוך" - במוך, אי למאן דאמר: "מן השמים ירחמו" - מן השמים ירחמו!

אלא, משום דחסה.

אי הכי, דידיה נמי!

דידיה חייס עילויה.

הכא נמי חייס עילויה!

אלא, סתם מעוברת למניקה קיימא. **מב, ב דלמא איעברה ומעפר חלבה וקטלה ליה.**

אי הכי, דידיה נמי!

דידיה ממסמסא ליה בביצים וחלב.

דידה נמי ממסמסא ליה בביצים וחלב!

לא יהב לה בעל.

וליתבעיניה יורשים!

אמר אביי:

אשה בושה לבא לבית דין, והורגת את בנה.

28. מב, ב

"אחת בתולות ואחת בעולות, [אחד גרושות ואחד אלמנות, אחד נשואות ואחד ארוסות]."

רס"י

הי נינהו בתולות הי נינהו ארוסות. הא חדא היא דהיכי משכחת לה בתולה יבמה אם לא ארוסה:

הכי קאמר. כלומר לא תתני אחת ואחת דמשמע תרי מילי אלא כולה חדא קתני ופרושי קמפרש אחת בתולות ואחת בעולות וכגון שנתארמלו או נתגרשו בין מן האירוסין דהיינו בתולות בין מן הנשואין דהיינו בעולות:

הלכה כר' יוסי. דשרי ארוסות לינשא הואיל וליכא למיחש לזרע ראשון ונשואה ליארס והאי דנקט ר' יוסי ולא רבי יהודה דהא רבי יהודה נמי שרי ארוסה לינשא בהדיא אלא משום דר' יוסי נימוקו עמו: **מכלל דיחידאה פליג עליה.** תנא קמא דאמר לא ינשאו ולא יתארסו אחת ארוסות ואחת בתולות דאסר אפי' ארוסות ליארס כ"ש לינשא יחידאה היא ולא סתמא דרבים היא:

ה"ג אין והתניא. בניחותא: **רדופה.** רגילה וגם סמוך למיתתו עמדה בבית אביה זמן מרובה דליכא למימר מעוברת היא:

או שהיה לה כעס. ולא שימשה:

עקרה. שנעקר רחמה ונטלה האם שלה:

אילונית. ממעי אמה לקויה היא ואין לה סימני שער ודדים:

או שאינה ראויה לילד. לאיתווי [מחמת] סמא או חולי:

כולן צריכות להמתין. דגזרו שאינה ראויה אטו ראויה: **ממתני' דכרמא.** שנשנית בכרם ביבנה מחמת אותה משנה חזר בו:

בכרם ביבנה. שהיו יושבים שורות שורות כעין הכרם:

הי ניהו בתולות?

והי ניהו ארוסות?!

הי ניהו בעולות?

והי ניהו נשואות?!

אמר רבי יהודה:

הכי קאמר:

אחת בתולות ואחת בעולות, שנתארמלו או שנתגרשו, בין מן האירוסין בין מן הנשואין.

רבי אלעזר לא על לבי מדרשא, אשכחיה לרבי אסי,

אמר ליה: מאי אמור רבנן בבי מדרשא?

אמר ליה: הכי אמר רבי יוחנן: הלכה כרבי יוסי.

מכלל דיחידאה פליג עליה?

אין,

והתניא:

"הרי שהיתה רדופה לילך לבית אביה,

או שהיה לה כעס בבית בעלה,

או שהיה בעלה חבוש בבית האסורין,

או שהיה בעלה זקן או חולה,

או שהיתה היא חולה, או שהפילה אחר מיתת בעלה,

או שהיתה עקרה,

או זקנה,

או קטנה,

או אילונית,

או שאינה ראויה לילד -

צריכה להמתין שלשה חדשים.

דברי רבי מאיר.

רבי יהודה מתיר ליארס ולינשא מיד."

אמר רבי חייא בר אבא:

חזר בו רבי יוחנן.

אמר רב יוסף:

אי הדר ביה,

ממתניתא דכרמא הדר ביה.

דתניא:

"אמר רבי ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקה,

שמעתי מפי חכמים בכרם ביבנה:

כולן, צריכות להמתין שלשה חדשים."

אמר ליה רבי ירמיה לרבי זריקא:

כי עיילת לקמיה דרבי אבהו, רמי ליה:

מי אמר רבי יוחנן הלכה כרבי יוסי?

והאמר רבי יוחנן: הלכה כסתם משנה.

ותנן:

"כל הנשים לא ינשאו ולא יתארסו עד שיהו להם שלשה חדשים,

אחת בתולות ואחת בעולות!"

רש"י

לא חש לקימחיה. למה שהוא טוחן ומוציא מפיו כלומר לדיבורו:

סתם ואח"כ מחלוקת היא. דהא איפלגו עלה ר' יוסי ור' יהודה:

מחלוקת ואחר כך סתם. בין שסתם אחריה מיד באחד מהם בין שסתם אחריה במסכת אחרת באותו הסדר כגון נתן צמר לצבע דמחלוקת בב"ק בהגוזל (דף ק:) וסתם בב"מ (דף עו.) כל המשנה ידו על התחתונה וסתם לך כר"י דאמר אם השבח יתר על היציאה כו' הלכה כסתם:

סתם ואחר כך מחלוקת. כי מתני':

אמר ליה:

דַרְמָא לָךְ הָא לֹא חָשׁ לְקִמְחִיהָ,
סְתָם וְאַחַר כֵּךְ מַחְלוּקַת הִיא,
וְאִין הִלְכָה כְּסְתָם.

דַאֲמַר רַב פִּפְא וְאִיתִימָא רַבִּי יוֹחָנָן:

מַחְלוּקַת וְאַחַר כֵּךְ סְתָם - הִלְכָה כְּסְתָם
סְתָם וְאַחַר כֵּךְ מַחְלוּקַת - אִין הִלְכָה כְּסְתָם.

29. מב, ב - מג, א

רפ"י

מנקיט. מלקט ממנו הלכות פסקות הלכה כפלוני ופלוני: **רבי לא שנאה**. רבי שסידר את המשנה לא שנאה שתהא משנה שלא רצה לסותמה: **רבי חייא**. תלמידו מנין לו שהלכה כמותה שסתמה בברייתא: **שתים טמאות**. דחזו למילתיה: **אחת טהורה**. דלא חזי למידי: **אחת בפני עצמה**. שאינה תחובה במסרק: **טמאה**. שראויה לנר או למיתוח לפרוש בגדים או חוט זו מזו: **אחת מבינתים**. שמכל ג' הסמוכות ניטלה האמצעית תו לא חזי: **היתה החיצונה**. אחת מהשלמות הללו שנשתיירו ג' עם החיצונות וכן חיצונה רחבה היא כעין חיצונות שבמסרק של עץ שלנו הלכך לא מהניא בהדיהו וטהור: **למלקט**. מלקחים שקורין טנלייש. טינלייש: צבת (בכתבי היד מופיע מולייש, שמשמעו במילונים: 'ריחיים' וכדומה, אך נראה שעכ"פ כוונת רש"י לצבת. אני בחרתי את התעתיק הזה, הקרוב יותר לדף הגמרא שלנו. ד.ג.): **לנר**. לנקר את הנר: **ולמיתוח**. לפרוש בגד כעין החייטים שמותחין עורות במסמרים: **טמאה**. לקמן פריך דהא תנא רישא כולן אחת אחת בפני עצמן טמאות ואע"ג דלא התקנה: **הא**. דקתני שתיים טמא בגווייתא אמצעיות דחזיין טפי שהן כנגד בית יד המסרק וכשהוא אוחוז בו מכוונות הן לסרוק: **והא**. דקתני שלש אין שתיים לא בברייתא ולא בחיצונות [ממש] דהא אמרין היתה חיצונה אחת מהן טהור אלא אותן המשוכות כלפי הראש דאינן מכוונות כנגד בית יד המסרק ולא חזו כולי האי הלכך ג' הוא דחזו במקצת אבל שתיים לא חזו ולא מידי: ל"א והוא עיקר בגווייתא וברייתא שתי שורות שינים יש למסרק של צמר חיצונות ופנימיות החיצוניות עיקר המלאכה תלויה בהן ופנימיות לקלוט הצמר שלא יפול והלכך בחיצונות צריך ג' במקום אחד והפנימיות דיין בבי:

מסתמיה ואזיל רבי אבהו אפתפיה דרבי נחום שמעיה, מנקיט ואזיל הלכתא מיניה.

בְּעָא מִיְנִיהּ:

מחלוקת ואחר כך סתם - מאי?

אָמַר לִיהּ:

הַלְכָה כְּסִתְמָ.

סתם ואחר כך מחלוקת - מאי?

אָמַר לִיהּ:

אִין הַלְכָה כְּסִתְמָ.

סתמא דמתניתין ומחלוקת בברייתא מאי?

אָמַר לִיהּ:

הַלְכָה כְּסִתְמָ מִשְׁנָה.

מחלוקת במתניתין וסתמא בברייתא - מאי?

אָמַר לִיהּ:

מגא וכי רבי לא שנאה, רבי חייא מנין לו?

אָמַר לִיהּ:

וְהָא תַנֵּן:

"מִסְרָק שֶׁל פְּשֵׁתוֹ, שְׁנִיטְלוּ שִׁינָיו, וְנִשְׁתִּירוּ בּוֹ שְׁתִּים - טְמָאוֹת.

וְאֶחַת - טְהוֹרָה.

וְכוֹלֵן, שְׁנִיטְלוּ אֶחַת אֶחַת בְּפָנֵי עֲצָמוֹ - טְמָאוֹת.

שֶׁל צֶמֶר שְׁנִיטְלוּ שִׁינָיו, אֶחַת מִבֵּינֵיהֶם - טְהוֹר.

נִשְׁתִּירוּ בּוֹ שְׁלֹשׁ בְּמָקוֹם אֶחָד - טְמָא.

הִיתָה הַחִיצוֹנָה אֶחַת מֵהֶן - טְהוֹר.

נִיטְלוּ שְׁנַיִם וְעֶשְׂרִים לְמִלְקֵט טְמָאוֹת.

אֶחַת וְהִתְקִינָה לְנֵר, אוֹ לְמִיתוּחַ - טְמָאָה" (כלים יג, ח),

וְקִיָּמָא לָן דְּאִין הַלְכָה כְּאוֹתָהּ מִשְׁנָה!

אָמַר לִיהּ:

בַּר מִינָה דְּהֵיאָא,

דְּרַבִּי יוֹחָנָן וְרִישׁ לְקִישׁ דְּאָמְרֵי תְרוּוִיָּהּ:

זו אינה משנה.

מאי טעמא?

אָמַר רַב הוּנָא בַּר מְנוּחַ מִשְׁמִיהּ דְּרַב אִיִּדִי בְּרִיהּ דְּרַב אִיקָא:

משום דקשיא רישא לסיפא.

דְּקַתְנִי: "שֶׁל צֶמֶר שְׁנִיטְלוּ שִׁינָיו אֶחַת מִבֵּינֵיהֶם טְהוֹר."

הָא נִשְׁתִּירוּ בּוֹ שְׁתִּים בְּמָקוֹם אֶחָד - טְמָא,

וְהֵדֶר תַּנִּי: "נִשְׁתִּירוּ בּוֹ שְׁלֹשׁ - טְמָא."

"שְׁלֹשׁ" - אִין, שְׁתִּים לֹא!

ומאי קושיא?

דְּלָמָא:

הָא - בְּגוּוִיָּיתָא,

הָא - בְּבְרִייתָא.

אֵלָא, מֵהֵכָא,

דְּקַתְנִי: "וְכוֹלֵן שְׁנִיטְלוּ אֶחַת אֶחַת בְּפָנֵי עֲצָמוֹ - טְמָאוֹת."

וְאָף עַל גַּב דְּלֹא הִתְקִינָה.

אִיקָא סִיפָא: "אֶחַת וְהִתְקִינָה לְנֵר אוֹ לְמִיתוּחַ - טְמָאָה."

"הִתְקִינָה" - אִין,

רס"י

בקתייהו. שנטל עמה חתיכת עץ
 והיא נעשית לה בית יד ואינה
 צריכה תיקון אחר :
אלימתא. עבות ואינם צריכות
 בית יד :
זו דברי ר"ש. ולאו סתמא הוא :

לא התקינה - לא!

אמר אב"י:

ומאי קושיא?

דלמא:

הא - בקתייהו,

הא - בלא קתייהו.

אמר רב פפא:

ומאי קושיא?

ודלמא:

הא - בקטינתא,

הא - באלימתא.

אלא, משום דמסיימי דוקנני: "זו דברי רבי שמעון".

30. מג, א

רפ"י

וכן עושין מעשה. כלומר כד
ראיתי מנהג חכמים עושים:
רובו. של חדש ראשון ורובו של
אחרון ואמצעי שלם:
והלכתא. מניקה צריכה להמתין
כ"ד חדש חוץ מיום שנולד בו
ואשה שאינה מניקה צריכה
להמתין ג' חדשים חוץ מיום
שמת בעלה וחוץ מיום
שנתארסה בו (כל הנשים
יתארסו אנשואות קאי חוץ מן
האלמנה אתא לאשמועינן ולא
אארוסות ולמעוטינהו מלינשא
דגבי הבחנה רבי יוסי מיקל טפי
מכולהו כדאמר בארבעה אחין):

שְׁלַח רַבִּי חִיָּיא בַר אֲבִין:
מְאָרְסִין - תּוֹךְ שְׁלֹשָׁה,
וְכֵן עוֹשִׂים מַעֲשֵׂה.

וְכֵן הָיָה רַבִּי אֱלֵעָזָר מְלַמְּדֵנוּ מִשּׁוּם רַבִּי חִינְיָא הַגָּדוֹל:
רֹבּוֹ שֶׁל רֵאשׁוֹן, וְרֹבּוֹ שֶׁל שְׁלִישִׁי, וְאֶמְצָעֵי שְׁלָמ.

אָמְיָמָר שָׂרָא לִיאָרְס בְּיוֹם תְּשׁוּעִים.

אָמַר לִיה רַב אֲשִׁי לְאָמְיָמָר:

וְהָא רַב וְשִׁמּוּאֵל דְּאָמְרֵי תְרוּיָהוּ:

צְרִיכָה לְהִמְתִּין שְׁלֹשָׁה חֳדָשִׁים, חוּץ מִיּוֹם שְׁמֵת בּוֹ וְחוּץ מִיּוֹם שְׁנַתְאָרְסָה בּוֹ!

הֵהוּא, לְעֵנֵן מִיְנַקַּת אֵיתָמָר.

דְּרַב וְשִׁמּוּאֵל דְּאָמְרֵי תְרוּיָהוּ:

צְרִיכָה לְהִמְתִּין עֶשְׂרִים וָאַרְבָּעָה חֳדָשִׁים,

חוּץ מִיּוֹם שְׁנֹלָד בּוֹ, וְחוּץ מִיּוֹם שְׁנַתְאָרְסָה בּוֹ.

וְהָא הֵהוּא דְעֵבֶד סְעוּדַת אִירוּסִין בְּיוֹם תְּשׁוּעִים וְאַפְסָדִיהָ רַבָּא לְסְעוּדַתֶּיהָ!

הֵהוּא, סְעוּדַת נְשׂוּאֵין הוּאֵי.

וְהִלְכְתָּא:

צְרִיכָה לְהִמְתִּין עֶשְׂרִים וָאַרְבָּעָה חֳדָשִׁים חוּץ מִיּוֹם שְׁנֹלָד בּוֹ וְחוּץ מִיּוֹם שְׁנַתְאָרְסָה בּוֹ.

וְצְרִיכָה לְהִמְתִּין שְׁלֹשָׁה חֳדָשִׁים, חוּץ מִיּוֹם שְׁמֵת בּוֹ וְחוּץ מִיּוֹם שְׁנַתְאָרְסָה בּוֹ.

31. מג, א-ב

רפ"י

ק"י. רב חסדא מתמיה על דברי רבי יוסי שאוסר ליארס מחמת אבילות כל לי כדקתני לקמן כמה איבול שלה שלשים יום:

במקום שאסור לכבס. שבת שחל ט' באב להיות בתוכה:

מותר ליארס. דאירוסין לאו שמחה נינהו:

מקום שמותר לכבס. תוך לי יום של אבל דאבל אין אסור בתכבוסת אלא שבעה ימים דכל שלשים יום לגיהוץ תנן בפי ואלו מגלחין (מוי"ק דף כג.) אבל כיבוס לא דהא תספורת גופה אי לאו דאתיא פרע פרע מנזיר לא מיתסרא:

קודם הזמן הזה. קא ס"ד קודם ט' באב דהיינו כל השבת שחל להיות בתוכה ממעטין כו':

ומארסין. דלאו שמחה היא ומצוה קעביד:

כי תניא ההיא. דמארסין:

קודם דקודם. קודם שבת שחל ט"ב בתוכה דהתם מותר לכבס אבל תוך השבת כשם שאסור לכבס אסור נמי ליארס וליכא ק"י:

אלא אימא רבי יוסי אומר כל הנשים ינשאו. חוץ מאלמנה ורבי יוסי לא איבול אתא לאשמועינן דבנישואין אפילו רבי יהודה מודה דאסור בימי איבול דהא שמחה היא אלא ינשאו אתא לאשמועינן ופליג אדרבי יהודה דאמר כל הנשואות יתארסו ואתא ר' יוסי למימר אפילו נשואות ינשאו וגי מחלוקות בדבר דתי"ק אסר אפילו ארוסות ליארס דגזרו ארוסת ראשון אטו נשואה וגזרינן ארוסין דאחרון אטו נשואין דאחרון ור' יהודה סבר הנשואות יתארסו ולא גזר אירוסין אטו נשואין והארוסות ינשאו ולא גזר ארוסה אטו נשואה אבל הבחנה מיהא אית ליה ונשואה לא תנשא ורבי יוסי אפילו הבחנה לית ליה:

ואי בעית אימא אית ליה. ואפ"ה ינשאו קתני [ולא אנשואות קאי] אלא ארוסות קאי וה"ק כל הארוסות שנתגרשו ינשאו חוץ מן הארוסות אלמנות מחמת האיבול ולקמן פריך מי חייל איבול ארוסה:

אי הכי היינו ר' יהודה. דרבי יהודה נמי שרי ארוסה לינשא וליכא למימר הכא כדלעיל דרבי יוסי איבול אתא לאשמועינן דנשואין אסור כל לי יום דהא בנשואין כ"ע מודו דשמחה היא וינשאו דקאמר רבי יהודה אגרושה דליכא איבול קאמר:

איכא בינייהו נשואה ליארס. דקאמר רבי יהודה הנשואות יתארסו דלא גזר אירוסין אטו נשואין ואתא רבי יוסי למימר כל ארוסות [גרושות] ינשאו הואיל וליכא איבול שרי ומשום הבחנה לא מיתסרא דהא לאו מעוברת היא וארוסה אטו נשואה לא גזרינן אבל נשואות לא יתארסו דאיכא למיחש שמא מעוברת היא ואי שרית לה להתארס אתי לאינסובי:

כל הנשים יתארסו. ואפילו נשואות:

[**רבי יוסי אומר**]:

כל הנשים יתארסו [חוץ מן האלמנה] [מפני האיבול].

אמר רב חסדא:

קל וחומר!

ומה במקום שאסור לכבס - מותר ליארס, מקום שמוותר לכבס - אינו דין שמוותר ליארס?!

מאי היא?

דתנן:

"שבת שחל תשעה באב בתוכה - אסור לספור ולכבס,

בחמישי - מותר,

מפני כבוד השבת" (תענית כו:).

ותניא:

"קודם הזמן הזה -

העם ממעטין בעסקיהם,

מלישא ומליתן,

מלבנות ולנטוע,

ומארסין, אבל לא פונסין,

ואין עושין סעודת אירוסין!"

כי תניא ההיא - קודם דקודם תניא.

אמר רבא:

וקודם לקודם נמי,

קל וחומר:

ומה במקום שאסור לישא וליתן - מותר ליארס,

מקום שמוותר לישא וליתן - אינו דין שמוותר ליארס?!

לא תימא: דרבי יוסי אומר כל הנשים יתארסו,

אלא אימא: כל הנשים ינשאו.

מגב, ולית ליה לרבי יוסי, להבחין?

לית ליה.

ואיבעית אימא:

לעולם אית ליה,

ואימא: רבי יוסי אומר: כל ארוסות גרושות ינשאו.

אי הכי, היינו רבי יהודה!

איכא בינייהו: נשואה ליארס.

רבי יהודה סבר: נשואה מותרת ליארס,

ורבי יוסי סבר: נשואה אסורה ליארס.

וסבר רבי יוסי נשואה אסורה ליארס?

והתניא:

"רבי יוסי אומר:

כל הנשים יתארסו,

חוץ מן האלמנה מפני האיבול,

וכמה איבול שלה?

שלשים יום.

וכולן לא ינשאו עד שיהו להן שלשה חדשים!"

רַבִּי

וכולן. הנשואות בין גרושה בין אלמנה לא ינשאו משום הבחנה עד שלשה חדשים:
הבא נמי. תני הכי כל ארוסות גרושות ינשאו חוץ מן האלמנה אפי' ארוסה מפני האיבול:
וכולן. הנשואות לא ינשאו אפי' גרושה דליכא איבול דחיישין להבחנה:
אלא מסיפא דקתני וכולן לא ינשאו. דעל כרחך אנשואות לא ינשאו קאי דהא אוקמא רישא אארוסות ינשאו ולא גזרינן משום הבחנה דנשואות הלכך סיפא אנשואות קאי דקתני לא ינשאו דבעינן הבחנה אבל איתרוסי שפיר דמי ולא גזרינן אירוסיין אטו נשואין:
תריץ ואימא הכי כו'. דודאי סיפא אנשואין קאי כדקאמרת ומיהו לא תיתני לא ינשאו אלא לא יתארסו:
ולא מיטמאה. כלומר אינה מצווה להתעסק בו:
גובה כתובתה. וכגון דכתב לה מן האירוסיין:
ה"ג אלא תנאי היא. אלא לעולם כדקתני מתניי כל הנשים יתארסו וכדפרשינן בריש שמעתין דאנשואות קאי ואיבול איכא בנייהו ואשמעינן דאירוסיין בימי אבל אסור ודקשיא לך קודם הזמן דקתני ומארסין תנאי היא דאיכא למאן דאסר וההיא דקתני מארסין לאו דברי הכל היא ולא סבירא ליה לרבי יוסי:
אלא אמר רב אשי. לא תוקמא כתנאי ורבי יוסי מודה בההיא דמארסין ודקשיא לך ק"ו הוא שאני בין אבילות חדשה דתשעה באב דהוי אבילות ישנה ואבלות דרבים הלכך קילא:

האי, מאי קושיא?
 אילימא דקתני: **"רבי יוסי אומר: כל הנשים יתארסו"** - מי אלימא ממתניתין?!
 דאוקימנא בארוסות גרושות ינשאו.
 הכא נמי, כל ארוסות גרושות ינשאו.
 אלא מסיפא, דקתני: **"וכולן לא ינשאו עד שיהו להן שלשה חדשים"**.
 אינסובי - הוא דלא,
 הא איתרוסי - שפיר דמי!

אמר רבא:

תריץ ואימא הכי:

"רבי יוסי אומר:

כל ארוסות גרושות - ינשאו,

חוץ - מן האלמנה, מפני האיבול.

וכמה איבול שלה?

שלשים יום.

ונשואות - לא יתארסו, עד שיהא להן שלשה חדשים".

ואלמנה מן האירוסיין מי אית לה איבול?

והתני רבי חיאי בר אמי

"אשתו ארוסה - לא אונן ולא מיטמא לה.

וכן היא, לא אוננת ולא מיטמאה לו.

מתה - אינו יורשה.

מת הוא - גובה כתובתה!"

אלא, תנאי היא.

דתנאי:

"מראש חדש ועד התענית העם ממעטין מעסקיהו,

מלישא ומליתון,

מלבנות, ולנטונו, ומליארס ומלישא.

שבת שחל תשעה באב בתוכה:

אסור לספור ולכבס,

ואסור ליארס.

ויש אומרים: כל החדש אסור".

מתקיף לה רב אשי:

ממאי ד"ליארס" ליארס ממנש?

דלמא למיעבד סעודת אירוסיין הוא דאסור,

הא ליארס - שפיר דמי!

אי הכי, **"מלישא"**? לינשא נמי למיעבד סעודת נשואין הוא דאסור,

הא לישא - שפיר דמי.

הכי השתא!?

בשלמא נשואין בלא סעודה איכא שמחה,

אלא אירוסיין בלא סעודה מי איכא שמחה?

אלא אמר רב אשי:

שאני אבילות חדשה, מאבילות ישנה.

ושאני אבילות רבים מאבילות יחיד.

32. מג, ב - מד, א

רפ"י

מתני'

היתה אחת כשרה. לכהונה
ואחת פסולה כגון שנתגרשה
מאיש אחר:

אם בא יבם לחלוץ חולץ
לפסולה. ולא יפסול את הכשרה
לכהונה דלא ישפוך אדם מי
בורו ואחרים צריכים להם אע"ג
דהוא אין צריך להם:

גמ'

ארבעה אחין ס"ד. כיון דלא הוו
אלא ד' וכולן מתו כדקתני מתו
מאן מייבם:

ושבקינן ליה. בתמיה ובמה
יפרנס כולן:

דאפשר ליה. שעשיר הוא ויכול
לזונן:

עונה בחדש. עונה של ת"ח
מערב שבת לערב שבת וזהו
אשר פריזו יתן בעתו בכתובות
(דף סב:) דמטי לכל חדא עונה
בחדש:

משנה

ארבעה אחין נשואין ארבע נשים ומתו,

אם רצה הגדול שבהם לייבם את נולדו - הרשות בידו.

מי שהיה נשוי לשתי נשים ומת - ביאתה או חליצתה של אחת מהן פוטרת צרתה.

מד, א היתה אחת כשרה ואחת פסולה - אם היה חולץ, חולץ לפסולה,

ואם היה מייבם מייבם לכשרה.

גמרא

"ארבעה אחין" - סלקא דעתך?

אלא אימא: ארבעה מאחין.

["אם רצה הגדול שבהם לייבם את נולדו -] הרשות בידו".

ושבקי ליה?

והתניא:

"זקראו לו זקני עירו" (דברים כה, ח) - הן ולא שלוחן.

"ודברו אליו" - מלמד שמשויאין לו עצה הוגנת לו.

שאם היה הוא ילד והיא זקנה,

הוא זקן והיא ילדה,

אומרין לו: מה לך אצל ילדה? מה לך אצל זקנה?

כלך אצל שבמותך, ואל תשים קטטה בביתך!"

לא צריכא דאפשר ליה.

אי הכי, אפילו טובא נמי!

עצה טובה קא משמע לן.

ארבע - אין,

טפי - לא,

כי היכי דנמטייה עונה בחדש.

33. מד, א

רש"י

ונייבם לחדא. ברישא והדר נחלוץ לחדא:
 כל שאינו עולה. לבית דין לייבום שאינה זקוקה להתייבם דרחמנא פטרה דכתיב את בית אחיו בית אחד הוא בונה ולא שני בתים אינו עולה לחליצה: **אלמה לא**. בתמיה כלומר ואי שתי בתים בעלמא פטורה מי לא איצטריך למיסר צרת ערוה והא איצטריך סדי"א ערוה אבראי קיימא ולא רמיא קמיה והויא לה צרת בית אחד ותתייבם קמ"ל:
כאן שנה רבי. במשנה זו למדנו רבי לא ישפוך כו'.

"מי שהיה נשוי [לשתי נשים ומת - ביאתה או חליצתה של אחת מהן פוטרת צרתה]."

וגייבם לתרוייהו!

אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן:

אמר קרא: **"אשר לא יבנה את בית אחיו"** (דברים כה, ט),

בית אחד הוא בונה,

ואין בונה שני בתים.

ונחלוץ לתרוייהו!

אמר מר זוטרא בר טוביה:

אמר קרא: **"בית חלוץ הנעל"** (דברים כה, ט),

בית אחד הוא חולץ,

ואין חולץ שני בתים.

וגייבם לחדא ונחלוץ לחדא!

אמר קרא: **"אם לא יחפץ"** (דברים כה, ט),

הא חפץ - ייבם.

כל העולה לייבום - עולה לחליצה,

וכל שאין עולה לייבום - אין עולה לחליצה.

ועוד, שלא יאמרו: בית מקצתו בנוי ומקצתו חלוץ.

ויאמרו!

אי דמייבם והדר חליץ הכי נמי.

אלא דלמא חליץ והדר מייבם וקם ליה ב"לא יבנה" (דברים כה, ט).

ואימא: כי איכא חדא תתקיים מצות יבום,

כי איכא תרתיה לא תתקיים מצות יבום!

אם כן צרת ערוה דאסר רחמנא למה לי?

השתא תרתי בעלמא אמרת לאו בני חליצה וייבום גינהו, צרת ערוה מיבעיא?

אלמה לא?

אצטריך, סלקא דעתך אמינא: ערוה אבראי קיימא,

ותתייבם צרתה,

קא משמע לן: דאסירא.

אלא: **"יבמתו" "יבמתו" - ריבה.**

"היתה אחת נשרה".

אמר רב יוסף:

כאן שנה **רבי**,

לא ישפוך אדם מי בורו,

ואחרים צריכים להם.

34. מד, א

רפ"י

מתני'

המחזיר גרושתו. משנישאת:
והנושא את חלוצתו. דקיימא
עליו בלאו דשוב לא יבנה:
והנושא את קרובת חלוצתו.
לקמן בעי לן בגמרא הא קרובת
חלוצתו לאו דאורייתא היא:
יוציא והולד ממזר. דסבר ר"ע
יש ממזר מחייבי לאוין:
קרובת גרושתו. דגרושתו
כאשתו ואחותה או אמה חייבי
כריתות נינהו לגביה:

גמ'

אימא קרובת גרושתו. ורבנן
אמחזיר גרושתו ונושא חלוצתו
פליגי:
ודלמא הא קמ"ל דיש ממזר
מחייבי כריתות. וה"ק אע"ג
דפליגי רבנן בחייבי לאוין
מודים הם בחייבי כריתות
שהולד ממזר:
ודלמא לעולם לא איירי בה.
ודקאמרת לאשמועינן שאר
חייבי כריתות:
אידי דתנא רישא מחזיר
גרושתו ונושא חלוצתו וקרובת
חלוצתו. ופליגי רבנן עליה תנא
נמי ומודים בקרובת גרושתו
אבל קרובת חלוצתו הי"נ דלר"ע
הוי ממזר:
הכתוב קראו ביתו. ולית ליה
סתמא דמתני' בריש פרקין
(מא.) דקתני החולץ ליבמתו
ונשא אחיו את אחותה ומת
חולצת דלר"ע פטורה לגמרי:

משנה

המחזיר גרושתו, והנושא חלוצתו, והנושא קרובת חלוצתו - יוציא,
והולד - ממזר,
דברי רבי עקיבא.
וחכמים אומרים:
אין הולד ממזר.
ומודים בנושא קרובת גרושתו - שהולד ממזר.

גמרא

וסבר רבי עקיבא "הנושא קרובת חלוצתו הולד ממזר"?
והאמר ריש לקיש:
כאן שנה רבי:
אחות גרושה - מדברי תורה,
אחות חלוצה - מדברי סופרים!

תני: קרובת גרושתו.

הכי נמי מסתברא:
דקתני סיפא: "ומודים בנושא קרובת גרושתו שהולד ממזר".
אי אמרת בשלמא איירי בה, היינו דקתני: "ומודים",
אלא אי אמרת לא איירי בה, מאי "ומודים"?

ודלמא:

הא קא משמע לן:
יש ממזר מחייבי כריתות.

הא קתני לה לקמן:

"איזהו ממזר?"

כל שאר בשר שהוא בלא יבא,

דברי רבי עקיבא,

רבי שמעון התימני אומר:

כל שחייבין עליו פרת בידי שמים.

והלכה כדבריו."

ודלמא: קסתים לן תנא כרבי שמעון התימני!

אם כן, ליתני שאר חייבי כריתות!

קרובת גרושתו למה לי?

אלא שמע מינה: איירי בה.

ודלמא לעולם לא איירי בה,

ואידי דתנא מחזיר גרושתו, ונושא חלוצתו, וקרובת חלוצתו,

תני נמי קרובת גרושתו!

אלא, קרובת חלוצתו לרבי עקיבא הוי ממזר!

אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן:

היינו טעמא דרבי עקיבא: דאמר קרא: "בית חלוץ הנעל" (דברים כה, י),

הכתוב קראו: "ביתו".

35. מד, א-ב

רפ"י

שהולד פגום. ואם ילדה בת פסולה לכהונה כחללה: **שכן היא עצמה מתחללת.** שאם מת כהן גדול אסורה אפילו לכהן הדיוט שפסלה זה בביאתו ועשאה חללה דכתיב לא יחלל זרעו (ויקרא כא) ולא כתיב ולא יחל ומשמע ב' חילולים אחד לה ואחד לזרעו והכי מפרש בקדושין (דף עז.) או אם בת כהן היא פסלה מן התרומה כדאמר במכילתין לקמן (דף סח.) תאמר במחזיר גרושתו שאין היא עצמה מתחללת דאי למפסלה לכהן לא מפסלה בהאי חזרה דהא פסולה וקיימא משעת גירושין ואי לתרומה לא מתסרא בהכי כדאמר בפרק אלמנה לכהן גדול (לקמן דף טו.):

המחזיר גרושתו. משנשאת: **אין לו בה קדושין.** דקסבר ר"ע אין קדושין תופסין בחייבי לאוין: **והיא פסולה.** לכהן דזונה היא:

אמר רב יוסף אמר רבי שמעון בר רבי: הכל מודים במחזיר גרושתו, מד, ב, שהולד פגום לכהונה.

מאן "הכל מודים"?

שמעון התימני,
דאף על גב דאמר שמעון התימני:
אין ממזר מחייבי לאוין,
נהי ממזר לא הוי, פגום מיהא הוי.

מקל וחומר מאלמנה.
ומה אלמנה לכהן גדול, שאין איסורה שוה בכל, בנה פגום,
זו, שאיסורה שוה בכל, אינו דין שבנה פגום?

איכא למיפרך:
מה לאלמנה שכן היא עצמה מתחללת!

ועוד: "היא תועבה" (דברים כד, ד) כתיב,
ואין בניה תועבין.

ועוד,

תניא:

"המחזיר גרושתו, והנושא חלוצתו, והנושא קרובת חלוצתו,

רבי עקיבא אומר:

אין לו בה קדושין,

ואינה צריכה הימנו גט,

והיא פסולה,

וילדה פסול,

וכופין אותו להוציא.

וחכמים אומרים:

יש לו בה קדושין,

וצריכה הימנו גט,

והיא נשרה,

וילדה נשר."

למאן? לאו לכהונה?!

לא, לקהל.

אי הכי, "היא נשרה", למאן?

אילימא לקהל - פשיטא, משום דזניא אפסלה לקהל?!

אלא לאו לכהונה,

ומדהיא לכהונה, "ולדה" נמי לכהונה!

מידי איריא?

הא כדאיתא,

והא כדאיתא.

הכי נמי מסתברא:

דקתני רישא: "היא פסולה וילדה פסול."

היא פסולה למאן?

אילימא: לקהל - משום דזניא אפסלה לה לקהל?!

אלא לאו לכהונה.

"וילדה פסול", למאן?

רש"י

וולדה פסול. ממזר הוא :
למאן. קתני ולדה כשר לאו לכהונה :
הא כדאיתא והא כדאיתא. היא כשרה לכהונה ולדה כשר לבא בקהל אבל לכהונה פגום : ה"נ **מסתברא.** דהא כדאיתא והא כדאיתא :
והיא תועבה. דקא פרכת היא תועבה ואין בניה תועבין לא תידוק הכי אלא היא תועבה ואין צרתה תועבה ליאסר לייבום אלא מתייבמת :
ר' יהושע. דאמר במתניתין (לקמן דף מט.) אין ממזר אלא מחייבי מיתות :
עשאה זונה. ופסלה לכהונה אבל לעיל גבי מחזיר גרושתו ליבא לשנויי הכי דאמר בפרק אלמנה לכ"ג לקמן (דף סט.) ואימא נבעלה לפסול לה מחזיר גרושתו ומשני זר אצלה מעיקרא בעינן :

אילימא: לכהונה,
 הא לקהל - פשר? !
 האמר רבי עקיבא "הולד ממזר!"
 אלא פשיטא: לקהל.
 ומדרישא: הא כדאיתא והא כדאיתא,
 סיפא נמי: הא כדאיתא והא כדאיתא.

ו"היא תועבה" (דברים כד, ד) נמי,
 היא - תועבה,
 ואין צרתה תועבה.
 אבל בניה - תועבין.

אלא אלמנה - קשיא,
 מה לאלמנה שכן היא עצמה מתחלקת!

אלא,
 אי אתמר הכי אתמר:
 אמר רב יוסף אמר רבי שמעון ברבי:
 הכל מודים בבא על חייבי כריתות - שהולד פגום.

מאן "הכל מודים"?

רבי יהושע.

דאף על גב דאמר **רבי יהושע**: אין ממזר מחייבי כריתות (יבמות מט.),
 נהי ממזר לא הוי,
 פגום מיהא הוי,
 מקל וחומר מאלמנה: ומה אלמנה לכהן גדול, שאין איסורה שונה בכל - בנה פגום,
 זו שאיסורה שונה בכל - אינו דין שבנה פגום! ?
 וכי תימא: מה לאלמנה שכן היא עצמה מתחלקת - הכא נמי כיון שבעלה עשאה 'זונה'.

36. מד, ב - מה, א

רפ"י

חייבי לאוין דתפסי בהו קדושין. דנפקא לן בפרק כיצד (לעיל דף כג.) מכי תהיין לאיש שתי נשים וגוי ועבד ועובד כוכבים לאו בני קדושין נינהו דכתיב (בראשית כב) שבו לכם פה עם החמור עם הדומה לחמור ועובד כוכבים נמי ליתיה בכלל קדושין דכתיב (דברים ז) בז' אומות לא תתחתן בם לא יהא לך בהן חיתון ובשאר אומות כתיב (שם כא) ואח"כ תבא מכלל דמעיקרא לית בה הויה ומהני קראי נפקא לן בקדושין (דף סח:.) דלא תפסי קדושין בעובדת כוכבים ועובד כוכבים נמי מצוי למילף מיניהו הלכך אין ביאתו ביאה לשם קדושין ודמיה לחייבי כריתות ובשאלתות דרב אחאי מפיק מהא והיא בעולת בעל (בראשית כ) ודרשין בסנהדרין (דף נו:.) בעולת בעל יש להם נכנסה לחופה ולא נבעלה אין להם וכל שכן דארוסה לית להו וביאה לשם קדושין נמי לית להו דאיתקוש הויות להדדי: **אין ממזר וכו'.** והא האי תנא כשמעון התימני סבירא ליה וקתני בעובד כוכבים ועבד דאין ממזר: **אף על גב דקאמר רבי.** בפרק ר"ג אין ביאה אחר חליצה דאם חלץ לזו ובעל את זו אינה צריכה הימנו גט וקאמר אין הדברים הללו אמורים דביאה אחר חליצה לא תפסה אלא לדברי ר"ע כו' אבל לדידיה לא סבירא ליה אפילו הכי בעובד כוכבים ועבד מודים: **דכי אתא רב דימי כו' משום רבינו.** רבי: **שבוייתא מן ארמון.** לאנטוכי: **אלא אמר רב יוסף רבי היא.** לא תחשוב גברי דהאי משום רבותא דרבים לא תפסיל ליה דהא נמי רבים אכשרי אלא משום ההיא דר' איכא למיפסליה דהלכה כמותו: **והאמר רבי יהושע בן לוי.** לעיל הולד כשר:

אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן:

הכל מודים בעבד וגוי הבא על בת ישראל - שהולד ממזר.

מאן "הכל מודים"?

שמעון התימני.

דאף על גב דאמר **שמעון התימני:** אין ממזר מחייבי לאוין (יבמות מט.),

מהא הני מילי מחייבי לאוין דתפסי בהו קדושין,

אבל הכא גוי ועבד, פיון דלא תפסי בהו קדושין, פחייבי כריתות דמי.

מיתבי:

"גוי ועבד הבא על בת ישראל - הולד ממזר.

רבי שמעון בן יהודה אומר:

אין ממזר אלא ממי שאיסורו איסור ערוה, ועונש כרת!"

אלא אמר רב יוסף:

מאן "הכל מודים"?

רבי.

אף על גב ד**רבי** אומר: אין הדברים הללו אמורים אלא לדברי רבי עקיבא,

שהיה עושה חלוצה כערוה,

וליה לא סבירא ליה,

בגוי ועבד - מודה.

דכי אתא רב דימי אמר רב יצחק בר אבודימי משום **רבינו:**

גוי ועבד הבא על בת ישראל - הולד ממזר.

רבי אחא שור הביירה ורבי תנחום בריה דרבי חייא איש כפר עכו,

פרוק הנהו שבוייתא דאתו מארמון לטבריא.

הוה חדא דאעברא מגוי,

ואתו לקמיה דרבי אחי.

אמר להו: רבי יוחנן ורבי אלעזר ורבי חנינא דאמרי:

גוי ועבד הבא על בת ישראל - הולד ממזר.

אמר רב יוסף:

רבנותא למחשב גברי?!

הא רב ושמואל בבבל, ורבי יהושע בן לוי ובר קפרא בארץ ישראל,

ואמרי לה: חלופי בר קפרא ועיילי זקני דרום, דאמרי:

גוי ועבד הבא על בת ישראל - הולד כשר!

אלא אמר רב יוסף:

רבי היא.

דכי אתא רב דימי אמר רבי יצחק בר אבודימי משום **רבינו** אָמרו:

גוי ועבד הבא על בת ישראל - הולד ממזר.

רבי יהושע בן לוי אומר:

הולד מקולקל.

למאן?

אילימא: לקהל - הא אמר רבי יהושע הולד כשר!

אלא: לכהונה דכולהו אמוראי דמכשרי מודו שהולד פגום לכהונה.

מקל וחומר מאלמנה.

רפ"י

זו שאיסורה שוה בכל. עובד כוכבים אסור בין בכהנת בין בלויה בין בישראלית:
שבנה פגום. בנה פגום לאו דוקא דהא פשיטא בן העובדת כוכבים לאו כהן הוא ואי משום דלא ישא כהנת כיון דמותר בישראלית מותר נמי בכהנת שאין קדושה בנשים דאפילו כשרות מותרות לפסולים דקיימא לו (קדושין דף עג.) לא הוזהרו כשרות מלינשא לפסולים אלא משום בנה נקט דאם תלד בת פסולה לכהונה: **פסלה.** אפי' מתרומה דבי נשא וכ"ש מלהנשא לכהן:
שפסלה. כהנת מתרומת אביה ולויה וישראלית כגון שנישאו לכהן וילדו לו בנים וכשמתו בעליהן היו אוכלות בתרומה בשביל בניהם ואם בא עליה עובד כוכבים ועבד פסלה מתרומה וכ"ש מכהונה:
מי שיש לו אלמנות וגירושין בה. כגון ישראלית הוא דכי מת וזרע אין לה ושבה אל בית אביה וגו' (ויקרא כב):
יצאו עובד כוכבים ועבד שאין לו אלמנות וגירושין בה. שאין קדושין תופסין:
א"ל אביי. לרב יוסף:
מאי חזית דסמכת אדרב דימי. דאמר משמיה דרב הולד ממזר סמוך אדרבין דמכשרי ליה משמיה דרבי:
דהוא דאתא. בן עובד כוכבים מישראלית:
אמרי אנשי גמלא במדי אקבא רקדא. גמל גדול מרקד בתוך קב קטן בד' רגליו במלכות מדי וגזמא:
הא קבא והא גמלא והא מדי. יבא וירקד לפנינו כלומר אתה שהתרת דבר חידוש האמת דברך ותן לו בתך:
לא הוה אזיל מקמיה. אותו בן העובד כוכבים דקא א"ל הב לי ברתך:
זיל איטמר. לך במקום שלא יכירוך ושא בת ישראל שאילו יכירוך לא יתנוה לך אלמא לא ממזר הוא מדאכשר ליה בת ישראל שהרי ממזר מוזהר על הכשרה:
בת מינד. בת ישראל מן העובד כוכבים הכשרה כמותך אבל ממזרת ושפחה לא תשא אלמא כשר הוא:
גלי. צא לגלות במקום שלא יכירוך ויתנו לך בת ישראל כשרה:

מה אלמנה לכהן גדול, שאין איסורה שוה בכל - בנה פגום, זו שאיסורה שוה בכל - אינו דין שבנה פגום!?

מה לאלמנה לכהן גדול שכן היא עצמה מתחללת!

הכא נמי, כיון שנבעלה - פסלה,

דאמר רבי יוחנן משום **רבי שמעון**:

מנין לגוי ועבד הבא על הכהנת ועל הלוייה, ועל הישראלית שפסלה?

שנאמר: **"ובת פהן מי תהיה אלמנה וגרושה"**⁶⁹ (ויקרא כב, יג),

מי שיש לו אלמנות וגירושין בה,

יצאו גוי ועבד שאין להם אלמנות וגירושין בה.

אמר ליה אביי:

מאי חזית דסמכת אדרב דימי, סמוך אדרבין!

דכי אתא רבין אמר: **רבי נתן ורבי יהודה הנשיא** מורים בה להיתירא.

ומאן רבי יהודה הנשיא? רבי.

ואף רב מורה בה היתירא.

דההוא דאתא לקמיה דרב,

אמר ליה: גוי ועבד הבא על בת ישראל מהו?

אמר ליה: הולד כשר.

אמר ליה: הב לי ברתך?

לא יהיבנא לך.

אמר שימי בר חייא לרב:

אמרי אינשי: גמלא במדי אקבא רקדא.

הא קבא, והא גמלא, והא מדי ולא רקדא!

אמר ליה:

אי ניהוי פיהושע בן נון - לא יהיבנא ליה ברתך.

אמר ליה:

אי הוה פיהושע בן נון, אי מר לא יהיב ליה, אחריני יהבי ליה,

האי אי מר לא יהיב ליה, אחריני לא יהבי ליה.

לא הוה קאזיל מקמיה.

יהיב ביה עיניה - ושכיב.

ואף רב מתנה מורה בה להיתירא.

ואף רב יהודה מורה בה להיתירא.

דכי אתא לקמיה דרב יהודה,

אמר ליה: זיל איטמר, או נסיב בת מינד.

וכי אתא לקמיה דרבא, אמר ליה: או גלי, או נסיב בת מינד.

⁶⁹ ובת פהן מי תהיה אלמנה וגרושה וזרע אין לה ושבה אל בית אביה כנעוריה

37. מה, א-ב

רַס"י

בני בי מיכסי לרפה:

מרא דשמעתא. דאמר עובד כוכבים ועבד הבא על בת ישראל בנו כשר: **מנו רב יהודה.** כדאמר ואף רב יהודה מורה בה להיתרא: **והאמר רב יהודה.** גבי חציו עבד הבא על בת ישראל: **הולד אין לו תקנה.** בבת ישראל כלומר ממזר הוא: **כי איתמר.** ההיא דאין לו תקנה:

כגון דקדיש. מי שחציו עבד וחציו בן חורין את בת ישראל ואח"כ בא עליה דכיון דקדשה הויא מקודשת לצד חירות אבל לא לצד עבדות ונמצא צד עבד שבו משתמש בא"י ולפיכך הולד ממזר דכל הני דמכשרי בפנויה מכשרי אבל באשת איש אפילו בישראל הולד ממזר וכ"ש עובד כוכבים ועבד אבל היכא דבא עליה בלא קדושין כשר: ה"ג דנמצא צד עבדות שבו משתמש באשת איש: **לדברי המכשיר.** בעבד הבא על בת ישראל מכשיר אפי' בא"י וטעמא מפרש ואזיל:

אלא מאשת אב. דממזרות לגבה כתיב דכתיב לא יקח איש את אשת אביו וסמך ליה לא יבא ממזר (דברים כג):

כגון שבא על אשת איש. ומשום הכי הולד אין לו תקנה בבת ישראל דנמצא צד חירות של עבד כשבא עליה משתמש באשת איש ואע"ג דאי כולו עבד הולד כשר כדאמרן לדברי המכשיר מכשיר אפי' בא"י הכא ממזר משום צד חירות דהוי כשאר ישראל הבא על אשת איש דהולד ממזר: רב גזא גרסי:

שְׁלַחוּ לִיָּה בְּנֵי בִי מִיכְסֵי לְרִפָּה:

מִי שְׁחָצִיו עֶבֶד וְחָצִיו בֶּן חוֹרִין, הֲבֵא עַל בַּת יִשְׂרָאֵל, מֵהוּ?
אָמַר לָהּ: הַשְׁתָּא עֶבֶד כּוֹלוּ, אָמְרִינוּ: כָּשֶׁר,
חָצִיו מִיבְעָא?!

אָמַר רַב יוֹסֵף:

מָרָא דְשִׁמְעָתָא!

מַה, בְּמִנּוּ? רַב יְהוּדָה.

וְהָא אָמַר רַב יְהוּדָה:

מִי שְׁחָצִיו עֶבֶד וְחָצִיו בֶּן חוֹרִין הֲבֵא עַל בַּת יִשְׂרָאֵל - אוֹתוֹ וְלֹד אֵין לוֹ תִּקְנָה!

כִּי אֵיתַמַּר רַב יְהוּדָה,

כְּגוֹן דְּקָדִישׁ בַּת יִשְׂרָאֵל, דְּנִמְצָא צַד עֲבָדוֹת שְׁבוּ מִשְׁתַּמֵּשׁ בְּאִשְׁתַּי אִישׁ.

וְהָאִמְרִי נְהַרְדְּעֵי מִשְׁמִיָּה דְרַבִּי יַעֲקֹב:

לְדַבְרֵי הַפּוֹסֵל - פּוֹסֵל אֶפִּילוּ בַּפְּנוּיָה,

לְדַבְרֵי הַמְּכַשֵּׁר - מְכַשֵּׁר אֶפִּילוּ בְּאִשְׁתַּי אִישׁ.

וּשְׁנִיָּהֶם, לֹא לְמַדוּהָ אֱלָא מֵאִשְׁתַּי אָב.

מֵאֵן דְּפָסִיל סָבַר: מַה אִשְׁתַּי אָב, דְּלֹא תִּפְסִי בְּהָ קַדוּשִׁין, הַוְלָד מִמְזוֹר,

אִף כֹּל דְּלֹא תִּפְסִי בְּהָ קַדוּשִׁין הַוְלָד מִמְזוֹר.

וּמֵאֵן דְּמְכַשֵּׁר סָבַר: מַה אִשְׁתַּי אָב, דְּלֹדִידִיָּה לֹא תִּפְסִי בְּהָ קַדוּשִׁין, לְאַחֲרֵינִי תִּפְסִי בְּהָ קַדוּשִׁין,

לְאַפּוּקֵי גוּי וְעֶבֶד דְּלֹא תִּפְסִי בְּהוּ קַדוּשִׁין כָּלֵל.

אֱלָא: כִּי אֵיתַמַּר דְּרַב יְהוּדָה,

כְּגוֹן שְׁבָא עַל אִשְׁתַּי אִישׁ, וְנִמְצָא צַד חֵירוֹת שְׁבוּ מִשְׁתַּמֵּשׁ בְּאִשְׁתַּי אִישׁ.

38. מה, ב

רפ"י

הוה עובדא. בעבד גמור:
בין באשת איש. כדאמרן שאין עושה ממזר אלא מי שיש לו קדושין על אחרים:
רב מרי בר רחל. מעובד כוכבים הבא על ישראלית הוה:
בפורסי דבבל. גבאים ממונים על ישראל ואע"ג דגר בעלמא אסור למנותו פרנס על ישראל דאמר מר כו' האי כיון דאמו מישראל מקרב אחיך קרינן ביה:
אטבלה לשם אנתתא. לשם טבילת נדה ולא לשם טבילת גירות:
יכלנא לאכשורי בה. להיות גירות גמורה ואע"פ שלא טבלה לשם גירות ואמר לקמן (דף מו:). לעולם אינו גר עד שימול ויטבול דטבילת נדה סלקא לה לשם גירות דעובדת כוכבים לא טבלה לנדותה:
ובברתה. ואע"ג דבת עבד הבא על בת ישראל היא דהא נתגיירה זו וכבת ישראל היא אפ"ה כשרה בתה:
בה כדרב אסי. דאמר בשמעתין ההוא דהוון קרו ליה בר ארמייתא שלא טבלה אמו לשם גירות ואמר רב אסי מי לא טבלה לנדותה אלמא טבילת נדה סלקא לה לשם גירות ל"א לשם אנתתא לשם אישות וטבילת גירות הוה אלא שאינה טבילה דאמר בכיצד (לעיל דף כד:). אחד איש שנתגייר לשום אשה ואחד אשה שנתגיירה לשום איש אינן גרים. יכלנא לאכשורי בה ע"י טבילות אחרות שטבלה אח"כ לנדותה כך שמעתי וקשיא לי חדא דקבעינן הלכתא התם הלכה כולן גרים ואפ"י למשנה ראשונה נמי אי קמייתא לא סלקא לה בתרא נמי לא סלקא לה דלאו לשם שמים נתגיירה ולשון ראשון עיקר ונראה בעיני:
בר ארמייתא. שלא טבלה אמו כשנתגיירה:
מי לא טבלה לנדותה. ואותה טבילה עולה לה לטבילת גירות דדת יהודית היא וכן מי לא טבל לקריו:

אמר רבינא:
 אמר לי רב גנא:
 איקלע רבי יוסי בר אבין לאתרין והוה עובדא בפנויה ואכשר. באשת איש ופסיל.
 אמר רב ששת:
 לדידי אמר לי רב גנא:
 לא רבי יוסי בר אבין הוה אלא רבי יוסי ברבי זבידא הוה, ואכשר בין בפנויה בין באשת איש.
 אמר ליה רב אחא בריה דרבה לרבינא:
 איקלע אמרימר לאתרין ואכשר בין בפנויה בין באשת איש.
 והלכתא:
 גוי ועבד הבא על בת ישראל - הולד כשר, בין בפנויה בין באשת איש.
 רבא אכשריה לרב מרי בר רחל ומנייה בפורסי דבבל, ואף על גב דאמר מר: **"שום תשים עליך מלך"**⁷⁰ (דברים יז, ט) - **כל משימות שאתה משים אל יהו אלא מקרב אחיך.** האי, כיון דאמו מישראל **"מקרב אחיך"** קרינן ביה.
 עבדיה דרבי חייא בר אמי אטבלה לה היא גויה לשם אנתתא.
 אמר רב יוסף:
 יכלנא לאכשורי בה ובברתה.
 בה כדרב אסי.
 דאמר רב אסי: מי לא טבלה לנדותה?!
 בברתה - גוי ועבד הבא על בת ישראל - הולד כשר.
 ההוא דהוון קרו ליה: **"בר ארמייתא"**.
 אמר רב אסי:
 מי לא טבלה לנדותה?!
 ההוא דהוון קרו ליה **"בר ארמאה"**.
 אמר רבי יהושע בן לוי:
 מי לא טבל לקריו?!

⁷⁰ שום תשים עליך מלך אשר יבחר ה' אלהיך בו מקרב אחיך תשים עליך מלך

39. מה, ב - מו, א

רפ"י

עובד כוכבים גופא לא קני. עובד כוכבים לא קנאו לגופו של זה מתחלה כדאמר לקמן ולא הם קונים זה את זה:
הקדש חמץ ושחרור. עשה שורו אפותיקי והקדישו למזבח דהויא קדושת הגוף פקע שיעבודא דקמא אבל קדושת בדק הבית לא מפקעא כדתנן בערכין (דף כג:): מוסיף עוד דינר ופודה הנכסים כולן או אם עשה חמצו אפותיקי לעובד כוכבים והרי הוא מונח בידו של ישראל ובאו שש שעות של ערב הפסח פקע שיעבוד העובד כוכבים הואיל ולא הוי ממש דידיה וחייב זה לבערו:
ושחרור. עשה עבדו אפותיקי לחבירו ושחררו משוחרר ופקע ממנו של מלוה:
בבלוריא כו' לפניא אין. לפי שהן גרים והיא עובדת כוכבים והעובד כוכבים ישראל לא קני לגופיה:
לאחריה לא. אלמא גבי ישראל לא אמרינן קנה עבד עצמו בן חורין:
בין בסתם. שלא פירש הרי אנו טובלין לשם בני חורין:
במפורש. כדרב חמא בר גוריא דקתני וקדם וטבל לשם בן חורין:
אבל עובד כוכבים גופיה. עובד כוכבים שמכר עצמו לישראל קנהו ישראל לגופיה ואם קדם וטבל לשם בן חורין לא קנה עצמו בן חורין:
אלא עובד כוכבים מי לא קני ליה לישראל. למעשה ידיו והכתיב או לעקר משפחת גר ואמר מר משפחת גר זה העובד כוכבים:
אימא בכספא ובטבילה. לשום עבדות הוא דקאמר רחמנא ליקני אבל אם קדם וטבל לשם בן חורין הי"ג דבן חורין הוא:

אמר רב חמא בר גוריא אמר רב: הלוקח עבד מן הגוי, וקדם וטבל לשם בן חורין, קנה עצמו בן חורין. מאי טעמא?
 מו, א גוי, גופא - לא קני ליה, מאי דקני ליה הוא דמקני ליה לישראל, וכיון דקדם וטבל לשם בן חורין אפקעיה לשיעבודיה. כדרבא, דאמר רבא:
 הקדש, חמץ ושחרור - מפקיעין מידי שיעבוד.

מתלב רב חסדא:
"מעשה בבלוריא הגירות שקדמו עבדיה וטבלו לפנייה, ובא מעשה לפני חבמים, ואמרו: קנו עצמן בני חורין".
 לפנייה - אין,
 לאחריה - לא!

אמר רבא:
 לפנייה: בין בסתם, בין במפורש.
 לאחריה: במפורש - אין, בסתם - לא.

אמר רב אביא:
 לא שנו אלא בלוקח מן הגוי, אבל גוי גופיה - קני.
 דכתיב: **"וגם מבני התושבים הגרים עמכם מהם תקנו"** (ויקרא כה, מה), אתם קונים מהם, ולא הם קונים מהם, ולא הם קונים זה מזה.
 "ולא הם קונים מהם".

למאי?
 אילימא: למעשה ידיו - אטו גוי לא קני ליה ישראל למעשה ידיו?! והכתיב: **"או לעקר משפחת גר"** (ויקרא כה, מז), ואמר מר: **"משפחת גר"** - זה הגוי!

אלא לאו לגופיה.
 וקאמר רחמנא: אתם קונים מהם אפילו גופיה.

פריך רב אחא:
 אימא: בכספא ובטבילה!

קשיא.

40. מו, א

רפ"י

לתקפו במים. כשמטבילו לשם יהדות לעבדות צריך שיתקפנו לתת עליו עול מלאכה במים כדי שתהא נראית כטבילת עבדות שאפילו יאמר הוא לשם בן חורין לא קנה עצמו בן חורין ולא יהא ממשות בדבריו:
בעי לאטבולי. לשם יהדות לעבד:

מינייכו קא בעינא ליה. אם יקדים ויאמר לשם בן חורין: **ארויסא.** {קביסטריי: אפסר (חלק מהרתמה, שבו מושכים את הבהמה או את הסוס בצווארם):

וצמצמו. דחקהו לקשור בצוארו משום לתוקפו במים: **ארפו ליה וצמצמו ליה.** שהיה לו עניבה וכשרוצים מושכין ראש החבל והוא דוחק מאליו וכשאין מושכין רפוי והמים נכנסים על בשרו:

זולטא דטינא. כלי מלא טיט: **דיהבי זוזי לאינשי לכרגייהו.** כשאין נותנין כסף גולגולת למלך תופסים אותם גבאי המלך והני דבי פפא עשירים היו ופורעים המס לגבאי המלך וקונין אותם לעבדים מהם ועובדי כוכבים היו אותן הנקנין וקא מיבעיא ליה אי הוי קנין דלכי נפקי מיניה ליבעי גיטא דחירותא או לא:

מוהרקייהו דהני. חותמן של אלו:

בטפסא דמלכא. שהן לו לעבדים:

טפסא. ארגז אשקריין {אישקריין: קופסה (בעיקר לתכשיטים)} בלע"ז:

ומלכא אמר כו'. הילכך מכר הוא ובעו גיטא דחירותא אי בעו לאיגורי ולאשתרויי בבת ישראל:

אמר שמואל:
וְצָרִיךְ לְתַקְפוּ בַּמַּיִם.

כי האי דמנימין עבדיה דרב אשי בעא לאטבולי, מסריה ניהלייהו לרבינא ולרב אחא בריה דרבא, אמר להו: חזו, דמינייכו קבעית ליה. רמו ליה ארויסא בצוואריה ארפו ליה וצמצמו ליה.

"ארפו ליה" - כי היכי דלא להוי חציצה.

"צמצמו ליה" - כי היכי דלא לקדים ולימא להו: לשם בן חורין אני טובל. בהדי דדלי רישיה מומיא - אנהו ליה זולטא דטינא ארישיה, ואמרו ליה: זיל אמטי לבי מרד.

אמר ליה רב פפא לרבא:

חזי מר הני דבי פפא בר אבא,

דיהבי זוזי לאינשי לכרגייהו ומשעבדי בהו כי נפקי צריכי גיטא דחירותא, או לא?

אמר ליה:

איכו שכיבי לא אמרי לכו הא מילתא.

הכי אמר רב ששת:

מוהרקייהו דהני, בטפסא דמלכא מנח, ומלכא אמר: מאן דלא יהיב כרגא משתעבד למאן דין.

41. מו, א

רפ"י

לפי שאינם בני תורה.
 אתורמוסין קאי דאין בו משום
 בישולי עובדי כוכבים כדמפרש
 לקמן אלא לפי שאינן בני תורה
 צא ואסור עליהן שלא ילזלו
 בבשולי עובדי כוכבים:
ועל יינם משום יין נסך. דאע"ג
 דלא נגעי אלא כחו בעלמא הוא
 אסור משום לך לך אמרין
 לנוזרא כו': תורמוס אינו עולה
 על שלחן מלכים:

רבי חייא בר אבא איקלע לגבלא.
 חזא בנות ישראל דמעברין מגרים שְׁמְלוּ וְלֹא טָבְלוּ.
 וחזא חמרא ד'ישראל דמזגי גויים ושתו ישראל.
 וחזא תורמוסין דשלקי גויים ואכלי ישראל.
 ולא אמר להו ולא מידי.

אתא לקמיה דרבי יוחנן.
 אמר ליה: צא והכרז: על בניהם שהם ממזרים,
 ועל יינם משום יין נסך,
 ועל תורמוסין משום בישולי גויים,
 לפי שאינן בני תורה.

"על בניהן - שהם ממזרים".

רבי יוחנן טעמיה,
 דאמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן:
 לעולם אין גר עד שימול ויטבול.
 וכיון דלא טביל - גוי הוא.

ואמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן:
 גוי ועבד הבא על בת ישראל - הולד ממזר.

"ועל יינם - משום יין נסך".
 משום: "לך לך, אמרין נוזרא, סחור סחור, לכרמא לא תקרב".

"ועל תורמוסין - משום בישולי גויים לפי שאינן בני תורה".
 הא בני תורה - שרי?
 והאמר רב שמואל בר רב יצחק משמיה דרב:
 כל הנאכל כמות שהוא חי - אין בו משום בישולי גויים.
 והא תורמוס אינו נאכל כמות שהוא חי, ויש בו משום בישולי גויים!

רבי יוחנן כאידך לישנא סבירא ליה,
 דאמר רב שמואל בר רב יצחק משמיה דרב:
 כל שאין עולה על שולחן מלכים לאכול בו את הפת - אין בו משום בישולי גויים.
 וטעמא דאינן בני תורה,
 הא בני תורה - שרי.

42. מו, א-ב

רפ"י

באבותינו שמלו. בימי משה
 כשיצאו ממצרים ויצאו מכלל
 בני נח לקבל התורה ולקבל פני
 השכינה:
באמהות. נשותיהם שטבלו
 כדמפרש לקמן דאם לא טבלו
 במה נכנסו תחת כנפי שכינה:
משאי אפשר. אמהות אי אפשר
 למול:
אלא מן החולין. ולא מדמי
 מעשר שני דאכתי מעשר שני לא
 הוה:
אין בא אלא מן החולין. למעוטי
 מדמי מעשר שני:
ה"ג במנחות בהתודה (דף פב.)
א"ל רבי עקיבא וכי דנין אפשר
כו'. ומאן דגריס רבי יהושע
 קשיא האמר רבי יהושע דנין
 מאמהות:
משאי אפשר. מפסח מצרים
 דהאי דלא בא מן המעשר דאי
 אפשר הוא דאכתי מעשר לא
 הוה:
במקום שאין טעון כיבוס. כגון
 בעל קרי בעלמא דכתיב ורחץ
 במים וטמא עד הערב (ויקרא
 טו) ולא כתיב יכבס בגדיו:
מקום שטעון כיבוס. כגון
 בקבול תורה דכתיב וכבסו
 שמלותם:
דלמא נקיות בעלמא. ההוא
 כיבוס לאו משום טומאה הוה
 דלטעון טבילה מק"ו אלא
 שיהיו בגדיהם לבנים והגונים
 לקבל פני שכינה:
ויזרוק על העם. הזאה הוא:

תנו רבנן:
"גר שְׂמַל וְלֹא טָבַל:
רבי אליעזר אומר:
 הרי זה גר,
שָׁפָן מְצִינוּ בְּאֲבוֹתֵינוּ שְׂמָלוֹ וְלֹא טָבַל.
טבל ולא מל:
רבי יהושע אומר:
 הרי זה גר, שָׁפָן מְצִינוּ בְּאֲמָהוֹת שְׂטַבְלוּ וְלֹא מָלוּ.
וחכמים אומרים:
טבל ולא מל,
מל ולא טבל,
אין גר עד שימול ויטבול."

ורבי יהושע נמי נילף מאבות,
 ורבי אליעזר נמי נילף מאמהות!

וכי תימא: אין דנין אפֿשר משאי אפֿשר.
 והתניא:

"רבי אליעזר אומר:
מנין לפסח דורות שאין בא אלא מן החולין?
נאמר פסח במצרים,
ונאמר פסח בדורות,
מה פסח האמור במצרים אין בא אלא מן החולין,
אף פסח האמור לדורות אין בא אלא מן החולין.
אמר לו רבי עקיבא:
וכי דנין אפֿשר משאי אפֿשר?
אמר לו: אף על פי שאי אפֿשר, דאיה גְדוּלָה היא ונלמד הימנה!"

מו, ב אלא, בטבל ולא מל - כולי עלמא לא פליגי דמהני
 כי פליגי - במל ולא טבל.
 רבי אליעזר יליף מאבות,
 ורבי יהושע: באבות נמי טבילה הוה.

מנא ליה?

אילימא מדכתיב: **"לך אל העם וקדשתם היום ומחר וכבסו שמלתם"** (שמות יט, י),
 ומה במקום שאין טעון כבוס טעון טבילה,
 מקום שטעון כבוס - אינו דין שטעון טבילה!?

ודלמא נקיות בעלמא.

אלא, מהכא: **"ויזקח משה את הדם ויזרוק על העם"** (שמות כד, ח),
 וגמירי: דאין הזאה בלא טבילה.

ורבי יהושע, טבילה באמהות מנלן?

סברא היא, דאם כן, בקמה נכנסו תחת כנפי השכינה!

אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן:
 לעולם אינו גר עד שימול ויטבול.

פשיטא!

יחיד ורבים הלכה כרבים!

רַס"י

מטבילים אותנו. והוי כישראל מעליא ואין צריך לבדוק בעדים אם מילתו לשם מצות מילה: **ומה בכך.** אם אין מילתו לשם מילה הואיל וטבל בטבילה סגי: **אין מטבילים.** שמא ערבי מהול וגבעוני מהול הוא וצריך להטיף ממנו דם ברית דר' יוסי תרתי בעי:

לפיכך. הואיל ולר' יהודה בחדא סגיא מטבילין בשבת גר שמל אתמול לפנינו דבמילה סגי ליה וכי מטבלי ליה בשבתא לא מתקני גברא: הכי גרסינן אמר מר לפיכך מטבילין גר בשבת דברי רבי יהודה פשיטא כיון דלרבי יהודה בחדא סגי היכא דמל לפנינו מטבילים:

טבילה עיקר. דהא אמילה שמעינן ליה דקאמר ומה בכך: **ר' יוסי אומר אין מטבילין.** תרתי בעי ואע"ג דמל בפנינו טבילתו תקנתו:

עובדא הוה בי ר' חייא בר רבי ורב יוסף מתני בר' אושעיא ב"ר. כלומר ר' אושעיא נמי הוה בהדי ר' חייא:

ורב ספרא מתני. דאף רבי אושעיא בר' חייא הוה בהדיהו:

שהי האידינא. לילה היה: **ש"מ.** מדרב ספרא דאמר תלתא הוו גר צריך שלשה: **דבעינן מומחין.** כי הנך תלתא גברי רבנן רברבי:

דלמא דאיכלעו. הכי הוה מעשה דאיתרמו רבנן כי הני אבל ג' ודאי שמעינן מדקפליג רב ספרא ומוסיף עד דהוו תלתא:

משפט כתיב ביה. משפט אחד יהיה לכם ולגר (במדבר טו) ואין משפט פחות מג':

מאן חקמים?

רבי יוסי.

דתנאי:

"הרי שפא ואמר מלתי ולא טבלתי - מטבילין אותו,

ומה בכך,

דברי רבי יהודה.

רבי יוסי אומר:

אין מטבילין.

לפיכך מטבילין גר בשבת.

דברי רבי יהודה.

ורבי יוסי אומר:

אין מטבילין."

אמר מר:

"לפיכך מטבילין גר בשבת, [דברי רבי יהודה]."

פשיטא! כיון דאמר רבי יהודה בחדא סגיא, היכא דמל לפנינו - **"מטבילין"**, מאי **"לפיכך"**?

מהו דתימא: לרבי יהודה טבילה עיקר, וטבילה בשבת - לא, דקא מתקנו גברא, קא משמע לן:

רבי יהודה או הא או הא בעי.

"רבי יוסי אומר: אין מטבילין."

פשיטא! דכיון דאמר רבי יוסי תרתי בעינן, תקוני גברא בשבת לא מתקנינן!

מהו דתימא: לרבי יוסי מילה עיקר, והתם הוא דלא הוה מילה בפנינו,

אבל היכא דהוה מילה בפנינו אימא ליטבול זה בשבתא,

קא משמע לן: דרבי יוסי תרתי בעי.

אמר רבה:

עובדא הוה בי רבי חייא בר רבי,

ורב יוסף מתני רבי אושעיא בר רבי,

ורב ספרא מתני רבי אושעיא ברבי חייא,

דאתא לקמיה גר שמואל ולא טבל.

אמר ליה: שהי כאן עד למחר ונטבילנה.

שמע מינה תלת:

שמע מינה: גר צריך שלשה.

ושמע מינה: אינו גר עד שימול ויטבול.

ושמע מינה: אין מטבילין גר בלילה.

ונימא: שמע מינה נמי: בעינן מומחין?

דלמא, דאיכלעו.

אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן:

גר צריך שלשה,

"משפטי"⁷¹ (במדבר טו, טז) כתיב ביה.

43. מו, ב - מז, א

רש"י

יכול מקבלין אותו. לא נצריכנו הטפת דם ברית וטבילה: **בא ועדיו עמו מנין**. שנאמן: **תלמוד לומר וכי יגור**. מכל מקום ולקמן פריך כיון דעדיו עמו פשיטא ומי בעי קרא: **בכל מקום שאתך**. ולקמן פריך הא אפיקתיה: **צריך להביא ראיה**. שבביד נתגייר שמא גבעוני מהול הוא ומשום שבחא דא"י הוא דקאמר הכי ומשקר: ה"ג מהו דתימא לא ניהמניהו: **מעמד**. גר ותושב וחי עמד (ויקרא כה): **דליכא טובה**. דפסק חלב ודבש:

תנו רבנן:

"מי שבא ואמר: גר אני",

יכול נקבלנו?

תלמוד לומר: "אתך"⁷² (ויקרא יט, לג) - במוחזק לך.

בא ועדיו עמו - מנין?

תלמוד לומר: "וכי יגור אתך גר" (ויקרא יט, לג).

מז, א "בארצכם" אין לי אלא בארץ,

בחוט לארץ מנין?

תלמוד לומר: "אתך" - בכל מקום שאתך.

אם בן מה תלמוד לומר "בארץ"?

בארץ - צריך להביא ראיה,

בחוט לארץ - אין צריך להביא ראיה,

דברי רבי יהודה.

וחכמים אומרים:

בין בארץ בין בחוץ לארץ - צריך להביא ראיה.

"בא הוא ועדיו עמו" - קרא למה לי?

אמר רב ששת:

דאמרי: שמענו שנתגייר בבית דין של פלוני.

סלקא דעתך אמינא:

לא ליהמנייהו,

קא משמע לן.

"בארץ" - אין לי אלא בארץ,

בחוץ לארץ מנין?

תלמוד לומר: "אתך" - בכל מקום שאתך.

והא אפיקתיה!

חדא מ"אתך",

וחדא מ"עמך" (ויקרא כה, לה).

"וחכמים אומרים:

בין בארץ בין בחוץ לארץ צריך להביא ראיה".

ואלא הא פתיב "בארץ"!

ההוא מיבעי ליה: דאפילו בארץ מקבלין גרים.

דסלקא דעתך אמינא: משום טיבותא דארץ ישראל קמגיירי.

והשתא נמי, דליכא טיבותא,

איכא: לקט שכחה ופאה ומעשר עני,

קא משמע לן.

אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן:

הלכה: בין בארץ בין בחוץ לארץ - צריך להביא ראיה.

⁷² וכי-יגור אתך גר בארצכם לא תונו אתו

רַש"י

דְּקַמְסִייעִי קֵרְאִי. דְּהָא עֵמֶךְ כֹּל
מִקּוּם שְׂאֵתְךָ מִשְׁמַע וְאִפִּילוּ
בְּאַרְץ וּבְאַרְצֶכֶם לְמָה לִּי אֵלֵא
לֹא אֶרְאִיָּה קֵאִי דְּבְאַרְץ צְרִיד
לְהַבִּיא רֵאִיָּה וְלֹא בְּחוּצָה לְאַרְץ:
מִדְּכֵתִיב גַּר אֶצֶל וְשִׁפְטִתֶם מִכֹּאן
אִמַר ר' יְהוּדָה גַּר בְּעֵי בֵּית דִּין:

פְּשִׁטָּא! יַחֲיד וְרַבִּים הִלְכָה בְּרַבִּים!

מָהוּ דְּתִימָא: מִסְתַּבֵּר טַעְמָא דְּרַבִּי יְהוּדָה,
דְּקַמְסִייעִי לִיָּה קֵרְאִי,
קֵא מִשְׁמַע לָן.

44. מז, א

רש"י

יכיר. את הבכור בן השנואה יכיר:
יכירו לאחרים. שאם אין ב"ד מכירים אותו נאמן עליו אביו לומר זה בני בכור ליטול פי שנים:
בן גרושה הוא. וכהן חלל הוא:
ואין עדות לעובד כוכבים. הואיל ובניך מוחזקין בכשרות אין אתה נאמן להעיד עליהן ולפסולן:
לפסול את בניך. דנפקא לן מיכיר ואי אתה נאמן לפסול את בני בניך:
והלכתא כרב נחמן. דאמר לדבריו עובד כוכבים הוא ואין עדות לעובד כוכבים ואפילו אבנים לא מהימן:
והתניא כרבינא. דנאמן הוא על בנו קטן שאין לו בנים וקס"ד דהא מתני' בגר שבא ואמר גר אני קמיירי: **ההיא.** דקתני נאמן הוא על בנו קטן:
לענין יכיר. תניא אההיא מתני' דיכיר קאי דקתני וכשם שנאמן אדם לומר זה בני בכור כך נאמן לומר זה בני בן גרושה ועלה קתני דנאמן הוא על הקטן דהא ישראל הוא ויש לו עדות והתורה האמינתו על בנו ולא על בן אבן אבן גר אפילו אבנו לא מהימן דאין עדות לעובד כוכבים:

תנו רבנן:

"וישפטתם צדק בין איש ובין אחיו ובין גרו" (דברים א, טז),

מבאן אמר רבי יהודה:

גר שנתגיייר בבית דין - הרי זה גר,

בינו לבין עצמו - אינו גר."

מעשה באחד שבא לפני רבי יהודה,

ואמר לו: נתגייירתי ביני לבין עצמי.

אמר לו רבי יהודה: יש לך עדים?

אמר ליה: לאו.

יש לך בנים?

אמר ליה: הן.

אמר לו: נאמן אתה לפסול את עצמך, ואי אתה נאמן לפסול את בניך.

ומי אמר רבי יהודה אבנים לא מהימן?

והתניא:

"יכיר" ⁷³ (דברים כא, יז) - **יפירונו לאחרים.**

מבאן אמר רבי יהודה:

נאמן אדם לומר: "זה בני בכור",

וכשם שנאמן לומר "זה בני בכור" -

כך נאמן לומר: "בני זה בן גרושה הוא", או "בן חלוצה הוא".

וחכמים אומרים:

אינו נאמן!"

אמר רב נחמן בר יצחק:

הכי קאמר ליה: לדבריה גוי אתה,

ואין עדות לגוי.

רבינא אמר:

הכי קאמר ליה: יש לך בנים? הן.

יש לך בני בנים? הן.

אמר ליה: נאמן אתה לפסול בניך, ואי אתה נאמן לפסול בני בניך.

תניא נמי הכי:

"רבי יהודה אומר:

נאמן אדם לומר על בנו קטן,

ואין נאמן על בנו גדול."

ואמר רבי חייה בר אבא אמר רבי יוחנן:

לא "קטן" קטן ממש, ולא "גדול" גדול ממש.

אלא, קטן ויש לו בנים - זהו "גדול".

גדול ואין לו בנים - זהו "קטן".

והלכתא פוותיה דרב נחמן בר יצחק.

והתניא פוותיה דרבינא!

ההוא, לענין "יכיר" איתמר.

⁷³ כי את-הבכר בן-השנואה יכיר לתת לו פי שנים בכל אשר-ימצא לו כי-הוא ראשית אנו לו משפט הבכרה

45. מז, א-ב

רס"י

וסחופין. שפלים וכפויין כמו סחופי כסא (שבת דף סו:). כפיית הכלי:
ואיני כדאי. ואיני ראוי להשתתף בצרתן ומי יתן ואזכה לכך:
ומודיעים אותו. לקמן מפרש טעמא דכולה מתניי:
לא רוב טובה. לפי שיצר הרע מחזר אחריהן כדאמרי' במס' סוכה (דף נב:). ושמא תזוח דעתן עלייהו ויחטאו:
ואין מרבין עליו. דברים לאיים עליו שיפרוש:
ציצין. חתיכות בשר שלא נפרעת המילה כהלכתה:
ומודיעין אותו מקצת מצות. דהשתא עיי' טבילה הוא נכנס לכלל גירות הלכך בשעת טבילת מצוה צריך לקבל עליו עול מצות:
אחד גר ואחד עבד משוחרר. לקמן מפרש למאי הלכתא אקשינהו:
ובמקום שנדה טובלת. בארבעים סאה:
שם גר ועבד משוחרר טובלין. ואע"פ שאין טבילתו משום טומאה וטהרה כשאר טבילות: **חוצץ בגר ועבד משוחרר ובנדה.** לבעלה ואע"פ שאין טבילתן לענין מגע טהרות כשאר טבילות:
דאי פריש. שלא יתגייר: **נפרוש.** ולא איכפת לך: דאמר מר קשים גרים לישראל כספחת דכתיב ונלוה הגר עליהם ונספחו על בית יעקב. לשון ספחת שאוחזין מעשיהם הראשונים ולומדים ישראל מהם או סומכין עליהם באיסור והיתר: **ומודיעין אותו עון לקט שכחה ופאה.** שלא יאמרו עניים הללו הלוקטין פאת שדה גזלנים הם ועומד עליהם והורגם בדיניהם שבני נח הוזהרו על הגזל בסנהדרין (דף נו.) ואזהרתן זו היא מיתתן דלא בעו התראה לפיכך בן נח נהרג על פחות משוה פרוטה דעובד כוכבים קפיד על דבר מועט ולגבי ישראל הואי מחילה:

תנו רבנן:

"גר שבא להתגייר בזמן הזה, ואומרים לו: מה ראית שבאת להתגייר? אי אתה יודע שישראל בזמן הזה: דוויים, דחופים, סחופים ומטורפין, ויסודין באין עליהם?"

אם אומר: יודע אני, ואיני כדאי - מקבלין אותו מיד. ומודיעין אותו מקצת מצות קלות ומקצת מצות חמורות, ומודיעין אותו עון לקט שכחה ופאה ומעשר עני. ומודיעין אותו ענישן של מצות. ואומרים לו: הוי יודע, שעד שלא באת למדה זו, אכלת חלב - אי אתה ענוש כרת. חללת שבת - אי אתה ענוש סקילה. ועבשיו:

אכלת חלב - ענוש כרת, חללת שבת - ענוש סקילה. וכשם שמודיעין אותו ענישן של מצות, כך מודיעין אותו מתן שכרו. ואומרים לו: הוי יודע שהעולם הבא אינו עשוי אלא לצדיקים, וישראל בזמן הזה אינם יכולים לקבל:

מז, ב

לא רוב טובה, ולא רוב פורענות. ואין מרבין עליו, ואין מדקדקין עליו. קיבל - מלין אותו מיד. נשתיירו בו ציצין המעבבין את המילה - חוזרים ומלין אותו שניה. נתפא - מטבילין אותו מיד. ושני תלמידי חכמים עומדים על גביו, ומודיעין אותו מקצת מצות קלות ומקצת מצות חמורות. טבל ועלה - הרי הוא בישראל לכל דבריו. אשה - נשים מושיבות אותה במים עד צנארה, ושני תלמידי חכמים עומדים לה מבחוץ, ומודיעין אותה מקצת מצות קלות ומקצת מצות חמורות. אחד גר, ואחד עבד משוחרר. ובמקום שנדה טובלת, שם גר ועבד משוחרר טובלין, וכל דבר שחוצץ בטבילה - חוצץ בגר ועבד משוחרר, ובנדה".

אמר ר':

"גר שבא להתגייר, ואומרים לו: מה ראית שבאת להתגייר? ומודיעים אותו מקצת מצות קלות ומקצת מצות חמורות".

מאי טעמא?

דאי פריש נפרוש.

דאמר רבי חלבו:

קשים גרים לישראל כספחת,

דכתיב: "ונלוה הגר עליהם ונספחו על בית יעקב" (ישעיה יד, א).

"ומודיעים אותו: עון לקט שכחה ופאה ומעשר עני".

מאי טעמא?

אמר רבי חייה בר אבא אמר רבי יוחנן: בן נח נהרג על פחות משוה פרוטה, ולא ניתן להשבון.

רש"י

ולא ניתן להשבון. אינו בחזרה אלא נהרג דגבי ישראל כתיב והשיב את הגולה אשר גזל (ויקרא ה) אבל בני נח אמרינן בסנהדרין (דף נח): אזהרתן זו היא מיתתן וכיון שעבר על אחת מז' מצות נהרג:

לישנא אחרינא מודיעים אותו עון לקט שכחה ופאה. הואיל והן מקפידים על הממון כ"כ כדאמר דנהרג על פחות משהו פרוטה מודיעין אותו עון לקט כו' שמא יחזור בו מלהתגייר ולשון זה עיקר דאי משום טעמא קמא מאי לשון עון לקט שכחה ופאה יודיעוהו שילקטו עניים בשדהו:

אסיר לן יחוד. להתייחד עם אשת איש:

ב' קברים. אחד לנסקלים ולנשרפים שהרשיעו בעבירות חמורות ואחד לנהרגים ולנחנקים שאין מיתתן חמורה ואינם רשעים כל כך:

עטרה. שורה גבוהה שסביב הגיד וממנה הולך ומשפע למעלה ולמטה:

רוב גובהה. של אותה שורה ולא תימא רוב היקיפה:

ואין אוכל בתרומה. אם כהן הוא דכהן ערל אסור בתרומה כדאמר לקמן בפרק הערל:

מרוז מכה. מכבידין את חולי המכה כמו מטרר רזיא לאילני במסכת תענית (דף ג:):

דאי הדר ביה. לקדמותו ואח"כ קדש בת ישראל מקודשת וצריכה גט דישראל מומר קידושי קידושין דישראל הוא:

"ומודיעים אותו עון שכחה ופאה, ואין מרבים עליו ואין מדקדקים עליו".

אמר רבי אלעזר:

מאי קראה?

דכתיב: "ותרא מי מתאמצת היא ללכת אתה ותחדל לדבר אליה" (רות א, יח).

אמרה לה: אסיר לן תחום שבת - "באשר תלמי אלה" (רות א, טז).

אסיר לן יחוד - "ובאשר תליני אליו" (רות א, טז).

מפקדין שש מאות ושלוש עשרה מצות - "עמך עמי" (רות א, טז).

אסיר לן עבודה זרה - "ואלהיך אלהי" (רות א, טז).

ארבע מיתות נמסרו לבית דין - "באשר תמותי אמות" (רות א, טז).

שני קברים נמסרו לבית דין - "ושם אקבר" (רות א, טז).

מ"ד: "ותרא מי מתאמצת היא" (רות א, יח).

"קיבל - מלין אותו מ"ד".

מאי טעמא?

שהויי מצוה לא משהיין.

"נשתירו בו ציצין המעבבין המילה".

קדחנן:

"אלו הן ציצין המעבבין המילה:

בשר החופה את רוב העטרה.

ואינו אוכל בתרומה" (שבת קלז).

ואמר רב ירמיה בר אבא אמר רב:

בשר החופה רוב גובהה של העטרה.

"נתרפא - מטבילין אותו מ"ד".

"נתרפא" - אין,

לא נתרפא - לא.

מאי טעמא?

משום דמ"א מרוז מכה.

"ושני תלמידי חכמים עומדים על גביו".

והא אמר רבי חייא אמר רבי יוחנן:

גר צריד שלשה!

הא אמר רבי יוחנן לתנא:

תני: שלשה.

"טבל ועלה - הרי הוא בישראל לכל דבריו".

למאי הלכתא?

דאי הדר ביה, ומקדש בת ישראל - ישראל משומד קרינא ביה.

וקידושי - קידושיין.

.46 מַז, ב

רַש"י

קס"ד. דהאי דאקיש שיחרור של עבד לגירות העובד כוכבים לקבל קאמר שבשעת טבילת שחרור העבד צריך להודיעו מקצת מצות:

אבל עבד אין צריך לקבל. בשעת שחרור דמשעה שטובל לשם עבדות שייך במצות דכתיב (דברים ה) למען ינוח עבדך ואמתך ועוד דגמרי' (חגיגה דף ד.) לה לה מאשה:

שלא קבלה עליה. להתגייר: **כופה ומטבילה לשם שפחות.** דכל טבילות עבדים על כרחן היא:

ומשחררה. ומטבילה לשם שחרור בע"כ:

ומותר בה מיד. אלמא לר' שמעון עבד אין צריך לקבל בשעת טבילת שחרור ולרבנן דלא הוי תקנתא בהכי סברי צריך לקבל:

עבד איש ולא עבד אשה. בתמיה ואשה שקנתה עבדים ולא מלו מי לא הוה כשאר עבדים אלא ע"כ האי איש אעובד כוכבים שמכרו קאי ולמעוטי בן איש וה"ק עבד שלקחת מן העובד כוכבים אתה מל בעל כרחו של עבד ואי אתה מל בן עובד כוכבים בעלמא דלאו עבד בעל כרחו ומדכתב רחמנא איש קרא יתירא למעוטי בן איש ש"מ ומלתה אותו בעל כרחו משמע דאי מדעתו היכי ממעט לבן איש ואי לא כתיב איש הי"א האי עבד גופא איצטריך לאשמועינן דמילת עבדים מעכבא בפסח לשון אחר ועיקר עבד איש הי"ק עבד שהוא איש אע"פ שהוא גדול ובן דעת ומלתה אותו בעל כרחו ואי אתה מל בן [שהוא] איש גר הבא להתגייר אין לו כח למול בנו גדול בעל כרחו דגבי בניס כתיב המול לו כל זכר ולא כתיב בהו איש וגבי עבד כתיב איש למעוטי בן:

ורבנן. כשם שאין אתה מל בן איש [בע"כ] דהא לא כתיב בהו איש:

כך אי אתה מל כו'. ומילתא בעלמא היא ולא הקישא אלא הי"ק ליה כי היכי דמודית לן בבן הי"ה לעבד נמי דאין מגיירין בן דעת אלא מרצונו:

אימור דקא שמעת לרבנן. דפליגי אדרכי שמעון דלא הויא תקנתא:

ביפת תואר. דלא שייכא במצות:

אבל עבד. ששהא אצלו כמה ימים וניהג עליו מצות הנוהגות בעבד מי שמעת להו דצריך לקבל:

"אָחַד גַּר וְאָחַד עֶבֶד מְשׁוּחָרְרִי."

קִסְלָא דְעֵתָהּ: לְקַבֵּל עָלָיו עוֹל מִצְוֹת.

וְרַמְיָנָהּ:

"בְּמַה דְּבָרִים אֲמֹרִים: בְּגַר,

אֲבָל בְּעֶבֶד מְשׁוּחָרְרִי - אִין צָרִיךְ לְקַבֵּל!"

אָמַר רַב שֵׁשֶׁת:

לֹא קָשִׁיא:

הָא - רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן אֱלֵעָזָר,

הָא - רַבְּנָן.

דְּתַנְיָא:

"וּבְקִבְתָּהּ אֵת אֲבִיהָ וְאֵת אִמָּהּ"⁷⁴ (דברים כא, ג),

בְּמַה דְּבָרִים אֲמֹרִים: שְׁלֹא קִבְלָה עָלֶיהָ.

אֲבָל קִבְלָה עָלֶיהָ - מִטְבִּילָהּ, וּמוֹתֵר בַּהּ מִיָּד.

רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן אֱלֵעָזָר אוֹמֵר:

אִף עַל פִּי שְׁלֹא קִבְלָה עָלֶיהָ - כּוֹפֶה וּמִטְבִּילָהּ לְשֵׁם שְׁפָחוֹת.

וְחוֹזֵר וּמִטְבִּילָהּ לְשֵׁם שְׁחָרוּרָהּ, וּמִשְׁחָרוּרָהּ,

מַה, אִם אוֹמֵר בַּהּ מִיָּד."

אָמַר רַבָּא:

מֵאִי טַעְמָא דְרַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן אֱלֵעָזָר?

דְּכַתִּיב: "וְכָל עֶבֶד אִישׁ מִקִּנְיַת כֶּסֶף"⁷⁵ (שמות יב, מד).

"עֶבֶד אִישׁ" - וְלֹא עֶבֶד אִשָּׁה!?

אֵלֹא עֶבֶד אִישׁ - אַתָּה מָל בְּעַל כְּרָחוּ,

וְאִי אַתָּה מָל - בֶּן אִישׁ בְּעַל כְּרָחוּ.

וְרַבְּנָן?

אָמַר עוּלָא:

כְּשֵׁם שְׂאִי אַתָּה מָל בֶּן אִישׁ בְּעַל כְּרָחוּ,

כֶּךָ אִי אַתָּה מָל עֶבֶד אִישׁ בְּעַל כְּרָחוּ.

וְאֵלֹא הִכְתִּיב: "כָּל עֶבֶד אִישׁ"?

הֵהוּא מִיִּבְעֵי לִיה לְכַדְשֵׁמוּאֵל.

דְּאָמַר שְׁמוּאֵל:

הַמִּפְקִיר עֶבְדוֹ יֵצֵא לְחִירוֹת,

וְאִין צָרִיךְ גִּט שְׁחָרוּר,

שְׁנַאמַר: "וְכָל עֶבֶד אִישׁ מִקִּנְיַת כֶּסֶף."

"עֶבֶד אִישׁ" - וְלֹא עֶבֶד אִשָּׁה!?

אֵלֹא: עֶבֶד שְׂאִי לֹא רְשׁוּת לְרַבּוֹ עָלָיו - קְרוֹי עֶבֶד,

וְשְׂאִין רְשׁוּת לְרַבּוֹ עָלָיו - אִין קְרוֹי עֶבֶד.

מִתְקִיף לָהּ רַב פֶּפְא:

אִימֹר דְּשִׁמְעַת לְהוּ לְרַבְּנָן בִּיפְתַּת תּוֹאֵר, דְּלֹא שְׂיִכָּא בְּמִצְוֹת,

אֲבָל עֶבֶד דְּשִׁיִּיד בְּמִצְוֹת.

⁷⁴ וּבְקִבְתָּהּ אֵת אֲבִיהָ וְאֵת אִמָּהּ יֵרַח יָמִים וְאַחֵר כֵּן תִּבְּוֹא עָלֶיהָ וּבְעֵלְתָהּ וְהִיְתָה לְךָ לְאִשָּׁה

⁷⁵ וְכָל עֶבֶד אִישׁ מִקִּנְיַת כֶּסֶף וּמִלְתָּהּ אוֹתוֹ

רס"י

לענין טבילה תניא. ששניהם שוים בטבילה שצריכים לטבול כשבאין לכלל ישראל גמור אבל לענין קבלה לא הושוו דעבד אין צריך לקבל בשעת טבילת שחרור:

הכי נמי דאפילו רבנן מודו.

דתניא:

"אָחַד גַּר וְאָחַד לֹקַח עֶבֶד מִן הַגּוֹי צָרִיךְ לְקַבֵּל.
הָא לֹקַח מִיִּשְׂרָאֵל - אֵין צָרִיךְ לְקַבֵּל".

מני?

אי רבי שמעון בן אלקעזר - האמר: לוקח מן הגוי נמי אין צריך לקבל!

אלא לאו רבנן,

ושמע מינה: דלוקח מן הגוי צריך לקבל, אבל לוקח מיישראל אין צריך לקבל.

ואלא קשיא: "אָחַד גַּר וְאָחַד עֶבֶד מִשְׁוֹחֲרֵר!"

כי תניא ההיא לענין טבילה תניא.

47. מח, א-ב

רש"י

תקוץ. אצפרנים קאי ואע"ג דלאו ניוול גזירת הכתוב היא: **עשיה בראש**. כלומר נאמר שם תיקון מצוה בראש דכתיב וגלחה: **לא עשה רגליו**. לא קצץ צפרני רגליו: **ולא עשה שפמו**. לא גלח שער שפמו אלמא עשיה קרי להעברה: **כי הני**. ששים ואחר כן תבא אליה אחר שיעור אחר כזה תבא אליה:

תנו רבנן:

"**וְגִלְחָה אֶת רֵאשֶׁה וְעִשְׂתָּה אֶת צַפְרֵינֶיהָ**" (דברים כא, יב),
רבי אליעזר אומר: **תקוץ**.
רבי עקיבא אומר: **תגדיל**.

אמר רבי אליעזר:

נאמר עשיה בראש, ונאמר עשיה בצפרנים, מה להלן: העברה אף כאן העברה.

רבי עקיבא אומר:

נאמר עשיה בראש ונאמר עשיה בצפרנים, מה להלן ניוול, אף כאן ניוול.

וראיה לדברי רבי אליעזר:

"**וּמְפִיבִשֶׁת בֶּן שְׂאוּל יָרַד לְקִרְיַת הַמֶּלֶךְ, וְלֹא עָשָׂה רַגְלָיו וְלֹא עָשָׂה שִׁפְמוֹ**" (שמואל ב' יט, כה).
מאי 'עשיה'? העברה".

תנו רבנן:

"**וּבִכְתָּהּ אֶת אֲבִיהָ וְאֶת אִמָּהּ**"⁷⁶ (דברים כא, יג),

מח, ב **רבי אליעזר** אומר:

"**אביה**" - אביה ממנש,

"**אמה**" - אמה ממנש.

רבי עקיבא אומר:

"**אביה ואמה**" - זו עבודה זרה.

וכן הוא אומר: "אמרים לעץ אבי אתה"⁷⁷ (ירמיהו ב, כז).

"**ירח ימים**" - ירח שלשים יום.

רבי שמעון בן אלעזר אומר:

תשעים יום.

"**ירח**" - שלשים,

"**ימים**" - שלשים,

"**ואחר כן**" - שלשים".

מתקיף לה רבינא:

אימא: "ירח" - שלשים, "ימים" - שלשים, "ואחר כן" - כי הני.

קשיא.

⁷⁶ והסירה את שמלת שביה מעליה וישבה בביתך ובכתה את-אביה ואת-אמה ירח ימים ואחר כן תבוא אליה ובעלתה והיתה לך לאשה
⁷⁷ אמרים לעץ אבי אתה ולאבן את ילידתנו

48. מח, ב

רס"י

הרי הוא אומר וינפש בן אמתך.
והאי בעבד ערל כתיב כדמפרש
לקמן:

בין השמשות של ע"ש ולא
הספיק למולו. ומהירו הכתוב
לרבו על עבדו לנוח ביום
המחרת ולא על שבת הבאה
שהרי צריך למולו בשבת זו
וכיון דמל מקרא אחר נפקא
מלמען ינור עבדך דלקמן מוקי
לה בעבד שמל:

גר תושב. שקבל עליו שלא
לעבוד עבודת כוכבים ואוכל
נבלות והזהירו הכתוב על השבת
דמחלל את השבת כעובד עבודת
כוכבים:

האמר אין מקיימין. אפילו יום
אחד:

ה"מ. דאין מקיים:
היכא דלא פסקא למילתיה.
דלא קיבל מעולם להתגייר ולא
פסק מגיותו:

אבל היכא דפסקא למילתיה.
בשעת לקיחתו ונתפייס
להתגייר ואחר כך חזר בו
מגלגלן שמא יחזור ויתרצה
לשון מורי לישנא אחרינא ה"מ
דאין מקיימין היכא דלא פסק
למילתיה שמקיימין סתם אבל
היכא דפסק דאמר לו הריני
מגלגל עמד י"ב חדש ואם לא
תמול אמכור אותך מותר דהוי
גביה כשכיר בעלמא:

לשמעתא. האי תרוצא דרב פפא
דהיכא דפסק למילתיה
משהינן:

לישני ליה הא. כגון דפסק
למילתיה דיכול לקיימו כל י"ב
חדש:

חד מתרי טעמי. שני ליה:
וכל רבותי אמרו לי משמיה.
דרבי אלעאי:

תנו רבנן:

"מקיימין עבדים שאינם מליון,

דברי רבי ישמעאל.

רבי עקיבא אומר:

אין מקיימין.

אמר ליה רבי ישמעאל:

הרי הוא אומר: "וינפש בן אמתך"⁷⁸ (שמות כג, יב)!

אמר ליה: בלוקח עבד בין השמשות ולא הספיק למולו הנתוב מדבר."

דכולי עלמא מיהת: "וינפש בן אמתך" בעבד ערל כתיב.

מאי משמע?

דתנא:

"וינפש בן אמתך" - בעבד ערל הנתוב מדבר.

אתה אומר בעבד ערל, או אינו אלא בעבד מהול?

בשהוא אומר: "למען יניח עבדך ואמתך פמוד" (דברים ה, יד) - הרי עבד מהול אומר.

הא מה אני מקיים "וינפש בן אמתך"? בעבד ערל.

והגר" - זה גר תושב.

אתה אומר גר תושב, או אינו אלא גר צדק?

בשהוא אומר: "וגרף אשר בשעריך" (דברים ה, יד) - הרי גר צדק אומר,

הא מה אני מקיים "והגר"? זה גר תושב."

אמר רבי יהושע בן לוי:

הלוקח עבד מן הגוי ולא רצה למול - מגלגל עמו עד שנים עשר חדש.

לא מל - חוזר ומוכרו לגוים.

אמרו רבנן קמיה דרב פפא:

כמאן?

דלא כרבי עקיבא.

דאי רבי עקיבא האמר: אין מקיימין!

אמר להו רב פפא:

אפילו תימא: רבי עקיבא,

הני מילי היכא דלא פסקא למילתיה,

אבל היכא דפסקא למילתיה - פסקא.

אמר רב כהנא:

אמרייתה לשמעתיא קמיה דרב זביד מנהרדעא,

אמר לי: אי הכי, כי קאמר ליה רבי עקיבא 'בלוקח עבד בין השמשות', לישני ליה הא!

חדא מתרי טעמי קאמר.

שלח רבין משמיה דרבי אילעאי, וכל רבותי אמרו לי משמו:

איזהו עבד ערל שמוחר לקיימו?

זה שלקחו רבו על מנת שלא למולו.

אמרו רבנן קמיה דרב פפא:

כמאן?

דלא כרבי עקיבא,

78 ששת ימים תעשה מעשיו וכלום השביעי תשבות למען יניח שורך וחרמך וינפש בן אמתך והגר

דאי רבי עקיבא האמר: אין מקיימין!

אמר להו רב פפא:

אפילו תימא: רבי עקיבא,

הני מילי היכא דלא אתני בהדיה,

אבל היכא דאתני - אתני.

אמר רב כהנא:

אמרינה לשמענתא קמיה דרב זביד מנהרדעא,

ואמר לי: אי הכי, כי קאמר ליה רבי עקיבא: 'בלוקח עבד בין השמשות ולא הספיק למולו',

לישני ליה הא!

ולישעמיה, לישני ליה הך,

אלא חד מתני ותלת טעמי קאמר.

רס"י

הפסד טהרות. שמטמא את התרומות דעובד כוכבים גזרו עליו שיהא טמא כזב לכל דבריו:

לספר. מרקי"א {גבול, ספר} בלע"ז כרך המבדיל בין ארץ ישראל לארץ העמים:

שלא קיימו ז' מצות. בעודן עובדי כוכבים ועד השתא לא איפרעו מינייהו דפורענות גנוזה להם לעתיד לבא אבל כשמתגירין נפרעין מהם כדי למרק חובתן:

כקטן שנולד. ואינו נענש על שעבר:

מיראה. מיראת גיהנם והפורענות האמורה עליהם: אשר באת. שמיהרת ולא איחרת:

יתיב רבי חנינא בר פפי ורבי אמי ורבי יצחק נפחא,

אקילעא דרבי יצחק נפחא, ויתבי וקאמרי:

עיר אחת היתה בארץ ישראל,

ולא רצו עבדיה למול,

וגלגלו עמהם עד שנים עשר חדש, וחזרו ומכרום לגויים.

כמאן?

כי האי תנא,

דתניא:

"הלוקח עבד מן הגוי ולא רצה למול - מגלגל עמו עד שנים עשר חדש,

לא מל - חוזר ומוכרו לגויים.

רבי שמעון בן אלעזר אומר:

אין משהין אותו בארץ ישראל, מפני הפסד טהרות.

ובעיר הסמוכה לספר - אין משהין אותו כל עיקר,

שפא ישמע דבר וילך ויאמר לחברו גוי".

תניא:

"רבי חנניא בנו של רבן גמליאל אומר:

מפני מה גרים בזמן הזה מעוניין?

ויסורין באין עליהן?

מפני שלא קיימו שבע מצות בני נח.

רבי יוסי אומר:

גר שנתגייר בקטן שנולד דמי,

אלא מפני מה מעוניין?

לפי שאין בקיאים בדקדוקי מצות בישראל.

אבא חנן אומר משום רבי אלעזר:

לפי שאין עושין מאהבה, אלא מיראה.

אחרים אומרים:

מפני ששהו עצמם להכנס תחת כנפי השכינה".

אמר רבי אבהו ואיתימא רבי חנינא:

מאי קראה?

"ישלם ה' פעלך ותהי משכרתך שלמה מעם ה' אלהי ישראל אשר באת לחסות" ⁷⁹ (רות ב, י

49. מט, א

רפ"י

מט, א משנה

מתני'
כל שאר בשר שהוא בלא יבא. כל קורבה שהיא בלאו ואפי' אין בה כרת כגון אנוסת אביו וכרבי יהודה דהויא בלאו דלא יגלה כנף אביו ומחמת קורבה כגון נושא חלוצתו דהוי בלא יבנה והוי לאו דקורבה בלא כרת:
כל שחייבין עליו כרת. אבל נושא חלוצתו לא הוי ממזר:
לקיים דברי רבי יהושע. לא היה כתוב במגלה אלא ארישא קאי אמר ר"ש בן עזאי לקיים דברי ר' יהושע כו':
מאשת איש. חייבי מיתות כו':

גמ'
וכתיב לא יבא ממזר. וסמך ליה לא יגלה:
דר' יהודה ורבנן. בפרק נושאין על האנוסה (לקמן דף צז): **ולרבי סימאי.** בכתובות (דף כט): וקידושין (דף סח). מן הכל היה עושה ר"ע ממזרים חוץ מאלמנה לכ"ג שעושה חללין ולא ממזרי' מדקאמר חוץ מאלמנה אלמא אפי' חייבי לאוין שלא מחמת קורבה מרבה כגון מחזיר גרושתו משנישאת וכגן נתינה לישראל דקיימא בלא תתחתן בס (דברים ז) ומשבעה אומות הוא וכגון עמוני שנשא בת ישראל בניו ממזרים:

חייבי עשה. מצרי או אדומי קודם ג' דורות דכתיב (דברים כג) דור שלישי יבא להם ולא שני ולא הבא מכלל עשה עשה והא דר' ישבב נמי בכתובות (שם) בואו ונצוח על עקיבא בן יוסף שהיה אומר כל שאין לו ביאה בישראל הולד ממזר:
סבר לה רבנן. דפליגי אדברי יהודה בנושאין על האנוסה (לקמן דף צז). ואמרי האי לא יגלה כנף אביו בשומרת יבם של אביו הכתוב מדבר דהויא ליה אשת אחי אביו ובכרת והאי דהדר כתבה במשנה תורה משום למסמך ליה לא יבא ממזר ולאשמעינן דיש ממזר מחייבי כריתות:

ה"ג ורבי יהושע לכתוב רחמנא לא יגלה. כלומר אי בשומרת יבם של אביו משתעי או באנוסת אביו משתעי לכתוב לא יגלה כנף אביו לחודיה ולאשמעינן דיש ממזר מחייבי כריתות לרבנן או מחייבי לאוין לרבי יהודה וכל שכן מאשת אב דהויא בכרת ומיתה:
לא יקח. איש את אשת אביו למה לי למכתב אלא ש"מ מדכתביה הא קמ"ל דלא יבא ממזר עלה קאי דמינה הוא דהוי ממזר משום דחייבי מיתות הוא ואלא יגלה כנף אביו לא קאי ואי קשיא כנף אביו למאי כתביה אי בשומרת יבם לעבור עליו בשני לאוין ערות אחי אביך לא תגלה ולאו דלא יגלה כנף אביו ואי באנוסת אביו אשמעינן דאסורה:
מלא יקח עד לא יגלה. דהיינו אשת אב הכתובה בין לא יקח ללא יגלה:

איזהו ממזר?
כל שאר בשר שהוא בלא יבא,
דברי רבי עקיבא.
שמעון התימני אומר:
כל שחייבים עליו כרת בידי שמים.
והלכה כדבריו.
ורבי יהושע אומר:
כל שחייבין עליו מיתת בית דין.
אמר רבי שמעון בן עזאי:
מצאתי מגלת יוחסין בירושלים,
וכתוב בה: איש פלוני ממזר מאשת איש - לקיים דברי רבי יהושע.

אשתו שמתה - מותר באחותה.
גרשה ומתה - מותר באחותה.
נשאת לאחר ומתה - מותר באחותה.
יבמתו שמתה - מותר באחותה.
חלץ לה ומתה - מותר באחותה.
נשאת לאחר ומתה - מותר באחותה.

גמרא

מאי טעמא דרבי עקיבא?

דכתיב: "לא יקח איש את אשת אביו ולא יגלה כנף אביו" (דברים כג, א),
כנף שראה אביו - לא יגלה.
וסבר לה רבי יהודה, דאמר: באנוסת אביו הכתוב מדבר,
דהויא לה חייבי לאוין,
וסמך ליה: "לא יבא ממזר בקהל ה'" (דברים כג, ג) **אלקמא מהני, הוי ממזר.**

ולרבי סימאי, דמרבה שאר חייבי לאוין, דלאו ד"שאר",
ולרבי ישבב דמרבה אפילו חייבי עשה?

נפקא להו מ"ולא" (דברים כג, א).

ושמעון התימני?

סבר לה רבנן,
דאמרי: בשומרת יבם של אביו הכתוב מדבר,
דהויא לה חייבי כריתות וסמך ליה "לא יבא ממזר".
אלקמא: מחייבי כריתות הוי ממזר.

ורבי יהושע?

לכתוב רחמנא "לא יגלה",
"לא יקח ... ולא יגלה" - למה לי?
אלא לאו הכי קאמר: מ"לא יקח" עד "לא יגלה" - הוי ממזר,
טפי - לא הוי ממזר.

50. מט, א-ב

רש"י

הכל מודים. ואפילו שמעון
התימני:
בבא על הנדה. אע"ג דקאי
בכרת אין הולד ממזר:
והבא על הסוטה. אשת איש
שזינתה וקיימא לן דאסורה
לבעלה בפ"ק (לעיל דף יא): מה
אני מקיים אשר הוטמאה
(דברים כד) לרבות סוטה
שנסתרה ואע"ג דחייבי לאוין
היא מודה בה רבי עקיבא דפליג
אדרבנן במתניי (לעיל מד).
במחזיר גרושתו וקאמר דהולד
ממזר אע"ג דלאו חייבי לאוין
דשאר הוא הכא מודי דאין ולד
ממזר וכל שכן לאידך רבי
עקיבא בר פלוגתא דשמעון
התימני לא הוי ממזר משום
דסוטי לאו מחייבי לאוין דשאר
היא:
דהא תפסי בה קידושין. לאשה
דאף לאחר שזינתה לא פקעו
מינה קידושיה הראשונים:
נדה דכתיב ותהי נדתה עליו.
תהי לשון הויה דקידושין עליו:
שומרת יבם. לאחד מן השוק
בלא חליצה שאין הולד ממזר
ואפילו לרבי עקיבא דפליג
אדרבנן במתניי וטעמא משום
דקידושין תופסין בה מדאפקיה
רחמנא ללאו דידה בלשון הויה
דכתיב (דברים כה) לא תהיה בת
הויה היא והכי קאמר לא תהיה
אשת המת לא תתקדש אשת
המת בקדושין לאיש זר אלמא
קדושין תפסי בה:

אמר אביי:

הכל מודים בבא על הנדה,

מט, בעל הסוטה -

שאין הולד ממזר.

נדה?

דהא תפסי בה קידושין,

שנאמר: "ותהי נדתה עליו" (ויקרא טו, כד),

אפילו בשעת נדתה תפסי בה קידושין.

סוטה?

נמי, דהא תפסי בה קידושין.

תניא נמי הכי:

"הכל מודים בבא על הנדה,

ועל הסוטה,

ועל שומרת יבם -

שאין הולד ממזר".

ואביי?

שומרת יבם מספקא ליה,

אי כרב, אי כשמואל.

רפ"י

ואביי מספקא ליה. האי לא תהיה לאיש זר:
אי כרב. דאמר בפרק האשה רבה (לקמן דף צב:) מנין שאין קידושין תופסין ביבמה דכתיב לא תהיה אשת המת לאיש זר לא תהיה בת הויה לזר והולד ממזר:

אי כשמואל. דאמר (שם) בעניותינו בעניות דעתינו צריכה גט דמספקא לן אי להכי הוא דאתא כדקאמר רב או דלמא לאוקמה בלאו אתא וקידושין תפסי בה מדאפיק לאו דידיה בלשון הויה:

משנת רבי אליעזר ב"י קב ונקי. קב מדה קטנה כלומר במקומות מועטים הוא נזכר במשנה [או בברייתא]:

ונקי. בכל מקום שזכר הלכה כמותו:

בהמצאו. משמע פעמים שאינו מצוי:

אמלא. לאו לשון תוספת אלא משלים ולא יותר:

ידענא ביה. במנשה דלא מקבל תירוצא דטעמא דקראי אלא קטיל לי ואי אימא ליה ולא מקבל אישויי ליה מזיד בהריגתי דעכשוו הוא סבור להורגני בדין מוטב שאברח מפניו:

כי מטא נרגא. נרגא:

להדי פומא. דישעיה:
נסרוה לפומיה ונח נפשיה. ומשום הכי איענש לנסורי פומיה משום דקרינהו לישראל עם טמא שפתים מדעתו שלא צוה לו הקב"ה ולא מחמת תוכחה דכתיב ואומר אוי לי כי נדמית:

נסתכלו באספקלריא שאין מאירה. וכסבורים לראות ולא ראו ומשה נסתכל באספקלריא המאירה וידע שלא ראהו בפניו:
שני דורות. שנים שפוסקין לאדם בשת לידתו:

51. מט, ב - נ, א

"אמר רבי שמעון בן עזאי [מצאתי מגלת יוחסין בירושלים, וכתוב בה: איש פלוני ממזר מאשת איש - לקיים דברי רבי יהושע]."

תני:

"שמעון בן עזאי אומר:

מצאתי מגלת יוחסין בירושלים,

וכתוב בה: איש פלוני ממזר מאשת איש,

וכתוב בה: משנת רבי אליעזר בן יעקב קב ונקי.

וכתוב בה: מנשה הרג את ישעיה."

אמר רבא:

מידן דיינייה וקטליה.

אמר ליה משה רבך אומר: "כי לא ידאני האדם וחי" (שמות לג, כ) ואת אמרת: "ואראה את ה' ישיב על כסא רם ונשא" (ישעיהו ו, א)!

משה רבך אומר: "מי ... פה' אלהינו בכל קראנו אליו"⁸⁰ (דברים ד, ז), ואת אמרת: "דרשו ה' בהמצאו"⁸¹ (ישעיה נה, ו)!

משה רבך אומר: "את מספר ימיה אמלא" (שמות כג, כו),

ואת אמרת: "והספתי על ימיה חמש עשרה שנה" (מלכים ב' כ, ו)!

אמר ישעיה:

ידענא ביה דלא מקבל מה דאימא ליה,

ואי אימא ליה, אישווייה מזיד,

אמר שם איבלע בארזא,

אתיה לארזא ונסרוה,

כי מטא להדי פומא - נח נפשיה.

משום דאמר: "ובתוך עם טמא שפתים אנכי ישיב" (ישעיהו ו, ה).

מקל מקום קשו קראי אהדדי!

"ואראה את ה' -"

כדתניא:

"קל הנביאים נסתכלו באספקלריא שאינה מאירה,

משה רבינו נסתכל באספקלריא המאירה.

"דרשו ה' בהמצאו" -

הא - ביחיד,

הא - בצבור.

ויחיד - אימת?

אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה:

אלו עשרה ימים שבין ראש השנה ליום הכפורים.

"את מספר ימיה אמלא" -

תנאי היא:

דתניא:

נא, "את מספר ימיה אמלא" - אלו שני דורות.

זכה - משלימין לו.

לא זכה - פוחתין לו,

דברי רבי עקיבא.

⁸⁰ מי גוי גדול אשר לו אלהים קרובים אליו פה' אלהינו בכל קראנו אליו

⁸¹ דרשו ה' בהמצאו קראוהו בהיותו קרוב

רַש"י

זכה מוסיפין לו. והאי אמלא לשון תוספת הוא:
משלו הוסיפו לו. אלא שמתחלה היו רוצים לפחות משניו:
תדע. שמתחלה כשנולד נפסקו לו כל אותו תוספת:
שהרי נביא נתנבא. בימי ירבעם שנים הרבה קודם הנה בן נולד לבית דוד יאשיהו שמו ובשעת חליו של חזקיה עדיין לא נולד מנשה שממנו יצא יאשיהו הוי אומר בשעת חליו גזרו לפחות משניו וכשזכה השלימו לו:
משנה שאינה צריכה. דזיל קרי בי רב הוא עליה בחייה שלא נאסרה אחותה אלא בחייה:

וְחִכְמִים אומרים:
זכה - מוסיפין לו,
לא זכה - פוֹחֲתִין לו.
אָמְרוּ לוֹ לְרַבִּי עֲקִיבָא:
הָרִי הוּא אֹמֵר: "וְהִסְפַּתִּי עַל יָמֶיךָ חֲמֵשׁ עֶשְׂרֵה שָׁנָה" (מלכים ב' כ, 1)
אָמַר לָהֶם: מִשְׁלוֹ הוֹסִיפוּ לוֹ.
תַּדְעַ, שְׁהָרִי נִבְיָא עוֹמֵד וּמִתְנַבֵּא: "הֲנֵה בֶן נוֹלֵד לְבֵית דָּוִד יֵאֲשִׁיחוּ שְׁמוֹ" (מלכים א' יג, ב),
וְעַדִּין לֹא נוֹלַד מְנַשֶּׁה!"

וְרַבְנָן?

מִי קָתִיב מַחֲזִקְיָהּ?! "לְבֵית דָּוִד" קָתִיב!
אִי מַחֲזִקְיָהּ נוֹלַד,
אִי מֵאִינְשׁ אַחֲרֵינָא.

52. נ, א

"אשתו שמתה [- מותר באחותה].

יבמתו שמתה [- מותר באחותה"].

אמר רב יוסף:

כאן שנה רבי: משנה שאינה צריכה.